

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרח"צ שליט"א

פרשת
לך לך
ז'– י"ג מרחשון תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

לא תאבל — ואפילו זרע אין לה "ושבה אל בית אביה". חוזרת לתרומה, ואינה חוזרת לחזה ושוק. לשכניה כן ארח — ישראל היה. ותו ממאי דהוו לזו בני — לטוביה ולבנו מנשים הללו, מבת שכניה ומבת משלם. ותו — אפילו היו להם, ממאי דמבבל עלו אותם נשים ובניהם? דילמא בארץ ישראל נותרו בימי גדליה אותם שכניה ומשלם, ושם נשאו טוביה ובנו את בנותיהם! (ויל"ש יכלו להגיד בית אבותיהם וזרעם אם מישראל הם" — היינו שתוקי ואסופי. למעשה סדום — שהיו מגלי עריות, דכתיב (בראשית יג) "רעים וחטאים" רעים — בגופם, וחטאים — במממונם, ואמרינן ב"חלק" (סנהדרין קט,ב) דמזחי לאתתא דחברתה ומפילה, אמר ליה: תזחי גבך עד דמעברא, הרי ממזרים לגבי ישראל. חרשא — לשון מחרישה. בית אבותם — אביו. וזרעם — אמו. זה אסופי — דאילו שתוקי מכיר להודיע אמו שהיא מישראל, והכא לא ידעו אם מישראל הם. אבר אדון — מסרס המקרא, ודרישו: אָדוֹן — כמו אֲדָנִן, אימר — כמו אָמַר. אדון — הקדוש ברוך הוא. כבריב — קדושים כברובי הקדש, כחיות הקדש דכתיב ביה (יחזקאל י) "פני הכרוב". כנמר — כחיה זו שאינה מקפדת בזוג חבירתה. כאילו חרשו בו — משום דלא יכלו להגיד יחוסם קרי להו תל מלח. חרשא — לשון חורש. בנים זרים — מאשה פסולה לו ולשם ממון נשבה, כדמסיים קרא "ואבלם חדש את חלקיהם" — ממון שנשאה לשמו יאבלם בחדש אחד. ושמא תאמר חלקן — כגון נכסי צאן ברזל. ולא חלקה — כגון נכסי מלוג, דהיא לאו איסורא עבדא, שחוזרה לינשא למיוחס. שאינה הוגנת — פסולה לו. בוצתו — הלוקה בבית דין כופתין שתי ידיו על העמוד, במסכת מכות (כב,ב). כופתו = קושרו. ריצעו — מלקיהו בריצועה. ועל בלם — כהנים לוים וישראלים. אליהו כותב — מאי דקאמר ואזיל: אוי לו לפוטל זרעו ולפגום את משפחתו. כגון שנשא אישה שאינה הוגנת לו, (ואי אליהו לאו אליהו דכתיב במקרא הוא, דאם כן מקמי דהוה אתי מאן בפתיח? אלא שם מלאך הוא, שהוא סופר למעלה). כל הפוטל — מגדף תמיד את המשפחות — הוא עצמו פסול. ואינו מדבר בשבחה לעולם — אין דרכו של פסול לדבר בשבח הבריות לעולם. נשר עד דשקיל שמעיה דרב יהודה — המתן עד שיטול שלוחו של רב יהודה, שעומד כאן ליטול. בר שייסקל — לשון גנאי: גרגרן, אוכל שויסק = צלי. כדאמר בפסחים (צו,א), באימורי פסח מצרים: מאן לימא לן דלא שויסקי עבדינהו. בשם רבינו הלוי. שמתיה — כראשבתן דמנדים לכבוד הרב, במועד קטן (טז,א), אמרו ליה — לרב יהודה: רגיל ההוא גברא דקרי לאינשי עבדי. לקמיה דרב הונא — לימלך בו, אם יש לו לילך לפני רב נחמן. לא מיבעי לך למיזל — לפני רב נחמן, שאתה גדול ממנו, ואתה ראש בפומבדיתא. ורב נחמן ראש בתרדעא ודיין לראש גלותא, וחתניה דבי נשיאה, כדאמרינן ב"הערות והרוטב" (חולין קכד,א): משום דרב נחמן חתניה דבי נשיאה הוא מזולזל בשמעתתיה דרבי יוחנן? יקרא דבי נשיאה — שהוא חתן הנשיא. אסור לעשות מלאכה בפני שלשה — שגנאי הוא ושפלות לדור שכפופים לה שאין לו מי שיעשה מלאכתו. דנונדריתא — היינו מעקה באחד הלשונות. מי סני — כלומר מכורע ושני לשון תורה ולשון שאר בני אדם שאתה מדבר בעמקי שפה! ומתכוין היה רב יהודה להתופסו בדבריו לקנטרו להודיעו שלא היה לו להנשא עליו להזמינו לפניו. אקרפיצא = ספסל. תילתא ברמות רוחא — מתוך ששלישי רוחו גסה, הוא משנה בדיבורו. אנבגא — כוס שהוא רביעית, והיו רגילין לשתות כוס אחד ממשקה העשוי לשתותו שחרית, וקורהו אספרגוס במסכת ברכות (נא,א). אנפק — כוס של רביעית. ולשון אנפק היה שגור בפיהם. תיתי דונג — תבא בתי, שכך שמה. אין משתמשין באשה — שלא ילמדנה להזיות בין האנשים. קמנה היא — רב נחמן קאמר לה. לילתא — שם אשתו. קול באשה עירוה — שנאמר "השמיעני את קולך", ואם אשאל בשלומה — תשיבני. אמר ליה רב נחמן — אפשר לשלוח לה שאילת שלום על ידי שליח.

לֹא תֵאָבֵל". "גֵּירֵי וַחֲרוּרֵי". מַנְלַן? - אָמַר רַב חִסְדָּא: דְּאָמַר קְרָא "וְכָל הַנִּבְדָּל מִמְּאַת גּוֹיֵי הָאָרֶץ אֲלֵהֶם". "מִמְּזֵרֵי". מַנְלַן? - דִּכְתִיב "וַיִּשְׁמַע סַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וְטֹבִיָּה הָעֶבֶד הָעַמּוֹנִי" וּכְתִיב "כִּי רַבִּים בִּיהוּדָה בַּעֲלֵי שְׁבוּעָה לוֹ כִּי חֹתַן הוּא לְשְׁכַנְיָה בֶּן אָרַח וִיהוֹחָנָן בְּנוֹ לָקַח אֶת בַּת מְשֻׁלָּם בֶּן בֶּרֶכְיָה". קָסָבַר: נְבָרִי וְעֶבֶד הָבָא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל - הַוָּלָד מַמְזֵר. - הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר הַוָּלָד מַמְזֵר, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר הַוָּלָד כָּשֵׁר מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? וְתוּ, מַמַּאי דְּהָווּ לַיהּ בְּנֵי? דִּילְמָא לָא הָווּ לַיהּ בְּנֵי! וְתוּ: מַמַּאי דְּהָכָא הָווּ לְהוּ וְסָלְקוּ, דִּילְמָא הָתָם הָווּ! אֶלָּא מֵהָכָא "וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא כְּרוּב אַדּוֹן וְאִמֵּר וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית אֲבֹתָם וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם". "תֵּל מֶלַח" - אִלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁדּוֹמִים מַעֲשֵׂיהֶם לְמַעֲשֵׂה סְדוֹם, שֶׁנֶּהְפְּכָה לְתֵל מֶלַח. "תֵּל חַרְשָׁא" - זֶה שֶׁקּוֹרֵא "אַבָּא" וְאִמּוֹ מְשַׁתַּקְתּוֹ, "וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד בֵּית אֲבֹתָם וְזַרְעָם אִם מִיִּשְׂרָאֵל הֵם" - זֶה הוּא אָסוּפִי שֶׁנֶּאֱסַף מִן הַשּׁוּק. "כְּרוּב אַדּוֹן וְאִמֵּר" אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: אָמַר אַדּוֹן: אֲנִי אָמַרְתִּי יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל לְפָנַי חֲשׁוּבִים כִּכְרוּב, וְהֵם שָׂמוּ עַצְמָם כִּנְמֵר. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: אָמַר אַדּוֹן: אַף עַל פִּי שֶׁשָּׂמוּ עַצְמָם כִּנְמֵר - הֵן חֲשׁוּבִים לְפָנַי כִּכְרוּב. אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה: כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ - מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ חָרַשׁ לְכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, וְזֹרְעוֹ מֻלָּח, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֵלֶּה הָעוֹלִים מִתֵּל מֶלַח תֵּל חַרְשָׁא". אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַב: כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשׁוּם מָמוֹן - הֶוְיֶין לוֹ בָּנִים שֶׁאֵינָן מְהֻגָּנִים, שֶׁנֶּאֱמַר "בַּה" בָּגְדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ". וְשֶׁמָּא תֹּאמַר מָמוֹן פָּלַט - תַּלְמוּד לוֹמַר "עַתָּה יֹאכְלֵם חֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם", וְשֶׁמָּא תֹּאמַר חֶלְקוֹ וְלֹא חֶלְקָהּ - תַּלְמוּד לוֹמַר "חֶלְקֵיהֶם", וְשֶׁמָּא תֹּאמַר לְזַמַּן מְרוּבֶּה - תַּלְמוּד לוֹמַר "חֹדֶשׁ". מַאי מַשְׁמַע? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: חֹדֶשׁ נִכְנַס וְחֹדֶשׁ יָצָא, וּמְמוֹנָם אָבֵד. וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב אַדָּא, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַבִּי סָלָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא: כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ - אֱלִיהוּ כּוֹפְתוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצְעוֹ. וְתָנָא: עַל כּוֹפֶם אֱלִיהוּ כּוֹתֵב וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹתֵם: אוֹי לוֹ לְפוֹסֵל אֶת זַרְעוֹ, וְלִפְגוֹם אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְלַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, אֱלִיהוּ כּוֹפְתוֹ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצְעוֹ. וְכָל הַפּוֹסֵל - פָּסוּל, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר בְּשִׁבְחָהּ לְעוֹלָם. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל. הַהוּא גַּבְרָא דִּמְנַחְרְעָא דְּעֵל לְבֵי מִטְבְּחָיָא בְּפוּמְבְּדִיתָא, אָמַר לְהוּ: הָבוּ לִי בִּישְׂרָא. אָמְרוּ לַיהּ: נְטַר עַד דְּשָׁקֵיל לִשְׁמַעְיָה דְּרַב יְהוּדָה בַּר יְחִזְקֵאל וְנִיתֵּיב לָךְ. אָמַר: מַאן יְהוּדָה בַּר שִׁיסְקָאל דְּקָדֵים לִי, דְּשָׁקֵל מִן קַמַּאי? אָזְלוּ אָמְרוּ לַיהּ לְרַב יְהוּדָה. שַׁמְתֵּיהּ. אָמְרוּ: רָגִיל אֱינָשֵׁי עֲבָרֵי - אִכְרֵיז עֲלַיְיהוּ דְּעֵבְדָּא הוּא. אֲזַל הַהוּא אַזְמֵיהּ לְדִינָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. אֲמַר לַיהּ: מַיְיזֵל אוֹ לָא אֵיזֵיל? - אָמַר לַיהּ: מַיְיזֵל לָא מִיבָּעֵי לָךְ לְמֵיזַל, מִשּׁוּם דְּגַבְרָא רַבָּה אַתְּ. אֶלָּא מִשּׁוּם יְקָרָא דִּבֵי נְשִׂיאָה קוּם זִיל. אֲתָא אַשְׁכְּחֵיהּ דְּקָעָבֵיד מַעֲקָה. אָמַר לַיהּ: לָא סָבַר לָהּ מָר לְהָא דְּאָמַר רַב הוֹנָא בַּר אִידִי אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּיָין שֶׁנִּתְמַנּוּ אָדָם פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר - אָסוּר בְּעֲשִׂיַּית מְלָאכָה בְּפָנָיו שֶׁלָּשָׁה? - אָמַר לַיהּ: פּוּרְתָּא דְּגוּנְדְּרִיתָא הוּא דְּקָא עָבֵידְנָא. - אָמַר לַיהּ: מִי סָנֵיא מַעֲקָה דִּכְתִיב בְּאוֹרַיְיתָא, אוֹ מְחִיצָה דְּאָמְרִי רַבָּנָן? - אָמַר לַיהּ: יְתִיב מָר אַקְרֶפִּיצְתָּא. - אָמַר לַיהּ: וְמִי סָנֵי סַפְסָל דְּאָמוּר רַבָּנָן, אוֹ אִיצְטְבָּא דְּאָמְרִי אֱינָשֵׁי? - אָמַר לַיהּ: לֵיכוֹל מָר אֶתְרוֹגָא. - אָמַר לַיהּ: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל הָאוֹמֵר אֶתְרוֹגָא - תִּילְתָא בְּרָמוּת רוּחָא. אוֹ אֶתְרוֹג כִּדְקָרֵיהּ רַבָּנָן, אוֹ אֶתְרוֹגָא דְּאָמְרִי אֱינָשֵׁי. - אָמַר לַיהּ: לִישְׁתֵּי מָר אַנְבָּגָא. - אָמַר לַיהּ: מִי סָנֵי אִיסְפַּרְגוּס דְּקָרֵיהּ רַבָּנָן, אוֹ אַנַּפְק דְּאָמְרִי אֱינָשֵׁי? - אָמַר לַיהּ: תֵּיתֵי דּוֹנַג תַּשְׁקְרֵנִי. - אָמַר לַיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מְשַׁתַּמְּשִׁים בְּאִשָּׁה. - קְטַנָּה הִיא. - בְּפִירוּשׁ אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין מְשַׁתַּמְּשִׁים בְּאִשָּׁה בְּלֵל, בֵּין גְּדוֹלָה בֵּין קְטַנָּה. - נְשַׂדַּר לַיהּ מָר שְׁלָמָא לְלֵילְתָא! - אָמַר לַיהּ: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: קוֹל בְּאִשָּׁה עֶרְוָה. - אֶפְשָׁר עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. - אָמַר לַיהּ: הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל:

אין שואלין בשלום אשה כלל – והא דאמר ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פו,א): "איה שרה אשתך" ששואלין בשלום האשה על ידי בעלה – היינו דוקא בשאילת שלום, אבל לשלוח לה בשלום – אפילו על ידי בעלה אסור. **קשים** גרים לישראל כנוכרים: לפי שאינם בקיאים במצות, ומביאים פורעות, ועוד שמלמדים את

1 אין שואלין בשלום אשה – וכל שכן שאסור לשלוח לה בשלום על ידי בעלה, שמא מתוך שאילת שלום יהיו רגילים זה עם זה על ידי שלוחים, ויבואו לידי חיבה. **אמר** ליה **רב** נחמן **על ידי בעלה** – אהיה אני שליח לדבר. **אין שואלין בשלום אשה בכל** – שמרגיל לבה לדעתה אצלו. **שלחה ליה** – ילתא לרב נחמן. **שרי ליה תניא** – פטור אותו מלפניך. זה לשון הגמרא לומר "מישרי ליה תיגריה" כשממהר

2 אין שואלין בשלום אשה – שמא מתוך שאילת שלום יהיו רגילים זה עם זה על ידי שלוחים, ויבואו לידי חיבה. **אמר** ליה **רב** נחמן **על ידי בעלה** – אהיה אני שליח לדבר. **אין שואלין בשלום אשה בכל** – שמרגיל לבה לדעתה אצלו. **שלחה ליה** – ילתא לרב נחמן. **שרי ליה תניא** – פטור אותו מלפניך. זה לשון הגמרא לומר "מישרי ליה תיגריה" כשממהר

3 לעשות בקשת האיש או דינו, כדי להפטר ממנו.

4 **מאי שיאשיה דמר הכא** – מה דרכו של אדוני לשוט הלום, כלומר: למה בא אדוני הנה? **שותא דמר לא ידענא** – שיחתו של אדוני איני מבין, לדבר בצדות לשונו. **לדינא מזמינא ליה** – בתמיה. **אפיק דיסקא דאושנתא** – הרציא שטר הזמנה מחיקו, ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו.

5 **מבי חדיה** – מתוך חיקו. **ליתא מר קמיה** – ידבר דבר זכותו של ריבו של אותו האיש. **צייר שליחא דרבנן** – ביזה את שלוחו לפניו, והזיע מלקות.

6 **דרב מנייר אמאן דמצער שליח דרבנן** – כדאמר בפרק קמא (קדושין יב,ב). **דעדיפא מיניה** – חמורה ממנה עשיתו לו לקנטו. **אדהכי אתר החוא בר דיניה לרב יהודה לדידי** – דאתינא מבית חשמונאי, קרית לי עבד?! **כל דאתר מבית חשמונאי אנא עבד הוא** – שכל זרעו הרגו הורדוס, ועבד היה, ומלך תחתיהן, וקרא בניו על שם בית חשמונאי. ומסתמא לאו בנות ישראל נסיב, דנזדרזים הם להשיא בנותם לעבדים, והוו להו כולם עבדים. **אם קודם שבא מעשה לידי אטרח** – להאי שמועה לתלמידיו בשם רבו – נאמן לאומרה בשעת מעשה, ואם לאו – אינו נאמן להעיד בשם רבו, שמא מחמת מעשה הבא לידו הוא אומר כן. **אגוזא** – שפת הנהר. **אמבראי** – על הגשר. אי נמי בתוך הספינה לעבור הנהר.

7 **איקרען כמה בתיבתא** – מנשי אותה המשפחה. **כי קא נפיק** – רב יהודה. **למיהוניה** – לפי שגילה את פסולם. **ועריית'א** = משפחות. **וקם אמטא בנהר מלכא** – באותן האבנים שהשליכום בנהר עמד מכשול, סתימה, במי הנהר, ומנע את מהלך המים. **אמטא** = סתימה, כדמתרגם "סתמום" – שמונון (בראשית כו). **מבריז ר' יהודה בשמואל דבייתא** – שם היה. **בלאי ינאי שלאי מלאי זגאי** – שמות מקומות או משפחות. **גובאי** – גבעונאי. כלומר, על שם שהיו גבעונים נקראו בבבל גובאי, קרוב לגבעונים בשמן. **דיורנית דרא דנתיני** – כפר נתינים היה, דורא = כפר, כדאמר (עירובין ז,ב): דורא דרעותא. אמר ליה מרי דרא (פסחים כה,ב), ועל שם שהוא כפר נתיני, נקרא דורנינות. **בי כובי דפומבדיתא** – כפר הסמוך אל פומבדיתא. דמקרי בי כובי. **פשחור בן אימר** – בימי ירמיה היה. **וכולם נמסעו בבהונה** – ולא גרסינן גדולה. **נמסעו** – נדמעו, נשאו בנות כהנים. שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אובלים תרומה מחמת [שהיו] עבדי כהנים. **אל תתירהי אחריי** – אחר משפחתם, שהם בני מריבה, כדכתיב "במריבי כהן". **עדיות לישראל** – אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן משלו. **משפחות ישראל** – משפחות שהם ישראל גמורים. **כישראל כתיב** – "והזיתי להם לאלהים" אף על פי שאינם לי לעם, ומתוך שאני מקרבן – הם יהיו לי לעם. אבל גרים – אין מקרבין אותן עד משמים, אלא אם כן הן מקרבין עצמם תחילה להיות טובים. קשין גרים – שאינם זהירים במצות, ודרגילים אצלם נמשכים אצלם, ולומדים מן מעשיהם.

מטהר

1 אֵין שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם אִשָּׁה. - עַל יְדֵי בַּעֲלָהּ! - אָמַר לֵיהּ, 2 הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵין שׁוֹאֲלִין בְּשָׁלוֹם אִשָּׁה בְּלָל. 3 שָׁלְחָה לֵיהּ הֲבִיתְהוּ: שָׁרֵי לֵיהּ תִּגְרֵיהּ, דְּלָא נִשַּׁוְּוֵיךְ 4 כִּשְׁאָר עַם הָאָרֶץ. אָמַר לֵיהּ: מַאי שַׁיאֲשֵׁיהּ דְּמָר הָכָא? 5 - אָמַר לֵיהּ: סַמְקָא דְּהַזְמְנוּתָא שְׁדַר מָר אַבַּתְרַאי. - 6 אָמַר לֵיהּ: הָשְׁתָּא שׁוּתָא דְּמָר לָא נָמְירְנָא, טַמְקָא 7 דְּהַזְמְנוּתָא מְשַׁדַּרְנָא לְמָר?! אֵפֵיק דִּיסְקָא דְּהַזְמְנוּתָא 8 מִבֵּי חֲדְיֵהּ, וַאֲחֵי לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: הָא גַּבְרָא וְהָא דִּסְקָא. 9 אָמַר לֵיהּ: הוֹאִיל וַאֲתָא מָר לְהָכָא - לִישְׁתָּעֵי מִילֵּיהּ, כִּי 10 הֵיכִי דְּלָא לֵימְרוּ: מְחַגְּפֵי רַבָּנָן אַהֲדָדֵי. אָמַר לֵיהּ: מַאי 11 טַעֲמָא שְׁמָתֵיהּ מָר לְהַהוּא גַּבְרָא? - צִיֵּיר שְׁלִיחָא

12 דְּרַבָּנָן. - וְנַגְּדֵיהּ מָר, דְּרַב מַנְּגִיד עַל מַאן דְּמְצַעֵר שְׁלִיחָא דְּרַבָּנָן! - דַּעֲדִיף מִינֵּיהּ עֲבָדִי לֵיהּ. - 13 מַאי שַׁיאֲשֵׁיהּ אַכְּרֵיז מָר עֲלֵיהּ דְּעַבְדָּא הוּא? - אָמַר לֵיהּ: דְּרָגִיל דִּקְרֵי אֱנָשֵׁי עַבְדֵי, וְתָנֵי: כָּל הַפּוֹסֵל 14 - פָּסוּל, וְאֵינוֹ מְדַבֵּר בְּשִׁבְחָהּ לְעוֹלָם. וְאָמַר שְׁמוּאֵל: בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל. - אֵימַר דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל לְמֵיחַשׁ 15 לֵיהּ, לְאַכְרוּזֵי עֲלֵיהּ מִי אָמַר? אַדְּהָכִי וְהָכִי (אָתָא הָהוּא בַּר דִּינֵיהּ מִנַּהַרְדְּעָא), אָמַר לֵיהּ הָהוּא 16 בַּר דִּינֵיהּ לְרַב יְהוּדָה: לְדִידִי קָרֵית לִי עַבְדָּא, דְּאָתֵינָא מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי מַלְכָּא?! - אָמַר לֵיהּ, הָכִי 17 אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל דְּאָמַר "מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי קָאָתֵינָא" - עַבְדָּא הוּא. - אָמַר לֵיהּ: לָא סָבַר לָהּ 18 מָר לָהָא דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא אָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שְׁמוֹרָה הֲלָכָה וּבָא, אִם קוֹדֶם 19 מַעֲשֶׂה אָמְרָהּ - שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם לָאו - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? - אָמַר לֵיהּ: הָא אִיכָּא רַב מַתְנָה דְּקָאֵי 20 בְּוָותֵי. רַב מַתְנָה לָא חֲזֵיֵיהּ לִנְהַרְדְּעָא תְּלֵיסַר שָׁנֵי, הַהוּא יוֹמָא אֲתָא, אָמַר לֵיהּ: הֵכִיר מָר מַאי 21 אָמַר שְׁמוּאֵל כִּי קָאֵי חֲדָא כַּרְעָא אַגּוּדָא וַחֲדָא כַּרְעָא בְּמַבְּרָא? - אָמַר לֵיהּ, הָכִי אָמַר שְׁמוּאֵל: 22 כָּל דְּאָמַר מִדִּבְיַת חַשְׁמוֹנַאי מַלְכָּא קָאָתֵינָא - עַבְדָּא הוּא. דְּלָא אִישְׁתַּיוּר מִינַּייהוּ אֶלָּא הֵהִיא 23 רְבִיתָא, דְּסַלְקָא לְאִיגָּרָא וְרָמְיָא קָלָא, וְאָמְרָה: כָּל דְּאָמַר מִבֵּית חַשְׁמוֹנַאי אֲנָא - עַבְדָּא הוּא. 24 נָפְלָה מֵאִיגָּרָא וּמִיתָה. אִכְרוּז עֲלֵיהּ דְּעַבְדָּא הוּא. הַהוּא יוֹמָא אִקְּרָעָן כַּמָּה תְּרוּתָבָתָא בְּנְהַרְדְּעָא.

25 כִּי קָא נָפֵיק - נָפְקִי אַבַּתְרַייהּ לְמִירְגְּמֵיהּ. אָמַר לְהוּ: אִי שְׁתִיקוּ - שְׁתִיקוּ, וְאִי לָא - מְגַלְּינָא עֲלַייכוּ 26 הָא דַּאֲמַר שְׁמוּאֵל: תְּרֵתֵי זַרְעַיְיתָא אִיכָּא בִּנְהַרְדְּעָא, חֲדָא מִיקְרֵיָא "דְּבֵי יוֹנָה" וַחֲדָא מִיקְרֵיָא "דְּבֵי 27 עוֹרְבָתַי", וְסִימָנָךְ: טָמֵא - טָמֵא, טָהוֹר - טָהוֹר. שַׁדִּיוּהָ לְהָהוּא רִינְמָא מִידֵיהוּ, וְקָם אַטְמָא בְּנָהָר 28 מַלְכָּא. מִכְּרִיז רַב יְהוּדָה בְּפוּמְבְּדִיתָא: אַדָּא וְיוֹנָתָן - עֲבֶד, יְהוּדָה בַּר פָּפָּא - מַמְזֵירָה, בְּטִי בַּר 29 טוּבְיָה - בְּרָמוּת רוּחָא לָא שָׁקֵיל גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא. מִכְּרִיז רָבָא בְּמַחוֹזָא: בַּלְאֵי דַּיָּנֵי טַלְאֵי מַלְּאֵי 30 זַגְאֵי - כּוּלָּם לְפִסּוֹל. אָמַר רַב יְהוּדָה: גּוֹבְאֵי - גִּבְעוֹנָאֵי, דּוֹרְנִיגְיָתָא דְּרֵאי - נְתִינֵי. אָמַר רַב יוֹסֵף: 31 הָאי בֵּי כּוּבֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא - כּוּלָּם דְּעַבְדֵי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אַרְבַּע מֵאוֹת עֲבָדִים, 32 וְאָמְרֵי לָהּ אַרְבַּעַת אֲלָפִים עֲבָדִים הָיוּ לוֹ לְפִשְׁחוּר בֶּן אִימֵר, וְכוּלָּם נִמְסְעוּ בִּכְהוּנָּה, וְכָל כֹּהֵן שֶׁיֵּשׁ 33 בּוֹ עֲוֹוֹת פְּגִים - אֵינוֹ אֶלָּא מֵהֶם. אָמַר אַבַּיֵי: כּוּלְּהוּ יָתְבֵן בְּשׁוּרָא דְּבִנְהַרְדְּעָא. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, 34 דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אִם רָאִיתָ כֹּהֵן בַּעֲוֹוֹת מְצַח - אַל תְּהַרְהֵר אַחֲרָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "וְעַמְּךָ כְּמַרִיבֵי 35 כֹהֵן". אָמַר רַבִּי אָבִין בַּר רַב אַדָּא אָמַר רַב: כָּל הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לוֹ, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ 36 הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ - מֵעִיד עַל כָּל הַשָּׁבָטִים, וְאֵין מֵעִיד עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "שִׁבְטֵי יָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל", 37 אֵימָתַי הֵוֵי עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל - בִּזְמַן שֶׁהַשְּׁבָטִים שִׁבְטֵי יָהּ. אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ 38 בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ - אֵין מַשְׁרֶה אֶלָּא עַל מִשְׁפָּחוֹת מְיוּחָסוֹת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר "בָּעֵת 39 הַהִיא נְאֻם ה' אֶהְיֶה לֵאלֹהִים לְכָל מִשְׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל", לְכָל יִשְׂרָאֵל - לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "לְכָל 40 מִשְׁפְּחוֹת". "[וְהֵמָּה] יִהְיוּ לִי לְעָם" אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא: זוֹ מַעֲלָה יְתֵירָה יֵשׁ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְגֵרִים, 41 דְּאִילּוּ בְּיִשְׂרָאֵל כְּתִיב בְּהוּ "וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם" וְאִילּוּ בְּגֵרִים כְּתִיב "מִי 42 הוּא זֶה עָרַב אֶת לִבּוֹ לָגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם ה'. וִהְיִיתֶם לִי לְעָם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים". אָמַר רַבִּי 43 חֶלְבּוֹ: קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְגִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב". כְּתִיב 44 הָכָא "וְנִסְפְּחוּ" וּכְתִיב הָתָם "לְשֵׁאֵת וְלַסַּפַּחַת". אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מטהר

מטהר השבטים — מיחסם. **כשם מטהר ממזרים** — המטומעים בישראל מחמת ממונם, והוא גורם להם שיטהרו. שלעתיד לבא אין הקדוש ברוך הוא מבדילם, מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל הרבה. **שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף** — אותם שנטמעו מחמת עשרם. וסיפיה דקרא "והיו לה' מגישי מנחה בצדקה" — צדקתו של הקדוש ברוך הוא היא שאינו מבדילם, אלא הואיל שנטמעו — נטמעו. ורבי יהושע בן לוי סבירא ליה האי מטהר — לאו מבדיל פסולידן קאמר, אלא מטהרם ומכשירם כולם. **עיסה** — כעיסה שהיא מעורבת. ובשם רבי משה *מרומא"ש שמעתי: עיסה — כפסולת עגבים שנסחט משקה שלהם. **בקשו לעשות בבל עיסה** — להחזיק משפחות ארץ ישראל מיוחסות, ולבדוק אחר משפחות בבל, כל הבאים לישא משם אשה. **קוצים אתם משימים בין עיני** — משום דרבי ממשפחת בבל היה, מבני בניו של הלל שעלה וקיבל נשיאותו של בני בתירא. **ישפל לכם רבי חנינא** — להשיבכם דבר. **טלוני בעריה ורוצו** — שלא יפשפש אחר דבריו, ויהא צריך לגלות משפחות. והוא היה זקן ולא היה יכול לרוץ. **אמר להם אין שחיטה לעוף** — דבר שהוא תימה להם, ולא גלה להם טעמו, כדי שיהו טרודים בסברא הראשונה, ולא יחזרו אחר טעם השניה עד שיפסר מהם. ושמא ראין שחיטה לעוף מן התורה — ב"שחיטת חולין" (כג,ב) יליף מ"ושפך את דמו" — בשפיכה בעלמא. **ישבו ובדקו** — במשפחות ארץ ישראל לברר את דבריו. **ביון שהגיעו לסבנה** — לפסול משפחות אנשי זרוע שהרגום, פירשו. **היכלא** — שבועה בהיכלו של מקום. **ביודעי הוא** — לגלות פסול משפחות ארץ ישראל. **חנינא** — דכל משפחה שנטמעה נטמעה, דאין להפרישה ולהרחיקה ולברר ספק מטמעיהם, מי נטמע מי לא נטמע. אלא יניחום, והם ספק, והם כשרים לעתיד לבוא. **בית הצריפה** — שם המשפחה. **בן ציון** — אדם חשוב, ואיש זרוע, וריחקה — הכריז שהן פסולין. **אליהו בא** — לעתיד לבא, דכתיב (מלאכי ג) "והלשיב לב אבות על בנים" — זה מבני בניו של זה. **דיודעין** — שהכל מחזיקים אותם בפסולים, שנתקרבו בזורע. **אבל משפחה שנטמעה** — מחמת שלא נודע פסולה נטמעה. **עוד אחרת** — משפחה אחרת היתה, לבד אותה שקרבה בן ציון. **שם בן ארבע אותיות** — קריאתו וכתיבתו ופירושו, חכמים מוכתרין אותו כו'. **לעלם** — להעלים. **כתיב וה שמי וכתיב וזה זברי** — מדלא כתיב שמי וזכרי — משמע שלמדו שני שמות, ואמר לה: זה שמי מיוחד, ובזה השני אני נזכר. שם בין שתים עשרה ובן ארבעים ושתים לא פירשו לנו. **משרבו הפריצין** — המשתמשין בו. **לצנועים שבכהונה** — לברך בו דעם במקדש, לאחר עבודת ציבור של תמיד של שחר. **מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים** — אותן שלא היו בקיאין בו, ומברכין בשם בן ארבע אותיות, כשהיו מושכין את קולם בנעימה — היו אלו ממהרים להבליע את השם בן שתים עשרה ולא היה נשמע לרבים מקול נעימות חבריהם בנעימת ביסום קול, שקורין *טרו"ף. **אחר אחי אבי** — שהיה כוהן. ורבי טרפון היה כוהן, בתוספתא דכתובות (פרק ה): מעשה ברבי טרפון שקדש שלש מאות נשים בשני בצורת, כדי להאכילם תרומה. לדיכון — לברך ברכת כהנים. ואינו מעמיד על מדותיו — לנטור איבה, שמא ישתמש בו להנקם. **עד שיודע לך** — במשפחה שאתה בה ליבדק בה, במה נפסלה. **עד שיודע לך במה נכשרה** — צריך אתה לבדוק אחר המשפחה, כמו שאמרתה משנתינו (קדושין עו,א): ארבע אמהות שהן שמנה. להשיאו

מְטַהֵר שְׁבָטִים – שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי מְטַהֵר תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְיָשַׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כָּסֶף וְטִהַר אֶת בְּנֵי לֵוִי וְזִקַּק אֹתָם כַּזָּהָב וְכַכֶּסֶף וְהָיוּ לַה' מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה". אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כֶּסֶף מְטַהֵר מַמְזֵרִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְיָשַׁב מְצָרֵף וּמְטַהֵר כָּסֶף". מַאי "מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה"? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: צְדָקָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, שֶׁפִּשְׁפְּחָה שְׁנִטְמְעָה - נִטְמְעָה. גּוּפָא, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל אַרְצוֹת עִיסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִיסָּה לְבָבֶל. בִּימֵי רַבִּי בִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת בָּבֶל עִיסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָמַר לָהֶן: קוֹצִים אַתֶּם מְשִׂימִים לִי בֵּין עֵינַי? רְצוֹנְכֶם, יִטַּפֵּל עִמָּכֶם רַבִּי חֲנִינָא בַּר חָמָא. נִטַּפֵּל עִמָּהֶם רַבִּי חֲנִינָא בַּר חָמָא, אָמַר לָהֶם: בָּדְקוּ מִקּוּבְּלַנֵי מַרְבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁאָמַר מִשּׁוּם אֲבִיו: כָּל אַרְצוֹת עִיסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִיסָּה לְבָבֶל. בִּימֵי רַבִּי פִּנְחָס בִּקְּשׁוּ לַעֲשׂוֹת בָּבֶל עִיסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אָמַר לָהֶם לַעֲבָדָיו: פְּשֶׁאֲנִי אוֹמֵר שְׁנֵי דְּבָרִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ - טְלוּנִי בְּעֲרִיסָה וְרוּצוּ. כִּי עָיֵיל, אָמַר לָהֶם: אֵין שְׁחִיטָה לְעוֹף מִן הַתּוֹרָה. אַדַּהֲכִי וְקָמְעֵינֵי בָּהּ, אָמַר לְהוּ: כָּל אַרְצוֹת עִיסָּה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִיסָּה לְבָבֶל. נְטָלוּהוּ בְּעֲרִיסָה וְרָצוּ, רָצוּ אֲחֵרִים וְלֹא הִגִּיעוּהוּ. יָשְׁבוּ וּבְדָקוּ, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְסַבְנָה, וּפֵירְשׁוּ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן? הֵיכָלָא! בְּיָדְיֵנוּ הִיא, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁהָרֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר נִטְמְעוּ בָּהּ. סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יִצְחָק, דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִשְׁפָּחָה שְׁנִּטְמְעָה - נִטְמְעָה. אָמַר אַבָּיֵי: אַף אֲנַן נְמִי תְּנֵינָא: מִשְׁפָּחַת בֵּית הַצְּרִיפָה הָיְתָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְרִיחֲקָהּ בֶּן צִיּוֹן בְּזוּרַע, עוֹד אַחֶרֶת הָיְתָה וְקֵירְבָהּ בֶּן צִיּוֹן בְּזוּרַע. כְּגוֹן אֵלּוּ - אֵלִיָּהוּ בָּא לְטַמֵּא וּלְטַהֵר, לְרַחֵק וּלְקָרֵב. כְּגוֹן אֵלּוּ - דִּידְיָעִין, אֲבָל מִשְׁפָּחָה שְׁנִּטְמְעָה - נִטְמְעָה. תָּאנָא: עוֹד אַחֶרֶת הָיְתָה, וְלֹא רָצוּ חֲכָמִים לְגַלּוֹתָהּ. אֲבָל חֲכָמִים מוֹסְרִים אוֹתוֹ לִבְנֵיהֶם וּלְתַלְמִידֵיהֶן פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבוּעַ, וְאָמְרִי לָהּ פְּעָמַיִם בַּשָּׁבוּעַ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מִסְתַּבְּרָא כְּמַאן דְּאָמַר פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבוּעַ, כִּדְתָנֵי': "הֵרִינִי נְזִיר אִם לֹא אֲגַלֶּה מִשְׁפָּחוֹת" - יִהְיֶה נְזִיר וְלֹא יְגַלֶּה מִשְׁפָּחוֹת. אָמַר רִבְקָה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֵׁם בֶּן אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת חֲכָמִים מוֹסְרִין אוֹתוֹ לְתַלְמִידֵיהֶן פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבוּעַ, וְאָמְרִי לָהּ: פְּעָמַיִם בַּשָּׁבוּעַ. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מִסְתַּבְּרָא כְּמַאן דְּאָמַר פַּעַם אַחַת בַּשָּׁבוּעַ, דִּכְתִיב "זֶה שְׁמִי לְעֹלָם" כְּתִיב. רָבָא סָבַר לְמִידְרְשֵׁיהּ בְּפִירְקָא, אָמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא: "לְעֹלָם" כְּתִיב. רַבִּי אַבָּיְנָא רָמֵי: כְּתִיב "זֶה שְׁמִי" וּכְתִיב "זֶה זִכְרִי", אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: לֹא כְּשֶׁאֲנִי נִכְתָּב אֲנִי נִקְרָא, נִכְתָּב אֲנִי - בְּיו"ד ה"א, וְנִקְרָא - בְּאָלֶ"ף דָּלֶ"ת. תָּנוּ רַבָּנָן: בְּרֵאשׁוֹנָה שֵׁם בֶּן שִׁתִּים עֶשְׂרֵה אוֹתִיּוֹת הָיוּ מוֹסְרִין אוֹתוֹ לְכָל אָדָם, מִשֶּׁרַבּוּ הַפְּרִיצִים - הָיוּ מוֹסְרִים אוֹתוֹ לְצְנוּעִים שֶׁבְּכְהוּנָּה, וְהֶצְנוּעִים שֶׁבְּכְהוּנָּה מְבַלְּיעִים אוֹתוֹ בְּנְעִימַת אֲחֵיהֶם הַכֹּהֲנִים. תָּנֵיא, אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: פַּעַם אַחַת עָלִיתִי בַּמַּעֲלוֹת אַחַר אִמִּי לְדִיכּוֹן, וְהִטִּיתִי אָזְנִי אֵצֶל כֹּהֵן גָּדוֹל, וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהִבְלִיעַ שֵׁם בִּנְעִימַת אָחִיו הַכֹּהֲנִים. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שֵׁם בֶּן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת אֵין מוֹסְרִין אוֹתוֹ אֶלָּא לְמִי שֶׁצָּנוּעַ, וְעָנָיו, וְעוֹמֵד בַּחֲצִי יָמָיו, וְאֵינוֹ כּוֹעֵס, וְאֵינוֹ מִשְׁתַּכֵּר, וְאֵינוֹ מַעֲמִיד עַל מִדּוֹתָיו. וְכָל הַיּוֹדְעוֹ, וְהַמְשַׁמְּרוֹ בְּטָהֳרָה - אֲהוּב לְמַעְלָה וְנֶחְמָד לְמַטָּה, וְאֵימָתוֹ מוּטֶלֶת עַל הַבְּרִיּוֹת, וְנוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמִים, הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. אָמַר שְׁמוּאֵל מִשְׁמֵיהּ דְּקָבָא: בְּבָבֶל בְּחֻזְקַת כְּשֵׁרָה עוֹמֶדֶת - עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ בַּמֶּה נִפְסְלָה, שֶׁאֵר אַרְצוֹת - בְּחֻזְקַת פְּסוּל הֵן עוֹמְדוֹת, עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ בַּמֶּה נִכְשְׁרָה. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מוּחְזָק לְפָסוּל - פָּסוּל, מוּחְזָק לְכָשֵׁר - כָּשֵׁר, הָא גּוּפָא קַשְׁיָא! אֲמַרְתְּ מוּחְזָק לְפָסוּל - פָּסוּל, הָא סָתְמָא - כָּשֵׁר, וְהָרַב תַּנֵּי: מוּחְזָק לְכָשֵׁר - כָּשֵׁר, הָא סָתְמָא - פָּסוּל! - אָמַר רַב הוֹנָא בַּר תַּחֲלִיפָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: לָא קַשְׁיָא;

כאן

יותר משאר אומות כדי שיתוספו עליהם גרים. ולא נזהירא, דהא אמר ביבמות (מז,א): נכרי הבא להתגייר אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? תדע שישראל דווים דחופים. ואמרינן התם: משום דיפרוש הוא, דאמר מר: קשין גרים לישראל כספחת. אלמא דבתר שיתגיירו קשים הם. והזרב רבינו אברהם גר פירש: לפי שהגרין בקיאין במצות ומדקדקין בהם — קשים הם לישראל כספחת, דמתוך כן הקדוש ברוך הוא מכזיר עונותיהם של ישראל כשאין עושין רצונו. וכהאי גוונא גבי הצרפית (מלכים א יז) שאמרה: "מה לי ולך איש האלהים (כי) באת אלי להזכיר (את) עוני". שמתוך שהוא צדיק גמור היה נראה לה שמזכיר השם עונה. ורבינו יצחק פירש: דלפיכך קשים — שנטמעו בישראל, ואין השכינה שורה אלא על משפחה מיוחסת. וכן נראה, דמשום הכי מייתי הא דרבי חלבו על הא מלילא דרבי חמא בר חנינא.

כאן

כאן להשיאו אשה — פירוש: מיוחסת מארבע אמהות. דאי משום ישראלית — לא צריך להיות בחזקת כשר, דבלאו הכי מותר בישראלית, כדאמר בעלמא (יבמות מה,א) גבי נברי הנולד מנכרי הבא על בת ישראל דאמרינן ליה: זיל גלי או נסיב בת מינך. אלמא משמע דבמקום שאין מכיריו אותו נותנין לו ישראלית, ומותר לישאנה.

עד היכן היא בבל — פירש בקונטרס: דלפי הענין נראה שבבל היתה בין שני נהרות גדולים הללו, חדקל ופרת, זה מן המזרח זה מן המערב, ובאין ומושכין מן הדרום לצפון, וסופו של פרת שופך בחדקל. כל זה יש ללמוד מכאן. ארץ ישראל בדרומה של בבל, כדכתיב "מצפון תפתח הרעה" — אלמא דבבל מצפון. ופרת יורד מארץ ישראל לבבל, כדאמר בעלמא (שבת סה,ב): מיטרא במערבא סהדא רבא פרת, שמימיו היו רבין ומלאים על שפתיו. וקא בעי גמרא: מה שבין שתי הנהרות — פשיטא לן דדבל הוא, אבל משפת חדקל ומבחוץ עד היכן מתפשט רוחבה של בבל? אמר רב: עד נהר עוק. ורבינו תם פירש: שנהר פרת היה בא ומושך מן הצפון לדרום, שהרי נהר פרת בא מקדמת עדן, וגן עדן הוא מצפון של עולם וארץ ישראל לדרום, ופרת בא מעדן והיה מושך מצפון לדרום. והא דאמר: מיטרא במערבא סהדא רבא פרת, דמשמע דמושך מדרום לצפון — יש לומר דהכי קאמר: שהמים של פרת רבים כל כך שיחזרו המים למקום שבאו, והיינו מדרום לצפון.

לקמן

1 כָּאן לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה — פֵּירוּשׁ: מְיוּחֶסֶת מֵאַרְבַּע אִמָּהוֹת. דְּאִי מִשּׁוּם יִשְׂרְאֵלִית — לֹא צְרִיךְ
2 לִהְיוֹת בְּחֶזְקַת כָּשֵׁר, דְּבִלְאוֹ הָכֵי מוּתָּר בְּיִשְׂרְאֵלִית, כִּדְאָמַר בְּעַלְמָא (יְבָמוֹת מה,א) גַּבֵּי
3 נִבְרֵי הַנּוֹלָד מִנָּכְרִי הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל דְּאָמְרִינַן לֵיהּ: זִיל גְּלֵי אוֹ נְסֵיב בַּת מִינָּךְ. אֶלְמָא מִשְׁמַע
4 דְּבִמְקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִין אוֹתוֹ נוֹתְנִין לוֹ יִשְׂרְאֵלִית, וּמוּתָּר לִישָׂאֲנָה.

5 **עַד** הֵיכָן הִיא בָּבֶל — פֵּירַשׁ בְּקוּנְטְרֵס: דִּלְפִי הָעִנְיָן
6 נִרְאֶה שֶׁבָּבֶל הָיְתָה בֵּין שְׁנֵי נְהָרוֹת גְּדוֹלִים
7 הַלָּלוּ, חִדֶּקֶל וּפְרָת, זֶה מִן הַמִּזְרָח וְזֶה מִן הַמַּעֲרָב,
8 וּבְאִין וּמוֹשְׁכִין מִן הַדָּרוֹם לִצְפוֹן, וְסוֹפוֹ שֶׁל פְּרָת
9 שׁוֹפֵךְ בְּחִדֶּקֶל. כָּל זֶה יֵשׁ לִלְמֹד מִכָּאן. אֶרֶץ
10 יִשְׂרָאֵל בְּדָרוֹמָהּ שֶׁל בָּבֶל, כִּדְכְתִיב "מִצָּפוֹן תִּפָּתַח
11 הָרָעָה" — אֶלְמָא דְּבָבֶל מִצָּפוֹן. וּפְרָת יוֹרֵד מֵאֶרֶץ
12 יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, כְּדַאֲמַר בְּעַלְמָא (שבת סה,ב):
13 מֵיטְרָא בְּמַעֲרְבָא סְהֵדָא רַבָּא פְּרָת, שֶׁמֵּימָיו הָיוּ
14 רַבִּין וּמְלֵאִים עַל שְׂפָתָיו. וְקָא בָּעֵי גְּמָרָא: מַה שֶּׁבֵּין
15 שְׁתֵּי הַנְּהָרוֹת — פְּשִׁיטָא לָן דְּדֻבָּל הוּא, אֲבָל
16 מִמִּשְׁפַּת חִדֶּקֶל וּמִבַּחוּץ עַד הֵיכָן מִתְפַּשֶּׁטֶת רוֹחְבָהּ שֶׁל
17 בָּבֶל? אָמַר רַב: עַד נְהַר עוֹק. וְרַבֵּינוּ תָּם פֵּירַשׁ:
18 שֶׁנְּהַר פְּרָת הָיָה בָּא וּמוֹשֵׁךְ מִן הַצָּפוֹן לְדָרוֹם, שֶׁהֲרֵי
19 נְהַר פְּרָת בָּא מִקַּדְמַת עֵדֶן, וְגַן עֵדֶן הוּא מִצָּפוֹן שֶׁל
20 עוֹלָם וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְדָרוֹם, וּפְרָת בָּא מֵעֵדֶן וְהָיָה
21 מוֹשֵׁךְ מִצָּפוֹן לְדָרוֹם. וְהָא דְּאָמַר: מֵיטְרָא בְּמַעֲרְבָא
22 סְהֵדָא רַבָּא פְּרָת, דְּמַשְׁמַע דְּמוֹשֵׁךְ מִדָּרוֹם לִצָּפוֹן —
23 יֵשׁ לוֹמַר דְּהָכִי קָאָמַר: שֶׁהַמַּיִם שֶׁל פְּרָת רַבִּים כָּל
24 כָּךְ שֶׁיַּחְזְרוּ הַמַּיִם לַמָּקוֹם שֶׁבָּאוּ, וְהַיְינוּ מִדָּרוֹם
25 לִצָּפוֹן.

לְהַלָּן

1 כָּאן לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה, כָּאן - לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אִשָּׁה — שֶׁנְּשׂאָהּ כְּבָר, מִסְתַּמָּא לֹא
2 מִפְקְנָן. כָּל שֶׁפִּיתְּחוּ בְּבָבֶל — מְשִׁיאִין לוֹ אִשָּׁה, דְּמֻחְזָקִינַן
3 לֵיהּ מִבָּבֶל. דְּאֵיכָא רַמַאי — שֶׁבַּלְּמַדִּים שִׁיחָה בְּהַחְזִיקוֹ בְּמִיוּחָסִים. דְּהוּה אָמַר לֵיהּ
4 — רַבִּי יוֹחָנָן. נְסֵיב בְּרִיתַאי — וְלֹא הָיָה חָפֵץ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הָיָה
5 מִבָּבֶל. אִוְּירֵיתָן בְּשִׁירָה בְּרִיתָן לֹא בְּשִׁירָה — תַּלְמִידֵי אַתָּה, וְתוֹרָתִי בְּשִׁירָה לָךְ, וּבְתֵי אֵינָךְ
6 חָפֵץ. מַאי דַּעְתָּךְ — שֶׁאַתָּה מַחְזִיק בָּבֶל בְּמִיוּחָסִים
7 — דְּתָנוּ (קְדוּשִׁין סט,א): "עֲשָׂרָה יוּחֲסִין כּוּ" וְסָבוּר
8 אַתָּה שֶׁעַל כָּל הַפְּסוּלִין, מְהֵיכָא נְסֵיבְנָא — אֵיזוֹ
9 אִשָּׁה מְיוּחֶסֶת. זִיל בַּתַּר שִׁיתְּוּתָא — שֶׁאֵל לָךְ
10 מִשְׁפָּחָה שֶׁתִּקְנִית, שֶׁסְּתָם בְּנֵי מְרִיבָה הֵם פְּסוּלִין,
11 שֶׁמִּתּוֹךְ פְּסוּלִין שֶׁהִיוּ פּוֹרְשִׁים מֵהֶם נִטְרוּ אֵיבָה,
12 וְהֶחֱזִיקוּ בִּמְרִיבָה. וּמִיּוּחָסֶת דְּבָבֶל הָיְינוּ
13 שְׁתִיקוּתָא, מִתּוֹךְ שֶׁהֵם שְׁתִקָנִים דְּחָזְקוּ
14 בְּמִיוּחָסִים. אִם כֵּן הָבֵא לְבַדּוֹק בְּבָבֶל אֵינוֹ בּוֹדֵק
15 אֶלָּא בְּשִׁתּוּקָה, לְבַדּוֹק בְּשִׁתְקָנִים. לְבֵי כַּר שְׁפֵי
16 חִלְבָּא — שֵׁם הָאִישׁ שׁוֹפֵהּ חוּמָץ, כְּמוֹ "הַשּׁוֹפֵהּ יַיִן
17 לְחַבֵּירוֹ" (בבא מציעא ס,א), וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ —
18 מִן הַשְּׁמִים לְיַדֵּר בְּחַבֵּירוֹ, לְכָךְ הִטִּילוּ מִן
19 הַשָּׁמַיִם מְרִיבָה בֵּינֵיהֶן: בְּרֵיאָה — מְיוּחֶסֶת וּנְקִיָּה.
20 מַתָּה — מְמְזָרִים גְּמוּרִים כּוּלָּם. חוּלָּה — רוֹבֶם
21 בְּשֵׂרִים וּמְיֻעָטוֹ פְּסוּלִין, כְּחוּלִּים הַלָּלוּ שֶׁרוֹבָן
22 לְחַיִּים. נוֹסֶפֶת — רוֹבָן פְּסוּלִין וּמְיֻעָטוֹ בְּשֵׂרִין. עַד
23 הֵיכָן הִיא בָּבֶל — לְיחֹס. עַד נְהַר עוֹק עַד נְהַר
24 יְאוּבַי — לְפִי הָעִנְיָן נִרְאֶה שֶׁבָּבֶל בֵּין שְׁנֵי נְהָרוֹת
25 גְּדוֹלִים חִדֶּקֶל וּפְרָת, מִצְּיָונָם אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶם, זֶה
26 מִן הַמִּזְרָח וְזֶה מִן הַמַּעֲרָב, וּבְאִין וּמוֹשְׁכִין מִן
27 הַדָּרוֹם לְצָפוֹן, וְסוֹפוֹ שֶׁל פְּרָת שׁוֹפֵךְ בְּחִדֶּקֶל. כָּל
28 זֶה יֵשׁ לְלַמֵּד מִכָּאן, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּדָרוֹמָהּ שֶׁל
29 בָּבֶל, דִּכְתִיב (יִרְמְיָה א) "מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה".
30 וּפְרָת יוֹרֵד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, כְּדַאֲמַר
31 בְּעַלְמָא (שַׁבָּת סה,ב): מֵיטְרָא בְּמַעֲרְבָא סְהֵדָא רַבָּא
32 פְּרָת, שֶׁמֵּימָיו הָיוּ רַבִּין וּמְלֵאִים עַל שְׂפָתָיו.
33 וְקָא בָּעֵי גְּמָרָא: מַה שֶּׁבֵּין שְׁתֵּי הַנְּהָרוֹת — פְּשִׁיטָא לָן דְּבָבֶל הִיא, אֲבָל
34 מִמִּשְׁפַּת חִדֶּקֶל וּלְחוּץ, עַד הֵיכָן מִתְפַּשֶּׁטֶת רוֹחְבָהּ
35 שֶׁל בָּבֶל? אָמַר רַב: עַד נְהַר עוֹק, וּשְׁמוּאֵל אָמַר:
36 עַד נְהַר יְאוּבַי. לְעוֹלָם בְּרֵישָׁא עַד הֵיכָן? לְמַדְנוּ
37 רוֹחְבָהּ שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַנְּהָרוֹת, וְעַד לְהַלָּן מִחֻזְקוֹ עַד
38 נְהַר עוֹק, וְצָרִיכִין לִידַע אֹרֶךְ כְּמָה. לְעוֹלָם
39 בְּרֵישָׁא — לְצַד דְּרוֹם עַד הֵיכָן. עַד כַּנְדָא וְאוּנָא
40 — מְקוֹמוֹת הֵם סְמוּכוֹת זֶה לָזֶה, וְחִדֶּקֶל מַפְסִיק
41 בֵּינֵיהֶן. וּשְׁמוּאֵל — מוֹסִיף בְּאֹרֶךְ הַדָּרוֹם עַד
42 מְשׁוּבְנִי. כְּגוֹלָה — פּוּמְבְּדִיתָא קְרוּי גּוֹלָה בְּרֹאשׁ
43 הַשָּׁנָה (כג,ב). לְתַחְתִּית בְּרִיגְלָא עַד הֵיכָן —
44 לְצָפוֹן, וְעַל שִׁפַּת חִדֶּקֶל בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל בָּבֶל, עַד
45 הֵיכָן אוֹרְכָהּ מִשּׁוּךְ צָפוֹן? תַּתָּאָה — הַתַּחְתּוֹנָה.
46 לְפִי שִׁשְׁתֵּי הֵיז, זוֹ עֲלִיּוֹנָה חוֹז לְתַחְתּוֹנָה. דֶּרֶךְ
47 מְשִׁיכַת הַנָּהָר וְיִחּוּס שֶׁל בָּבֶל עַד הַתַּחְתּוֹנָה, וְלֹא
48 הִיא בִּכְלָל. חֲדָא בְּשִׁירָה — הָעֲלִיּוֹנָה. וְחֵדָא
49 פְּסוּלָה — הַתַּחְתּוֹנָה. וְאֲפִילּוּ נוּרָא לָא מְנַשְּׁלִי
50 אַחֲדֵדֵי — כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ רְגִילִים אֵצֶל, שֶׁלֹּא
51 לְהִתְחַתֵּן בָּם. דְּפְסוּלְתָּא הִיא דְּמִשְׁתַּעְיָא מִינַּיְיתָא
52 — וְסִימָן זֶה יְהֵא בְּיָדֵךְ שֶׁלֹּא תִּטְעֶה: אִי זוֹ פְּסוּלָה
53 — דְּךָ דְּמִשְׁתַּעְיָא בִּלְשׁוֹן מִשְׁנֵי, שֶׁהִיא קְרוֹבָה
54 לְמִשְׁנֵי, וְאַמּוֹר לְעֵיל: מִשְׁנֵי מִיתָה. בְּפֶרֶת — עַל
55 שִׁפַּת פֶּרֶת בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל בָּבֶל, עַד הֵיכָן אֹרְכָהּ
56 מִשּׁוּךְ לְדָרוֹם? עַד גִּישְׁרָא דְּפֶרֶת — שְׁמוּאֵל הָיָה
57 מוֹסִיף. לְייט — כָּל שִׁיסְמוֹךְ עַל זֶה, שֶׁאֵין יְחוּסָהּ
58 שֶׁל בָּבֶל מְשׁוּךְ כָּל כָּךְ. אַדְשְׁמוּאֵל לָא לְייט —
59 בְּתַמְיָה, וְהָרֵי הוּא מוֹסִיף! אַדְשְׁמוּאֵל לָא לְייט —
60 לְהִשְׁיאוֹ אִשָּׁה — סְתָמָא בְּעֵי בְּדִיקָה. לְהוֹצִיאוֹ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה — שֶׁנְּשׂאָהּ כְּבָר, מִסְתַּמָּא לֹא
61 מִפְקְנָן. כָּל שֶׁפִּיתְּחוּ בְּבָבֶל — מְשִׁיאִין לוֹ אִשָּׁה, דְּמֻחְזָקִינַן לֵיהּ מִבָּבֶל. דְּאֵיכָא רַמַאי — שֶׁמִּסְפַּר בִּלְשׁוֹן אַנְשֵׁי בָּבֶל — מְשִׁיאִין לוֹ אִשָּׁה, דְּמֻחְזָקִינַן
לֵיהּ מִבָּבֶל. דְּהוּה אָמַר לֵיהּ — שֶׁבַּלְּמַדִּים שִׁיחָה בְּהַחְזִיקוֹ בְּמִיוּחָסִים. דְּהוּה אָמַר לֵיהּ
— רַבִּי יוֹחָנָן. נְסֵיב בְּרִיתַאי — וְלֹא הָיָה חָפֵץ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הָיָה
מִבָּבֶל. אִוְּירֵיתָן בְּשִׁירָה בְּרִיתָן לֹא בְּשִׁירָה — תַּלְמִידֵי אַתָּה, וְתוֹרָתִי בְּשִׁירָה לָךְ, וּבְתֵי אֵינָךְ
חָפֵץ. מַאי דַּעְתָּךְ — שֶׁאַתָּה מַחְזִיק בָּבֶל בְּמִיוּחָסִים
— דְּתָנוּ (קְדוּשִׁין סט,א): "עֲשָׂרָה יוּחֲסִין כּוּ" וְסָבוּר
אַתָּה שֶׁעַל כָּל הַפְּסוּלִין, מְהֵיכָא נְסֵיבְנָא — אֵיזוֹ
אִשָּׁה מְיוּחֶסֶת. זִיל בַּתַּר שִׁיתְּוּתָא — שֶׁאֵל לָךְ
מִשְׁפָּחָה שֶׁתִּקְנִית, שֶׁסְּתָם בְּנֵי מְרִיבָה הֵם פְּסוּלִין,
שֶׁמִּתּוֹךְ פְּסוּלִין שֶׁהִיוּ פּוֹרְשִׁים מֵהֶם נִטְרוּ אֵיבָה,
וְהֶחֱזִיקוּ בִּמְרִיבָה. וּמִיּוּחָסֶת דְּבָבֶל הַיְינוּ
שְׁתִיקוּתָא, מִתּוֹךְ שֶׁהֵם שְׁתִקָנִים דְּחָזְקוּ
בְּמִיוּחָסִים. אִם כֵּן הָבֵא לְבַדּוֹק בְּבָבֶל אֵינוֹ בּוֹדֵק
אֶלָּא בְּשִׁתּוּקָה, לְבַדּוֹק בְּשִׁתְקָנִים. לְבֵי כַּר שְׁפֵי
חִלְבָּא — שֵׁם הָאִישׁ שׁוֹפֵהּ חוּמָץ, כְּמוֹ "הַשּׁוֹפֵהּ יַיִן
לְחַבֵּירוֹ" (בבא מציעא ס,א), וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ —
מִן הַשָּׁמַיִם לְיַדֵּר בְּחַבֵּירוֹ, לְכָךְ הִטִּילוּ מִן
הַשָּׁמַיִם מְרִיבָה בֵּינֵיהֶן: בְּרֵיאָה — מְיוּחֶסֶת וּנְקִיָּה.
מַתָּה — מְמְזָרִים גְּמוּרִים כּוּלָּם. חוּלָּה — רוֹבֶם
בְּשֵׂרִים וּמְיֻעָטוֹ פְּסוּלִין, כְּחוּלִּים הַלָּלוּ שֶׁרוֹבָן
לְחַיִּים. נוֹסֶפֶת — רוֹבָן פְּסוּלִין וּמְיֻעָטוֹ בְּשֵׂרִין. עַד
הֵיכָן הִיא בָּבֶל — לְיחֹס. עַד נְהַר עוֹק עַד נְהַר
יְאוּבַי — לְפִי הָעִנְיָן נִרְאֶה שֶׁבָּבֶל בֵּין שְׁנֵי נְהָרוֹת
גְּדוֹלִים חִדֶּקֶל וּפְרָת, מִצְּיָונָם אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶם, זֶה
מִן הַמִּזְרָח וְזֶה מִן הַמַּעֲרָב, וּבְאִין וּמוֹשְׁכִין מִן
הַדָּרוֹם לְצָפוֹן, וְסוֹפוֹ שֶׁל פְּרָת שׁוֹפֵךְ בְּחִדֶּקֶל. כָּל
זֶה יֵשׁ לְלַמֵּד מִכָּאן, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּדָרוֹמָהּ שֶׁל
בָּבֶל, דִּכְתִיב (יִרְמְיָה א) "מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה".
וּפְרָת יוֹרֵד מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, כְּדַאֲמַר
בְּעַלְמָא (שַׁבָּת סה,ב): מֵיטְרָא בְּמַעֲרְבָא סְהֵדָא רַבָּא
פְּרָת, שֶׁמֵּימָיו הָיוּ רַבִּין וּמְלֵאִים עַל שְׂפָתָיו.
וְקָא בָּעֵי גְּמָרָא: מַה שֶּׁבֵּין שְׁתֵּי הַנְּהָרוֹת — פְּשִׁיטָא לָן דְּבָבֶל הִיא, אֲבָל
מִמִּשְׁפַּת חִדֶּקֶל וּלְחוּץ, עַד הֵיכָן מִתְפַּשֶּׁטֶת רוֹחְבָהּ
שֶׁל בָּבֶל? אָמַר רַב: עַד נְהַר עוֹק, וּשְׁמוּאֵל אָמַר:
עַד נְהַר יְאוּבַי. לְעוֹלָם בְּרֵישָׁא עַד הֵיכָן? לְמַדְנוּ
רוֹחְבָהּ שֶׁבֵּין שְׁנֵי הַנְּהָרוֹת, וְעַד לְהַלָּן מִחֻזְקוֹ עַד
נְהַר עוֹק, וְצָרִיכִין לִידַע אֹרֶךְ כְּמָה. לְעוֹלָם
בְּרֵישָׁא — לְצַד דְּרוֹם עַד הֵיכָן. עַד כַּנְדָא וְאוּנָא
— מְקוֹמוֹת הֵם סְמוּכוֹת זֶה לָזֶה, וְחִדֶּקֶל מַפְסִיק
בֵּינֵיהֶן. וּשְׁמוּאֵל — מוֹסִיף בְּאֹרֶךְ הַדָּרוֹם עַד
מְשׁוּבְנִי. כְּגוֹלָה — פּוּמְבְּדִיתָא קְרוּי גּוֹלָה בְּרֹאשׁ
הַשָּׁנָה (כג,ב). לְתַחְתִּית בְּרִיגְלָא עַד הֵיכָן —
לְצָפוֹן, וְעַל שִׁפַּת חִדֶּקֶל בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל בָּבֶל, עַד
הֵיכָן אוֹרְכָהּ בְּמִזְרָחָהּ שֶׁל בָּבֶל, עַד
הֵיכָן אוֹרְכָהּ מִשּׁוּךְ צָפוֹן? תַּתָּאָה — הַתַּחְתּוֹנָה.
לְפִי שִׁשְׁתֵּי הֵיז, זוֹ עֲלִיּוֹנָה חוֹז לְתַחְתּוֹנָה. דֶּרֶךְ
מְשִׁיכַת הַנָּהָר וְיִחּוּס שֶׁל בָּבֶל עַד הַתַּחְתּוֹנָה, וְלֹא
הִיא בִּכְלָל. חֲדָא בְּשִׁירָה — הָעֲלִיּוֹנָה. וְחֵדָא
פְּסוּלָה — הַתַּחְתּוֹנָה. וְאֲפִילּוּ נוּרָא לָא מְנַשְּׁלִי
אַחֲדֵדֵי — כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ רְגִילִים אֵצֶל, שֶׁלֹּא
לְהִתְחַתֵּן בָּם. דְּפְסוּלְתָּא הִיא דְּמִשְׁתַּעְיָא מִינַּיְיתָא
— וְסִימָן זֶה יְהֵא בְּיָדֵךְ שֶׁלֹּא תִּטְעֶה: אִי זוֹ פְּסוּלָה
— דְּךָ דְּמִשְׁתַּעְיָא בִּלְשׁוֹן מִשְׁנֵי, שֶׁהִיא קְרוֹבָה
לְמִשְׁנֵי, וְאַמּוֹר לְעֵיל: מִשְׁנֵי מִיתָה. בְּפֶרֶת — עַל
שִׁפַּת פֶּרֶת בְּמַעֲרָבָהּ שֶׁל בָּבֶל, עַד הֵיכָן אֹרְכָהּ
מִשּׁוּךְ לְדָרוֹם? עַד גִּישְׁרָא דְּפֶרֶת — שְׁמוּאֵל הָיָה
מוֹסִיף. לְייט — כָּל שִׁיסְמוֹךְ עַל זֶה, שֶׁאֵין יְחוּסָהּ
שֶׁל בָּבֶל מְשׁוּךְ כָּל כָּךְ. אַדְשְׁמוּאֵל לָא לְייט —
בְּתַמְיָה, וְהָרֵי הוּא מוֹסִיף! אַדְשְׁמוּאֵל לָא לְייט —

1 כָּאן לְהַשִּׂיאוֹ אִשָּׁה, כָּאן - לְהוֹצִיא אִשָּׁה מִיָּדוֹ.
2 אָמַר רַב יוֹסֵף: כָּל שֶׁפִּיתְּחוּ בְּבָבֶל מַשִּׂיאִין לוֹ אִשָּׁה.
3 וְהָאֲנַן דְּאִיפָּא רַמַאי - חַיְישִׁינַן. וְעֵירֵי הָוֶה קָא
4 מִישְׁתַּמֵּיט מִינֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דַּהֲוָה אָמַר לֵיהּ: נְסֵיב
5 בְּרִיתִי. יוֹמָא חַד הָווּ קָאָזְלִי בְּאוֹרְחָא, מָטוּ לְעִיּוּרְקְמָא
6 דְּמָיָא, אַרְכְּבֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן אַפַּתְפֵּיהּ, וְקָא מַעֲבַר לֵיהּ.
7 אָמַר לֵיהּ: אוֹרַיְיתָן בְּשֵׂרָה, בְּנָתַיִן לָא בְּשֵׂרָן? מַאי
8 דַּעֲתָּיךְ - אֵילֵימָא מִדְּתָנֵן: עֲשָׂרָה יוּחֲסִין עָלוּ מִבָּבֶל
9 כֹּהֲנֵי לְוִיֵּי, אַמּוֹן פְּלוֹנִי לְוִיֵּי וְיִשְׂרְאֵלֵי פְּסוּלִים סְלִיקוּ?
10 כִּי הֵיכִי דְּאִישְׁתְּוִיר מִכֹּהֲנֵי - אִישְׁתְּוִיר נַמִּי מִכֹּהֲנֵי.
11 אִישְׁתְּמִיטְתֵּיהּ הָא דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא עָלָה עֶזְרָא
12 מִבָּבֶל עַד שֶׁעָשָׂאָהּ כְּסוֹלֶת נְקִיָּה וְעָלָה. עוֹלֶא אִיקְּלַע
13 לְפוּמְבְּדִיתָא לְבֵי רַב יְהוּדָה, חֲזִיֵּיהּ לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ
14 דְּרַב יְהוּדָה דְּגָדֵל וְלָא נָסֵיב. אָמַר לֵיהּ: מַאי טַעֲמָא
15 לָא קָא מָנְסֵיב לֵיהּ מָר אִיתְּתָא לִבְרֵיהּ? - אָמַר לֵיהּ:
16 מִי יָדְעָנָא מֵהֵיכָא אִנְסֵיב? - אָמַר לֵיהּ: אַמּוֹ אֲנָן מִי
17 יָדְעִינַן מֵהֵיכָא קָאָתֵינַן? דִּילְמָא מֵהָנֵךְ דִּכְתִיב "נָשִׁים
18 בְּצִיּוֹן עִנּוּ בְּתֻלֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה". וְכִי תֵּימָא נָכְרִי וְעֶבֶד הָבָא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל הַוָּלָד כָּשֵׁר -
19 וְדִילְמָא מֵהָנֵךְ דִּכְתִיב בְּהוּ "הַשֹּׁכְבִים עַל מִטּוֹת שֵׁן וְסָרְחִים עַל עַרְשׂוֹתָם", וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי
20 בְּרַבִּי חֲנִינָא: אִלּוּ בְּנֵי אָדָם הַמְּשַׁתִּינִים מַיִם בְּפְנֵי מִטּוֹתֵיהֶם עֲרוּמִים. וּמִנָּהֲדֵי הָכָא רַבִּי אַבָּהוּ:
21 אִי הָכִי הַיְינוּ דִּכְתִיב "לָכֵן יָגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים"? מְשׁוּם דְּמְשַׁתְּנִים מַיִם בְּפְנֵי מִטּוֹתֵיהֶם
22 עֲרוּמִים יָגְלוּ בְּרֹאשׁ גֹּלִים?! אֶלָּא אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: אִלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין זֶה עִם
23 זֶה, וּמַדְבִּיקִין מִטּוֹתֵיהֶם זוֹ בְּזוֹ, וּמַחֲלִיפִין נְשׁוֹתֵיהֶם זֶה לָזֶה, וּמְסָרְחִים עֲרָסוֹתָם בְּשִׂכְבַת זֶרַע
24 שֶׁאֵינָהּ שֶׁלָּהֶם. - אָמַר לֵיהּ: הֵיכִי נַעֲבִיד? - אָמַר לֵיהּ: זִיל בַּתַּר שִׁתּוּקְתָּא. כִּי הַאי דְּבָדְקֵי
25 בְּנֵי מַעֲרְבָא, כִּי מִינְּיהוּ בֵּי תְּרֵי בַּהֲדֵי הֲדָדֵי, חָזוּ הֵי מִנַּיְיהוּ דְּקָדְמֵים וְשָׁתֵיק - אָמְרִי: הַאי מִיּוּחָם
26 טָבֵי. אָמַר רַב: שְׁתִיקוּתֵיהּ דְּבָבֶל הַיְינוּ יְחוּסָא. אִינִי? וְהָא אִיקְּלַע רַב לְבֵי בַּר שַׁפֵּי חָלָא וּבָדַק
27 בְּהוּ, מַאי לָאו בְּיַחֲסוּתָא? - לָא, בְּשִׁתּוּקְתָּא. הָכִי קָאָמַר לְהוּ: בְּדוֹקוּ אִי שָׁתְקֵי אִי לָא
28 שָׁתְקֵי. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אִם רָאִית שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁמִּתְגָּרִים זֶה בָּזֶה - שְׁמֵץ פְּסוּל
29 יֵשׁ בְּאֶחָד מֵהֶן, וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִידְבַק אֶחָד בַּחֲבִירוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אִם רָאִית
30 שְׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת הַמִּתְגָּרוֹת זוֹ בְּזוֹ - שְׁמֵץ פְּסוּל יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן, וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתָהּ לִידְבַק
31 בַּחֲבֶרְתָּהּ. אָמַר רַב פָּפָּא מְבָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: בָּבֶל - בְּרִיאָה, מִישׁוֹן - מֵיתָה, מְדֵי - חוֹלֶה,
32 עֵילָם - גּוֹסֶסֶת. וּמַה בֵּין חוֹלִין לְגוֹסְסִין? רוֹב חוֹלִין - לְחַיִּים, רוֹב גּוֹסְסִים - לְמִיתָה. עַד הֵיכָן
33 הִיא בָּבֶל? רַב אָמַר: עַד נְהַר עָוָק, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עַד נְהַר יוֹאֲנִי. לְעִיל בְּדִיגְלָת עַד הֵיכָא?
34 רַב אָמַר: עַד בְּגִדָּא וְאוּנָא, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עַד מוּשְׁבָּנִי. - וְלָא מוּשְׁבָּנִי בְּבֶלֶל? - וְהָאָמַר רַבִּי
35 חִייָא בַּר אַבָּא אָמַר שְׁמוּאֵל: מוּשְׁבָּנִי חֲדֵי הִיא פְּגוֹלָה לְיוֹחְסִין! אֶלָּא: עַד מוּשְׁבָּנִי, וּמוּשְׁבָּנִי
36 בְּבֶלֶל. לְתַחְתִּית בְּדִיגְלָת עַד הֵיכָא? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל: עַד אַפְּמְיָא תַּתָּאָה. תְּרֵתֵי אַפְּמְיָא
37 הָווֹ, חֲדָא עֲלִיתָא וַחֲדָא תַּתְיֵיתָא, חֲדָא בְּשֵׂרָה וַחֲדָא פְּסוּלָה, וּבֵין חֲדָא לַחֲדָא פַּרְסָה,
38 וְקָא קָפְדֵי אַחֲדָדֵי, וַאֲפִילּוּ נוּרָא לָא מְנַשְּׁלִי אַחֲדֵדֵי. וְסֵימָנֵיךְ דִּפְסוּלְתָּא - הָא דְּמִישְׁתַּעְיָא
39 מֵישָׁנִית. - לְעִיל בְּפֶרֶת עַד הֵיכָא? רַב אָמַר: עַד אַקְרָא דְּתוּלְבָּקְנֵי, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: עַד
40 גִּישְׁרָא דְּבֵי פָּרָת. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: עַד מַעֲבְרַת דְּנִיזְמָא. לֵייט אַבַּיֵי, וְאִיתֵימָא רַב יוֹסֵף אַדְּרַב.
41 - אַדְּרַב לֵייט, אַדִּשְׁמוּאֵל לָא לֵייט?! - אֶלָּא, לֵייט אַדְּרַב, וְכָל שֶׁכֵּן אַדִּשְׁמוּאֵל. וְאִיבָּעְיָא
42 אִימָא: לְעוֹלָם אַדְּרַב לֵייט, אַדִּשְׁמוּאֵל לָא לֵייט, וּגִישְׁרָא דְּבֵי פָּרָת לְתַתָּאָה הָווֹ קָאֵי,
והאידנא

דכי אמרה שמואל למילתיה — פוחת היה ולא מוסיף. ובימי שמואל היה הגשר למטה מאקרא דתולבקני.

והאידנא

והאידנא הוא דליוה פרסאי — שלקחוהו ממקומו ובנאוהו למעלה מאקרא. ולהכי לא בעי לתחת פרת עד היכא — לפי שפרת נופל בחדקל. ועוד, בבל מושכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה, כדאמר לעיל. **ללהך ניסא דפרת עד היכא** — בשפחה כלפי מערב עד היכן מתפשט רחבה של בבל? **מאי דעתך** — שבאת לישאל. **משום בירם** — שמא בירם שיושבת בהך גיסא מביעיא לך. **מייתי דפומבדיתא** — שהיא בין שתי הנהרות, מבירם נסבי — שמע מינה מוהזקין הם בה בחזקת יחוס. **כמחלוקת ליוחסין** — בארבה ורחבה של בבל. **כך מחלוקת לגיטין** — דקיימא לן (גיטין ב,א): המביא גט משאר ארצות — צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" לפי שאין בקיאין לשמוח, והמביא גט מארץ ישראל לבבל — אינו צריך לומר. ובבל הרי היא בארץ ישראל לגיטין, שאף הם היו חכמים ובקיאין לשמוח. **עד אריבא תגיניא** — אגם של קנים וערבה, שקורין *אושר"א. **תגיניא דישראל** — שני אגמים היו למטה מהגשר, זה למטה מזה. **חביל ימא** — שם מקום. **תביולתא דבבל** — מבלילא ותפארתה של בבל ליוחסין. שוניא וגוביא וציצורא מקומות הם. **תביולתא דחביל ימא** — תפארת של חביל ימא. **איתתא בגא מיניהו** — כותיים לא נתערבו בהם, אבל הקול יצא על ידי ששאל כותי אחד אשה מהם, אבל הם לא נתנו לו. ויש אומרים: רב פפא בעא מניהו איתתא ולא יהבי ליה, לכך היה מוציא עליהם שמץ פסול. ולקשה בעיני לומר כן. **בגולה** — פומבדיתא קרי גולה בראש השנה (כג,ב), **מאיהי דקירא** — מקום על נהר פרת, למעלה מכל המקומות הנזכרים למעלה. **והאמר רבי יוחנן** — לעיל; מיחסותא דבבל בפרת עד מעברתא דגדמא, ותו לא! **אמר אביי רציעה נפקא** — באלכסון ממעברתא דגדמא, ומקפת את הפסולין עד מעלה מאיהי דקירא שהיא מן הפסולין, ושוט משוט בפי הרצועה על פרת. **חלוון** — נהר. **וינחם בחלח ובחבור** — בעשרת השבטים שהגלה סנחריב משתעי. **יכולן לפסול** — כל מקום שגלו השבטים נטמעו זרים בבנותיהם, ונברי ועבד הבא על בת ישראל, אפילו למאן דאמר (יבמות מה,א) הולד ממזר לא הוי — פגום מיהא הוי. **ותלת עלעין בפומה** — בחיבה השניה שבמראה דניאל כתיב, והיא בבל. **בפומה בין שיניה** — "בפומה" משמע מבפנים, "בין שיניה" משמע שבולטות מבחוץ. **בולעתן** — מושלת עליהם. **ומפורכלים בהדוב** — בעלי בשר, לשון עובי ושומן הוא. ובעלמא (שבת קלו,ב) נמי אמרינן: קטן מסורבל בבשר — המלובש בבשר בסרבל. **דוב אין לו מנוחה** — כשהוא קשור הולך ובא תמיד סביבותיו. **דובא ניידא** = דוב נודד. **הראני פרסיים** — בעל משלות ודומיות היה לוי, וקאמר לו רבי: משול לי פרסים למה הם דומים. **בחיילות של בית דוד** — גבורים. **חברין** — אומה הסמוכה לפרסיים, ומשחיתים הם, וטרפנים הם יותר מפרסיים. **לשעירים** — מלובשים שחורים, ודומים לשדים. **דומים למלאכי השרת** — לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת, וכתיב (יחזקאל ט) "והאיש לבוש הבדים". **והכי** נמי אמרינן ב"במה מדליקין" (שבת כה,ב) על רבי יהודה שהיה מתעטף וישב בסדינים המצויצין, ודומה למלאך כו'. ובגדרים (כ,ב) נמי אמרינן: מאן מלאכי השרת — רבנן. ואמאי קרי להו מלאכי השרת — משום דמצויינין במלאכי השרת במלבושים נאים. **כי קא ניחא נפשיה** — נודרה נבואה בפומיה. **הוטמיא** — עיר שמשמה כך. **מסנריא** — עיר היא, וכל הנך כולהו מקומות ניניבו. **בירתא דסבא** — על שם שסרו מאחרי המקום, ופירש רבי הראך סרו. **דאקפי פירא דבוורי ואזיל ויצירי בשבתא ושמתינהו וכו'** — הצף הביבר דגים הרבה, והלכו ועדו. **דאקפי** = הצף, כדמתרגמינן "ויצף הברזל" (מלכים ב ו) — וקפא פרזלא. **פירא** — בריכה עשויה לגדל דגים, ובלעז *ביב"ר. **ואישתמוד** — נשתמדו.

אי הכי — גיסא דפרת עד היכן — פירש בקונטרס: להכי לא בעי לתחת פרת עד היכא, לפי שפרת נופל בחדקל, ועוד: בבל מושכת למטה ממנו, עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל. **איתתא** בעא מיניה ולא יהבו ליה — ולכך הוציא עליהם לעז. ויש מפרשים: דקאי אדרב פפא. ולא נהירא, דחס ושלום שיעלה בדעתו של אותו צדיק להרציא לעז עליהם שלא כדין. **בין** הנהרות הרי היא בגולה ליוחסין — וצריך לומר דשני מקומות הן, דאי משום חדקל ופרת — לא הוה בעי לגמרא: וכי בין הנהרות מאי הוי? דפשיטא לכולי עלמא דמיחסי, דלעיל נמי לא בעי אלא מן הצדדין, אבל בין הנהרות פשיטא ליה דמיחסין הן.

וְהָאִידָּנָא הוּא דְּלִיוֹהּ פַּרְסָאֵי. אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף: לָךְ גִּיפָּא דְּפָרָת עַד הֵיכָא? אֲמַר לֵיהּ: מַאי דַּעְתָּךְ - מִשּׁוּם בִּירָם, מַיְיחֵי דְּפוּמְבְּדִיתָא מִבִּירָם נָסְבִי. אֲמַר רַב פָּפָּא: מִכְּמַחֲלוֹקֶת לְיוֹחֲסִין כָּךְ מַחֲלוֹקֶת לְעָנְיַן גִּיטִּין. וְרַב יוֹסֵף אָמַר: מַחֲלוֹקֶת לְיוֹחֲסִין, אֲבָל לְגִיטִּין - דִּבְרֵי הַכֹּל עַד אַרְבָּא תְּגִינֵּיא דְּיִשְׂרָאֵל. אֲמַר רַמִּי בַּר אַבָּא: חֲבִיל יַמָּא - תְּבִילְתָא דְּבָבֶל, שׁוֹנְיָא וְגוּבְיָא - תְּבִילְתָא דַּחֲבִיל יַמָּא. רְבִינָא אָמַר: אַף צִיצוֹרָא - תְּבִילְתָא דַּחֲבִיל יַמָּא - תְּבִילְתָא דְּבָבֶל, שׁוֹנְיָא וְגוּבְיָא וְצִיצוֹרָא - תְּבִילְתָא דַּחֲבִיל יַמָּא. אֲמַר רַב פָּפָּא: וְהָאִידָּנָא אִיעַרְבֵי בְּהוּ כּוּתָאֵי. - וְלָא הִיא, אִיתְּתָא הוּא דְּבָעָא מִינַּיְיהוּ וְלָא יְהֲבוּ לֵיהּ. - מַאי חֲבִיל יַמָּא? אֲמַר רַב פָּפָּא: זוֹ פְּרָת דְּבוּרְסֵי. הֵהוּא גַּבְרָא דַּאֲמַר לְהוּ: אֲנָא מִן שׁוּט מִישׁוּט. עָמַד רַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא עַל רַגְלָיו, וְאָמַר: שׁוּט מִישׁוּט בֵּין הַנְּהָרוֹת עוֹמֶדֶת. - וְכִי בֵּין הַנְּהָרוֹת עוֹמֶדֶת מַאי הָוֵי? - אֲמַר אַבַּיֵי, אֲמַר רַבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא אֲמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בֵּין הַנְּהָרוֹת - חֲרֵי הִיא בְּגוֹלָה לְיוֹחֲסִין. וְהֵיכָא קָיְימָא? - אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מֵאֵיתִי דְּקִירָא וּלְעֵיל. וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עַד מַעֲבַרְתָּא דְּגַדְמָא! - אֲמַר אַבַּיֵי: רְצוּעָה נָפְקָא. אָמַר רַב אִיקָא בַּר אָבִין אָמַר רַב חֲנַנְאֵל אָמַר רַב: חִלָּוֹון נִיחוּנוֹנָד חֲרֵי הִיא בְּגוֹלָה לְיוֹחֲסִין. אָמַר לְהוּ אַבַּיֵי: לָא תְּצִיתוּ לֵיהּ, יָבְמָה הִיא דְּנָפְלָה לֵיהּ הָחָתָם. - אָמַר לֵיהּ: אַטּוּ מִידֵּי הִיא? דְּרַב חֲנַנְאֵל הִיא. אֲזַל שַׁיְילוּהּ לְרַב חֲנַנְאֵל. אָמַר לְהוּ, הָכִי אָמַר רַב: חִלָּוֹון נִיחוּנוֹנָד חֲרֵי הִיא בְּגוֹלָה לְיוֹחֲסִין. וּפְלָגָא דְּרַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא: מַאי דִּכְתִיב "וַיִּגְהַם בְּחַלָּח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי". חַלָּח - זוֹ חִלָּוֹון, חָבוֹר - זוֹ הַדְּיַיב, נְהַר גּוֹזָן - זוֹ גִּינְזָק, עָרֵי מָדָי - זוֹ חֲמָדָן וְחַבְרוֹתֶיהָ. וְאָמְרִי לָהּ: זוֹ נַהֲווֹנְד וְחַבְרוֹתֶיהָ. מַאי חַבְרוֹתֶיהָ? אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּרַדְּ מוֹשְׁבֵי חוֹסְקֵן וְרוּמְקֵן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כּוּלָּם לִפְסוּל. קָסָלְקָא דְּעָתָא מוֹשְׁבֵי הַיְינוּ מוֹשָׁבָנֵי, וְהָאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבִּין אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹשָׁבָנֵי הֲרֵי הִיא בְּגוֹלָה לְיוֹחֲסִין! אֶלָּא, מוֹשְׁבֵי לְחוּד וּמוֹשָׁבָנֵי לְחוּד. "וַיֹּאמֶר עֶלְעָן בְּפֻמָּהּ בֵּין שִׁנָּהּ", אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ חִלָּוֹון הַדְּיַיב וְנִצִיבִין, שֶׁפְּעָמִים בּוֹלְעָתָן וּפְעָמִים פּוֹלְטָתָן. "וַאֲרִי חֵיזֶה אֲחֲרֵי תְּנוּגָה דָּמְיָה לְרַב", תָּנֵי רַב יוֹסֵף: אִלּוּ פַּרְסִיִּים, שֶׁאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין כְּדוֹב, וּמְסוֹרְבָּלִין כְּדוֹב, וּמְנַדְּדִין שֵׂעָר כְּדוֹב, וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה כְּדוֹב. רַבִּי אַמֵּי כִּי הֲוָה חֲזֵי פַּרְסָא דְּרָכֵיב אֲמַר: הַיְינוּ דּוּבָּא נַיְידָא. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי לְלֵוִי: הַרְאֵנִי פַּרְסִים - אֲמַר לֵיהּ: דּוֹמִים לַחֲיָילוֹת שֶׁל בֵּית דָּוִד. הַרְאֵנִי חַבְּרִין - דּוֹמִין לְמַלְאֲכֵי חַבָּלָה. הַרְאֵנִי יִשְׁמְעֵאלִים - דּוֹמִין לְשָׂעִירִים שֶׁל בֵּית הַפִּגְּאָה. הַרְאֵנִי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבְּבָבֶל - דּוֹמִים לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת. כִּי הֲוָה נִיחָא נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי אָמַר: הוֹטְמָיָא אִיקָא בְּבָבֶל - כּוּלָּה עַמּוֹנָאֵי הִיא, מַסְגְּרֵיָא אִיקָא בְּבָבֶל - כּוּלָּה דְּמָמְזֵירָא הִיא, בִּירְקָא דְּסַרְסָנֵי אִיקָא בְּבָבֶל - שְׁנֵי אַחִים יֵשׁ שֶׁמַּחֲלִיפִים נְשׁוֹתֵיהֶם זֶה לָזוּד, בִּירְתָא דְּסַטְיָא אִיקָא בְּבָבֶל - הַיּוֹם סָרוּ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם, דְּאַקְפֵי פִּירָא בְּכַוְורֵי בְּשַׁבְּתָא, וְאָזֵיל וְצָדוּ בְּהוּ בְּשַׁבְּתָא, וְשַׁמְּתִינְהוּ, וְשַׁמְּתִינְהוּ רַבִּי אַחָי בְּרַבִּי יְאוֹשִׁיָּה וְאִישְׁתַּמּוּד. אֲקָרֵא דְּאָמְרָא אִיקָא בְּבָבֶל - אַדָּא בַּר אַהֲבָה יֵשׁ בָּהּ,

היום יושב בחיקו של אברהם אבינו — פירש בקונטרס, יש אומרים: מת, ואם כן אין זה רב אדא בר אהבה שבגמרא. ונראה לומר יושב בחיקו של אברהם — שנבנס לברית מילה, וזה רב אדא בר אהבה, שהאריך ימים דרכה משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק, כדאמרינן בבבא בתרא (כב,א) אך רבינו יצחק פירש דשני רב אדא בר אהבה הוה. **חמשה** קהלי כתיבי — פירושו: גבי אזהרת פסולי יוחסין, אבל קהל דגבי פצוע דכא לא חשיב, דלאו בפסולי יוחסין משתעי. עוד אומר רבינו יצחק משום דלא שייך ביה קהל. [וחד

היום יושב בחיקו של אברהם — יש אומרים: מת היזם. ואם כן אין זה רב אדא שבגמרא. ונראה דהא דושב בחיקו של אברהם אבינו — שנבנס לברית מילה, וזה רב אדא בר אהבה שהאריך ימים דרכה משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק, כדאמרינן בבבא בתרא (כב,א). **צוה ה' ליעקב סביבי צריו** — צרים שהיו סובבים אותם בארצם, דדיינו עמון ומואב, שהצירו להם יותר מן הכול, כדאמרינן ב'זהלק' (סנהדרין צו,ב): עמון ומואב שכיני בישי דירושלים היו — אותם צוה שיהיו סובבים אותם אף בגלותם. כגון הומוניא דרומה דעמונאי היא, כדאמרינן לעיל, והושיבם סנחריב בבבל, והיו מצירים לישראל שבפום נהרא. **חד אמר לטובה** — היה מיילל הנביא עליו. **וחד אמר לרעה** — שהיה רע בעיניו שמת מיתה יפה. **דאיתנדריא דמישן** — שלטון של מישן. **מי שעשה הטובה הזאת** — שהציל את הגולה מלהיות עבדים לעבדות. **איני יודע שאחוריהם אל החיכל** — שהיה במערב העזרה? מה תלמוד לומר שאחוריהם וגו'? שאחוריהם ממש, כשהוא מופרע, שהיו מתכוונין להראות אחוריהם לנגאי. **תפתיים דשמואל הוא דאמר לרעה** — דשמואל לית ליה הא דאמר דעבדים נשתלחו למישן, מדקאמר: לא חשו לה משום עבדות. **לעולם אימא לך שמואל הוא דאמר לטובה** — דאית ליה הא דנשתלחו עבדים למישן. והאי דקאמר: לא חשו לה משום עבדות — שמואל לטעמיה, דאמר: עבד שאין לו לרבו רשות עליו — אין קרוי עבד. והני נמי, מאחר שגזלום מהם ונתייאשו מהם — זהו הפקר, כדאמרינן בגיטין (לט,ב): נתייאשתי מפלוני עבדי. ומשום לשון הפקר נקט לה, דכיון דאתייאש ליה מיניה — פקע ליה רשותיה. **ואינו צריך גם שיחזור להיות מותר בישראל.** זו דברי רבי מאיר — מהניתיו דקתני דעלו פסולין לארץ ישראל, ומשמע דאין כל הארצות בחזקת מיוחסות חוץ מבבל בלבד, כדאמר ברייש פירקא (קדושין סט,ב) דמסייע ליה לרבי אלעזר, דקאמר ייחס עזרא את בבל. **ממזוזייתא** — ואין מחזיא בתוך גבול בבל האמורים לענין יוחסין. **והא בי רב כהנא לא מתנו לה הכי** — משמיה דשמואל, אלא כדאמר לעיל: כל הארצות בחזקת פסולות, ואמר רב יהודה אמר שמואל: כל הארצות עשיסה. **דרב זביד מנהרדעא** — לאו היינו רב זביד סתמא. **וישב ממזר באשדוד** — ידבלו הממזרים מהם, וישבו בפני עצמם. **ייתבון בית ישראל לירותנן** — תרגום של 'וישב'. דהוו דמיין בה לגובראין — תרגומו של ממזר, והכי קאמר: וישב העם שהיה מנוכר מגבול ארצו ונטרד לממזר באשדוד, גם הוא מגבול ארץ ישראל, ויהודש חלקה להם אף על פי שלא נכבשה בימיו, כדכתיב (יהושע יג) "אתה זקנת באת בימים והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה", וקא חשיב ואזיל ממשת סרני פלשתים: "העוזתי והאשדודי" וגו'. **צוותי צוותי** — חבורות חבורות, לישנא אחרינא: קולרין קולרין. והוא לשון מעשה בקולר של בני אדם דסוף יבמות (קכב,א). **נר נושא ממזרת** — דקסבר: קהל גרים לא איקרי קהל, והולד ממזר, דכתיב "לו" — הלך אחר פסולו. **לא ישא ממזרת** — קסבר דקהל גרים איקרי קהל. **וטותרים בכתנת** — ואף על פי שהכהנים אסורים בגירות ומשוחררת וחלילה. דקסבר: לא הוזהרו כהנות לשעורות לדפסולין, לאותן שהפסולו אינו מוזהר עליהן, כגון אלו. **חמשה קהלי כתיבי** — גבי אזהרת פסולי יוחסין: "לא יבא ממזר בקהל ה'" (דברים כג), "לא יבא לו בקהל" (שם), "לא יבא עמוני ומואבי בקהל" (שם), "לא יבא להם בקהל" (שם), "דור שלישי יבא להם בקהל" דמצרי ואדומי (שם). וקהל דגבי פצוע דכא (שם) לא חשיב, דלאו מן פסולי יוחסין קא משתעי.

1 **הַיּוֹם** יוֹשֵׁב בְּחֵיקוֹ שֶׁל אַבְרָהָם. הַיּוֹם נוֹלַד רַב יְהוּדָה
2 בְּבָבֶל. דְּאָמַר מָר: כְּשֶׁמֵּת רַבִּי עֲקִיבָא - נוֹלַד רַבִּי,
3 כְּשֶׁמֵּת רַבִּי - נוֹלַד רַב יְהוּדָה, כְּשֶׁמֵּת רַב יְהוּדָה
4 - נוֹלַד רָבָא, כְּשֶׁמֵּת רָבָא - נוֹלַד רַב אַשִׁי, לְלַמֶּדְךָ
5 שֶׁאֵין צַדִּיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁנִּבְרָא צַדִּיק כְּמוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ".
6 עַד שֶׁלֹּא בָּהָתָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל עֵלִי - זָרְחָה שִׁמְשׁוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּגַּר אֱלֹהִים
7 טֶרֶם יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב" וגו'. "צִוָּה ה' לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו" רַב יְהוּדָה אָמַר: כְּגוֹן הוֹמָנְיָא
8 לְפוּם נַהֲרָא. "וַיְהִי כְּהַגִּבְאִי וּפִלַּגְתָּיו בֶּן בְּנָיָה מֵת וְאֶפֹד עַל פָּנַי וְאֶעְצֹק קוֹל גָּדוֹל וְאָמַר אֲהָהּ
9 אֲדֹנָי ה'". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: לְטוֹבָה, וְחַד אָמַר: לְרָעָה. מַאן דְּאָמַר לְטוֹבָה - כִּי הָא
10 דְּאִיסְתַּנְדְּרָא דְּמִישָׁן חֲתַנֵיהּ דִּנְבוּכַדְנֶצַּר הָוָה, שָׁלַח לֵיהּ: מִכּוּלֵּי הַאי שַׁבְיֵיהּ דְּאַיְתֵית לָךְ לָא
11 שָׁדַרְתְּ לָן דְּקָאֵי לְקַמָּן. בָּעֵי לְשַׁדּוּרֵי לֵיהּ מִישָׁאֵל. אָמַר לֵיהּ פְּלַטְיָהוּ בֶּן בְּנָיָהוּ: אֲנַן דְּחַשְׁבִינַן
12 - נִיקּוּ מִקַּמָּךְ הָכָא, וְעַכְדִּין נַיְזְלוּ לְהָתָם. וְאָמַר נְבִיא: מִי שֶׁעָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל יָמוּת בְּחֶצִי
13 יָמָיו? מַאן דְּאָמַר לְרָעָה - דִּכְתִיב "וְתָבֹא אֹתִי אֶל שַׁעַר בֵּית ה' הַקָּדְמוֹנִי הַפּוֹנֶה קָדִימָה
14 וְהִנֵּה בְּפֶתַח הַשַּׁעַר עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ וָאֶרְאֶה בְּתוֹכָם אֶת יַאֲזַנְיָה בֶן עַזּוּר וְאֶת פְּלַטְיָהוּ
15 בֶן בְּנָיָהוּ שָׂרֵי הָעָם" וּכְתִיב "וַיְהִי כְּהַגִּבְאִי וּפִלַּגְתָּיו בֶּן בְּנָיָה מֵת וְאֶפֹד עַל פָּנַי וְאֶצְעַק קוֹל גָּדוֹל וְאָמַר אֲהָהּ
16 אֲדֹנָי ה'". רַב וּשְׁמוּאֵל, חַד אָמַר: לְטוֹבָה, וְחַד אָמַר: לְרָעָה. מַאן דְּאָמַר לְטוֹבָה - כִּי הָא
17 דְּאִיסְתַּנְדְּרָא דְּמִישָׁן חֲתַנֵיהּ דִּנְבוּכַדְנֶצַּר הָוָה, שָׁלַח לֵיהּ: מִכּוּלֵּי הַאי שַׁבְיֵיהּ דְּאַיְתֵית לָךְ לָא
18 שָׁדַרְתְּ לָן דְּקָאֵי לְקַמָּן. בָּעֵי לְשַׁדּוּרֵי לֵיהּ מִישָׁאֵל. אָמַר לֵיהּ פְּלַטְיָהוּ בֶּן בְּנָיָהוּ: אֲנַן דְּחַשְׁבִינַן
19 - נִיקּוּ מִקַּמָּךְ הָכָא, וְעַכְדִּין נַיְזְלוּ לְהָתָם. וְאָמַר נְבִיא: מִי שֶׁעָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל יָמוּת בְּחֶצִי
20 יָמָיו? מַאן דְּאָמַר לְרָעָה - דִּכְתִיב "וְתָבֹא אֹתִי אֶל חָצֵר בֵּית ה' הַפְּנִימִית וְהִנֵּה פֶתַח הֵיכַל ה' בֵּין
21 הָאוּלָם וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ כְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל ה' וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה". מִמַּשְׁמַע
22 שֶׁנֶּאֱמַר "וּפְנֵיהֶם קֵדְמָה" אֵינוֹ יוֹדֵעַ שֶׁאֲחוֹרֵיהֶם כְּלַפֵּי מַעֲרָב? מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "[אֲחוֹרֵיהֶם]
23 אֶל הֵיכַל ה'" - מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ מַפְרִיעִין עַצְמָם, וּמַתְרִיזִין עַצְמָם כְּלַפֵּי מַעֲלָה. וְקָאָמַר נְבִיא: מִי
24 שֶׁעָשָׂה הָרָעָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל יָמוּת עַל מִיטָּתוֹ?! תִּסְתַּיֵּים דְּשְׁמוּאֵל דְּאָמַר לְרָעָה, דְּאָמַר רַבִּי
25 חֲיָיא בַּר אַבִּין אָמַר שְׁמוּאֵל: מוֹשְׁכֵנִי חֲרֵי הִיא בְּגוֹלָה לִיוֹחֲסִים, מִישׁוֹן - לֹא חָשׁוּ לָהּ לֹא
26 מִשּׁוּם עֲבָדוּת וְלֹא מִשּׁוּם מַמְזֵרוּת, אֶלָּא כֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ בָהּ לֹא הִקְפִּידוּ עַל הַגִּרוּשׁוֹת. לְעוֹלָם
27 אֵימָא לָךְ שְׁמוּאֵל אָמַר לְטוֹבָה. וּשְׁמוּאֵל לְטַעֲמֵיהּ, דְּאָמַר: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ - יָצָא לְחֵירוּת,
28 וְאֵינוֹ צָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר, שֶׁנֶּאֱמַר "כָּל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כַּסְפּוֹ". עֶבֶד אִישׁ וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה?
29 אֶלָּא: עֶבֶד שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו - קְרוֹי עֶבֶד, עֶבֶד שֶׁאֵין לְרַבּוֹ רְשׁוּת עָלָיו - אֵין קְרוֹי
30 עֶבֶד. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל אַרְצוֹת בְּחֶזְקַת כַּשֵּׁרוּת הֵן עוֹמְדוֹת, וְהָא בֵּי רַב פְּדָנָא לָא מַתְנֵי הָכִי,
31 וּבֵי רַב פַּפָּא לָא מַתְנֵי הָכִי, וּבֵי רַב זְבִיד לָא מַתְנֵי הָכִי! אֲפִילּוּ הָכִי לָא קָיְלִינַן מִינֵּיהּ, מִשּׁוּם
32 דִּשְׁמַע לֵיהּ מֵרַב זְבִיד דִּנְהַרְדְּעָא. תָּנוּ רַבָּנָן: מַמְזֵרֵי וְנְתִינֵי טְהוֹרִים לָעֲתִיד לָבֹא, דִּבְרֵי רַבִּי
33 יוֹסֵי. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵין טְהוֹרִים. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: וְהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר "וְזָרְקוּ עֲלֵיכֶם מַיִם
34 טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם"! - אָמַר לוֹ רַבִּי מֵאִיר: כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם" -
35 וְלֹא מִן הַמַּמְזֵרוּת. - אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "אֲטַהֵר אֶתְכֶם" - הֲרֵי אוֹמֵר אַף מִן
36 הַמַּמְזֵרוּת. בְּשֶׁלְּמָא לְרַבִּי מֵאִיר - הַיְינוּ דִּכְתִיב "וְיָשַׁב מַמְזֵר בְּאַשְׁדּוֹד", אֶלָּא לְרַבִּי יוֹסֵי - מַאי
37 "וְיָשַׁב מַמְזֵר בְּאַשְׁדּוֹד"? - כְּדִמְתַרְגֵּם רַב יוֹסֵף: יִתְּבוּן בֵּית יִשְׂרָאֵל לְרוֹתָנַן בְּאַרְעָהוֹן דְּהוּא דָמוּ
38 בָּהּ לְנוּכְרָאִין. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַב יוֹסֵף: אִי לָאו דַּאֲמַר
39 רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי - הָוֶה אָתֵי אֵלְיָהוּ מַפֵּיק מִינַּן צְוִוּרֵי צְוִוּרֵי קוֹלְרִין.
תָּנוּ רַבָּנָן: גֵּר נוֹשֵׂא מַמְזֶרֶת, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: גֵּר לֹא יִשָּׂא מַמְזֶרֶת. אֶחָד
גֵּר, אֶחָד עֶבֶד מְשׁוּחְרָר, וְהֶחָל מוּתָּרִים בִּכְהֻנָּה. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי? חֲמִשָּׁה קְהָלִים כָּתְבִי,

חד לבהנים — מדהוה מצי למיכתבינהו לכולהו בחדא אזדרא וחד קהל: "לא יבא ממזר ועמוני ומואבי בקהל גם דור עשירי לא יבא להם בקהל עד עולם", וגבי מצרי ואדומי "דור שלישי יבא להם בכם". חד לקהל בהנים וחד לקהל לוים וחד לקהל ישראלים — דאי הוה כתיב חד — הוה אמינא: כהנים קאמר, אבל לוים — מותרים, ואי כתיב תרי — הוה אמינא לוים וכהנים, אבל ישראלים — לא.

וחד למישרי ממזרת בשתוקי — אף על פי שזה ודאי הוה ספק — לא חיישינן שמא זה כשר ואסור לישא ממזרת. דהכי דרשינן: בקהל ודאי הוא דלא יבא ממזר, הא בקהל ספק, גבן שתוקי — יבא. וחד למישרי שתוקי בישראל — דדרשינן הכי: ממזר ודאי הוא דלא יבא בקהל, הא ממזר ספק — יבא. ודקתני מתניתין שתוקי — פסול משום מדרבנן, בדלקמן, שמא ישא אחותו מאביו. קהל גרים לא איקרי קהל — דלא אייתר לן קרא לקהל גרים. מחד קהלא נפקי — דשבט אחד הם, ואין לקרות "קהל" חצי השבט. הני נמי תרי קהלי ניגהו — גבי כהנים ולוים איצטריכו תרי קהלי לדרשה, ואפילו הכי אייתר להו חד לקהל גרים. ממזר בשתוקי ושתוקי בישראל מחד קרא נפקי — חד מקהל ודאי, וחד מממזר ודאי. דהכי דרשינן: לא יבא ממזר ודאי בקהל ודאי, הא ממזר ספק בקהל ישראל ודאי, או ממזר ודאי בקהל ספק — יבא. ואיבעית אימא הני נמי תרי קהלי ניגהו — כלומר, להנך תרתי דרשות תרי קראי איצטריכו, ואי לא אייתר קרא — לא הוה דרשינן: ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ספק ממזר יבא. אלא הוה אמרינן ככל שאר ספיקי איסור: על הודאי — אזהרת ודאי, ללקות עליו. ועל אזהרת ספק — אזהרת ספק, לאיסורא. הקהל חזקה אחת לכם ולני — למה לי למכתב "קהל"? הכא? אלא למימר דגר אקהל קאי, ולאשמועינן דאיקרי קהל. לא הוזהרו בשיורית — כהנות. לינשא לפסולין — לפסולי כהונה — גר, חלל, משוחרר. שהכהנים הוזהרו על בנותיהם, והם לא הוזהרו עליהם מלישא אותן. אבל לפסולין, שהאנשים הפסולין הוזהרו עליהן מלישא אותן, כגון ממזרין או נתינים — אף הנשים הוזהרו עליהם, דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל ענשים שבתורה. והכי אמרינן ביבמות בפרק "יש מותרות" (פד,ב). ת"ש מהו דתימא כולי עלמא — שהיו שם גרים הרבה, והוקשה להם שאמר קהל גרים לא איקרי קהל. איכא דדרשי בו' — בתמיה. מותר בכהנת — דלא הוזהרו בשורות לינשא לפסולין. ריב בשרים אצלה — דבין דמכירים את אמו דפנויה היא — רוב העולם בשרים אצלה, שאין הדוב ממזרים וקרובים שהולד מהם ממזר. ואף נכרי ועבד אם בא עליה — אין הולד ממזר. ומיעט פסולין — בגון ממזרין וקרובין. ואי דאולי אינהו לגבה — ואם בבעילה זו הלך הבועל אצלה, דהשתא נד ליה ממקום קביעתו, ואין לדונו בתורת קבוע שהוא נדון במחצה על מחצה — יש לו לומר:

כל דפריש מרובא פריש, והולך בשר. מאי אמרת — מאיזה טעם תבא לפוסלו — דילמא אזלה איהי בו' — אין זה אלא ספק, והתורה אמרה: ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק — יבא. כל בי הני מזנו — בתמיה: וכי כל בעילות הנמצאות נטיל על אביו של זה, לומר הוא הוליד כל שתוקי העיר? בת שתוקית — שנולדה על ידי נשואין, שנשאת למותר לה. לא ישאנה — שתוקי, שמא בנו של בעל השתוקית הוא, שבא על אמו של זה התחלה בזונות, ואחר כך נשא שתוקית. אלא לא שביה — מסקנא דקושיא היא: אלא להכי לא חיישינן — משום דלא שביה שתנשא לו אחותו. אי נמי, שתוקי מילתא דלא שכיחא, ומילתא דלא שכיחא — לא גזרו בה רבנן. וזה עיקר. דבר תורה אסופי כשר — אף על פי שאין מבירים את אמו. וניחוש: שמא מאשת איש שנבעלה לאחר, דרוב פסולין אצלה — ליכא למימר הכי. מאי מעמא אשת איש בבעלה תולה — אם ילדה ממזר — אינה משליכתו, לפי שיש לה לומר: מבעלי הוא. מאי איכא — לאחווקי בממזרות? איכא מיעוטא, שהן ארוסות ואין להם לתלות בבעל, או נשואות שהלכו בעליהן למדינת הים — כיון דאיכא נמי למימר של פנויה הוא וכשר, או של אשה מבעלה והשליכתו אמו מחמת רעבון. שמא ישא אחותו מאביו — דאחותו מאמו ליכא למיחש. כיון דמכירין את חמותו שהיא בחוקת כשירה — לא מספקינן לה במזנה, לומר שהוא היה בנה והשליכתו. כל הני שדי ואזלי — וכי כל בנים שהיו לה השליכה, שנחזיק כל הנאספים בני אם אחת? ובספק בני אב אחד ומשתי אמהות — נמי לא, כדאמר לעיל: כל הני מזנו ואזלי. בת אסופי — מן הנשואין, שמא בעל האסופית הוא אביו.

אין

[וחד] למישרי שתוקי בישראל — תימה: היכי מידרש שתוקי בישראל מיתורא דקהל? ויש לומר: דמקיש ממזר לקהל; מה גבי קהל ממעטינן שלא ספק — הכי נמי גבי ממזר ממעטינן ממזר ספק, תוספות ישנים. אלא מעתה שתוקי שתוקית לא ישא — קשה: דמשמע דפשיטא ליה דמותר בה, ובפרק "החולץ" (יבמות לו,א) אמר דרבא גופיה סבירא ליה כרבי אלעזר דמתניתין, דאמר: ספיקן אסורין ויש לומר: דהתם קאמר רבא אליביה, אבל הכא דקאמר מאי טעמא אמרו שתוקי פסול — קא בעי אליבא דכולי עלמא. מאי איכא מיעוט ארוסות בו' — תימה: דמשמע טעמא דליכא למיחש, משום דהוה מיעוט, ולא ידעינן שנמארוסה היא. הא אם אנו יודעים שנמארוסה היא — ודאי איכא לאחווקי בממזרות. ולא היא, דאפילו ידעינן שנמארוסה היא — לא הוי ממזר, דהא אמרינן (קדושין עה,א) ארוסה שעיברה — הולד כשר. ועוד קשה: דמאי קאמר: ומיעוט שהלכו בעליהם למדינת הים? דהאי נמי יש לנו להכשירו, דשמא בא על ידי שם ושימש, כי ההוא עובדא (בירושלמי) דאבוה דשמואל שהלך למדינת הים ובא על ידי שם ושימש, והוליד את שמואל! ויש לומר: דהכא איכא רעיותא, שהשליכתו. ואם אנו יודעים שהוא מארוסה — מחזקינן ליה בודאי ממזר, שאם היה מן הארוס — לא היתה משליכתו. אי נמי, יש לומר: דלא תלינן שבא עליה על ידי שם אלא דוקא בשאומרת כן, אבל האי אסופי, כיון דאין אמו מעידה עליו — אין לתלות בהכי.

במה

חַד לְכֹהֲנִים, וְחַד לְלִוִּים, וְחַד לְיִשְׂרְאֵלִים, וְחַד לְמִישְׁרֵי מַמְזֵר בְּשְׁתוּקִי, וְחַד לְמִישְׁרֵי שְׁתוּקִי בְּיִשְׂרְאֵל. קָהָל גֵּרִים - לָא אִיקְרֵי קָהָל. וְרַבִּי יְהוּדָה: כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם מִחַד "קָהָל" נָפְקִי, אַיְיתֵר לֵיהּ לְקָהָל גֵּרִים. וְאִיבָּעְיָא אֵימָא: הָכֵי נַמִּי תְּרֵי קָהָלֵי נִינְהוּ, מַמְזֵר בְּשְׁתוּקִי וּשְׁתוּקִי בְּיִשְׂרְאֵל מֵחַד "קָהָל" נָפְקָא; "לֹא יָבֹא מַמְזֵר בְּקָהָל ה'" מַמְזֵר וַדַּאי הוּא דְּלָא יָבֹא, הָא מַמְזֵר סָפֵק יָבֹא. בְּקָהָל וַדַּאי הוּא דְּלָא יָבֹא - הָא בְּקָהָל סָפֵק יָבֹא. וְאִיבָּעְיָא אֵימָא: הָנֵי נַמִּי תְּרֵי קָהָלֵי נִינְהוּ, וְטַעֲמַיְיהוּ דִּרְבִי יְהוּדָה - מֵהָכָא "הַקָּהָל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגָּר". - וְלִרְבִי יוֹסֵי: "חֻקָּה אַחַת" הִפְסִיק הָעָנְיָן. "אֶחָד גֵּר וְאֶחָד עֶבֶד מְשׁוּחְרָר וְחָלָל מוּתָּרִין בִּכְהֻנַּת". מְסַיְּיעָא לֵיהּ לָרַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא הוֹזְהֲרוּ בְּשֵׁירוֹת לְהִנָּשֵׂא לְפְסוּלִים. דָּרַשׁ רַבִּי זֵירָא בְּמַתְנִיתָא: גֵּר מוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת. אָמְרוּ לֵיהּ: אַפְּסִידְתָּא לְקַמַּיְיתָא. אָמַר לְהוּ: דְּטָבָא לְכוּ עֲבָדֵי לְכוּ, אִי בָּעֵי מֵהָכָא נָסִיב, וְאִי בָּעֵי - מֵהָכָא נָסִיב. וְהֵילְכְתָא: גֵּר מוּתָּר בְּכֹהֶנֶת, וּמוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת. מוּתָּר בְּכֹהֶנֶת - לֹא הוֹזְהֲרוּ בְּשֵׁירוֹת לְהִנָּשֵׂא לְפְסוּלִים, וּמוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת - כְּרַבִּי יוֹסֵי. "אֵלּוּ הֵן שְׁתוּקִי כָּל שֶׁמַּכִּירִי". אָמַר רָבָא: דִּבֵּר תּוֹרָה שְׁתוּקִי כָּשֵׁר. מַאי טַעְמָא - רוֹב כְּשֵׁרִים אֲצִלָּה, וּמִיעוּט פְּסוּלִין פְּסוּלִין אֲצִלָּה, וְאִי אָזְלִי אִינְהוּ לְגַבָּהּ - כָּל דְּפָרֵישׁ מִרוּבָּא פָּרֵישׁ. מַאי אָמְרַתְּ, דַּיְילְמָא אָזְלָה אִיהִי לְגַבֵּיהוּ - הָוָה לֵיהּ קָבוּעַ, וְכָל קָבוּעַ בְּמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה דָּמֵי, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה "לֹא יָבֹא מַמְזֵר" - מַמְזֵר וַדַּאי הוּא דְּלָא יָבֹא, הָא מַמְזֵר סָפֵק - יָבֹא. בְּקָהָל וַדַּאי הוּא דְּלָא יָבֹא - הָא בְּקָהָל סָפֵק יָבֹא. וּמַה טַּעַם אָמְרוּ שְׁתוּקִי פָּסוּל - גְּזֵירָה שָׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו. אֶלָּא מַעֲתָּה, שְׁתוּקִי - שְׁתוּקִית לֹא יִשָּׂא, שָׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו! כָּל כִּי הָנֵי מְזַנּוּ וְאָזְלִי? - בַּת שְׁתוּקִית לֹא יִשָּׂא, שָׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו! אֶלָּא, לָא שְׁכִיחָא - הָכִי נַמִּי לָא שְׁכִיחָא. אֶלָּא, מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיוֹחֲסִין. וְאָמַר רָבָא: דִּבֵּר תּוֹרָה אֲסוּפֵי כָּשֵׁר. מַאי טַעְמָא? אֵשֶׁת אִישׁ בְּבַעְלָה תּוֹלָה. מַאי אִיכָּא - מִיעוּט אֲרוּסוֹת, וּמִיעוּט שֶׁהָלְכוּ בַּעֲלֵיהֶם לְמְדִינַת הַיָּם. פֵּיוָן דְּאִיכָּא פְּנִיָּה, וְאִיכָּא נַמִּי דִּמְחַמַּת רַעֲבוֹן - הָוָה לֵיהּ פַּלְגָּא וּפַלְגָּא, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה "לֹא יָבֹא מַמְזֵר בְּקָהָל ה'" מַמְזֵר וַדַּאי הוּא דְּלָא יָבֹא - הָא מַמְזֵר סָפֵק יָבֹא. בְּקָהָל וַדַּאי הוּא דְּלָא יָבֹא - הָא בְּקָהָל סָפֵק יָבֹא. וּמַה טַּעַם אָמְרוּ אֲסוּפֵי פָּסוּל - שָׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ מֵאָבִיו. - אֶלָּא מַעֲתָּה אֲסוּפֵי אֲסוּפִית לֹא יִשָּׂא, שָׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ בֵּין מֵאָבִיו בֵּין מֵאִמּוֹ! כָּל הָנֵי שָׁדֵי וְאָזְלִי?! בַּת אֲסוּפִי לֹא יִשָּׂא, שָׁמָּא יִשָּׂא אֲחוֹתוֹ, אֶלָּא - לָא שְׁכִיחָ, הָכִי נַמִּי לָא שְׁכִיחָ. אֶלָּא, מַעֲלָה עָשׂוּ בְּיוֹחֲסִים. אָמַר רָבָא בַּר רַב הוּנָא: מָצְאוּ מְהוּל

אין

במה דברים אמורים בזמן שמקחו בידו — פירש בקונטרס: דרמי עליה למידק, לפי שהוא הדמיה — איבריו מתוקנים ומיושרים. **אין בו משום אסופי** — דאי לאו דכשר הוא — לא הוה טרחא ביה למימהל ליה. **משלטי** בי"מי שפרע" אם יחזור במי שנתן המעות, ויחזיר לו דמיו. אבל בזמן שאין מקחו בידו, אלא שניהם אוחזים בו — אינו נאמן. דכיון דלא עליה רמיא — לא דייק לזכור מי הוה. ופריך: וניחזי זוזי ממאן נקיט! אאין מקחו בידו פריך, לפירוש הקונטרס, דפירש שלא קבל המעות אלא מאחד מהם, והא ודאי מידכר דכיר ממאן קביל זוזי. ומשני: אלא דנקיט זוזי מתרוייהו ולא ידיע בו', ולפי זה אמרינן דאפילו אמר שידע — לא להימני; משום דלא רמי עליה למידק, כך שיטת הקונטרס. ומה שפירש דפריך אאין מקחו בידו, דקאמר דאינו נאמן, ופריך: וניחזי זוזי ממאן נקט, פירוש: ולאותו שנתן לו המעות ודאי נתרצה — קשה: דמאי שיש לנו להאמינו טפי מעד אחד דעלמא? דכיון שאין מקחו בידו — לא שייך לומר מיגו כדי להאמינו! לכן פירש רבינו תם: בזמן שמקחו בידו — ואז הוא נאמן מטעם מיגו, דמצי אמר: לא מכרתי, או חזרתי וקניתי. אבל אין מקחו בידו — אינו נאמן, דאז לא שייך מיגו. ופריך: וליחזי זוזי ממאן נקט; נהי נמי דמקחו בידו — אמאי נאמן אם יאמר אמי שלא קבל המעות. לזה נתרצית, דמשמע דנאמן בבל ענין, ואמאי נאמן? הוה מיגו במקום עדים, דאנן סהדי דלאותו שנתן המעות נתרצה! ומשני: דנקיט זוזי בי'. ולפי זה גרסינן "ולא ידיע", ולא גרסינן "ולא ידע". דמשמע שאין אנו חוששין לידיעתו – דודאי חיישינן לידיעתו אי הוה ידע. ולפי זה צריך לומר שלא ידע, שאם ידע הוה אמרינן: נתרצה לזה. אך בריש בבא מציעא (ב,ב) גבי שנים אוחזים בטלית, דמוקי לה בגמרא במקח וממכר. ופריך: מקח וממכר, וניחזי זוזי ממאן נקט? ופירש התם רש"י כפי שיטתו דהכא. ועוד פירש התם: אף על גב דאמר בפרק בתרא דקידושין דבזמן שאין מקחו בידו אינו נאמן, והכא הוי באין מקחו בידו, דתרוייהו אדוכתי בטלית. ואנאמי פריך שיהא המוכר נאמן – הא מוקמינן התם בדנקט זוזי מתרוייהו, והשתא סלקא דעתך דלא נקט זוזי אלא מחד. אך לפירוש רבינו תם קשה: דמאי פריך התם: וניחזי זוזי ממאן נקיט? והא לפירושו, אף על גב דלא נקיט זוזי אלא מחד — אין לנו להאמינו, בדפרישית! לכך צריך לומר התם: וניחזי זוזי ממאן נקט, כלומר: היכי קתני במתניתין: זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה כו' – נשאל למוכר ממאן קבל המעות, וליחזי בעד אחד לפטור את מי שמסייע אפילו משבועת היסת, ולחזיב את שכנגדו שבועה דאוריית'א! אבל להוציא ממון מזה ולמטור לזה פשיטא דאינו נאמן, רק בדפרישית. ומשני: דנקיט זוזי מתרוייהו. וגם לפירוש זה גרסינן "לא ידע", אך אם הוא ידע פשיטא שאנו חוששין לידיעתו לחייב לזה שבועה דאוריית'א, כדפרישית.

שורא

אין בו משום אסופי, משלטי בה, ומשלחי ליה, ומהלכין עמה בעיר, ומוחזקת לבעלה, ויולדת לו בנים כמותו, וא

וניחוי זוזי ממאן נקט – קא סלקא דעתך שלא קיבל מעות אלא מאחד מהם, הא ודאי מדכיר דכיר זוזי דנאמן קביל. **ולא ידיע** – אין ידוע לנו. **בזמן שבעלי דיני עומדין לפניו** – רמיא עליה למדכר, שעדיין לא יצאו משם משגמרו את דינם, ואומר: איש פלוני — זכאי, איש פלוני — חייב. שאין בעלי דינין עומדין לפניו — תו לא רמיא עליה למדכר.

וניחוי זוזי ממאן נקט – ביד איזהו מהם פסק דין של זכות. וניהדר ונידייניה – למה לי כולי האי, למימר אינו נאמן? מה לנו ולאמונתו? נהדר הוא עצמו, או אחר וידונם לפי טענותם! **בשודא דדייני** — בדין שאינו תלוי בטעם, אלא הכל בפיו של דיין. כי ההיא דכתובות (פה.ב), דאמר "נכסי לטוביה", ואתו שני טוביה, שניהם קרובים, שניהם שכנים. ואמרינן: שודא דדייני — למי שיתנדב לב הדיין לומר: נראה לי שזה היה רגיל אצלו יותר — לזה נתן. וכיון שפסק כן, אם בא לחזור — אינו חוזר. ולפיכך, אין רוצין לחזור מדין, שמא יטנו לבו לצד השני. **כל שבעה** — שעדיין אין אביו מכיר בו, שלא יצא מתחת ידי אמו ליכנס לברית. מכאן ואילך — מוטל על אביו להכירו, כדכתיב "יכיר". **והכמים אומרים אינו נאמן** — אבן גרושה וחלוצה הוא דפליגי. **שבודקין את אמו ונאמנת במאן כרבן גמליאל** — בתמיה: למה ליה לרבי למיתניה לפלוגתא בתרי דוכתי? ליתני הא דאבא שאול אומר בדבריו! **ובחן הוא** בלומר, מיוחס הוא. **חדא להכשיר בה** — רבן גמליאל דלא האמינה אלא לעצמה — שלא נתחללה מן התרומה, אבל לא להכשיר אותו עובר — שאם בת היא, לא תינשא לכהן. אבא שאול מכשיר אף בבתה, דהא מתניתין אף בולד קאי, שהוא שותק. **הניחא למאן דאמר כו'** — בפרק קמא דכתובות (יג.ב). **דאי מהתם הוה אמינא הני מילי היכא דיוכ בשרים אצלה** — בגון פנויה, ורוב העיר משיאין לכהונה. אבל היכא דרוב פסולין אצלה, בגון ארוסה והיא אומרת מן הארוס הוא, או פנויה ואין רוב העיר משיאין לכהונה. **משנה כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה** — בגון ממזרי בשותק. ואף על גב שזה ודאי זה ספק, ואיכא למימר שמא כשר הוא — אפילו הכי שרי, כדילפינן לעיל (קדושין עג.א): בקהל ודאי לא יבא, אבל בקהל ספק יבא. ובגמרא פריך: הא תנא ליה רישא. **וריבי יהודה אוסר** — בגמרא מפרש לה. **ודאן בודאן מותר** — בגון ממזרים בנתינים. **ודאן בספיקן** — בגון ממזרי ונתיני בשותק ואסופי. **ספיקן בודאן** — שתוקי ואסופי במממזרי ונתיני. **ספיקן בספיקן** — שתוקי בשתוקי, אסופי באסופי, אסופי בשתוקית. **אבור** — שמא זה כשר וזה פסול. **וכותי** — בגמרא מפרש מאי ספיקייהו. וכותים — אותם שהושיב סנחריב בערי שומרון, כדכתיב (מלכים ב יז) "ויבא מלך אשור אנשים מספרוים ומכותה" וגו' ועל שם שהביאם מכותה נקראו כותים. ונתגיירו מאימת האריות, כדכתיב (שם) "וישלח (בם את) האריות" וגו' וכולה עניינה במלכים. **גמרא וכי תימא רבי יהודה אוסר אנר בממזרת** — דשמעינן ליה דאמר הכי לעיל (קדושין עב.ב), רבי יהודה אומר: גר לא ישא ממזרת. **ובמדיי אחריא** לא שמעינן דפליג לענין יוחסין. **מידי גר בממזרת קתני** – לעיל, דאתי רבי יהודה לאפלוגי עליה? **כל האסורין לבא בקהל** – וגר לאו מן האסורין הוא!

שודא דדייני — פירש בקונטרס: בדין שאין תלוי בטעם, אלא הכל לפי ראות עיני הדיינין, כי ההיא דכתובות (פה.ב), דהתהא דאמר "נכסיי לטוביה", ואתו תרי טוביה, שניהם קרובים, שניהם שכנים, ואמר: שודא דדייני. פירוש: למי שמתנדב לב הדיין לומר שזה היה אחהנו יותר מזה — לזה נתן. וקשה לרבינו תם: דאי בסברא תליא מילתא, בדפרש בקונטרס — אמאי לא אמרינן דינהדר ונידייניה? דמסתמא לא יהפוך סברתו ראשונה! ועוד פרק קמא דגיטין (יד.ב) אמרינן: הילך מנה לפניה כו', תני חדא: הלך ומצאו שמת — יחזרו ליורשי המשלח, ותניא אידך: ליורשי מי שנשתלחו לו. ומסיק: כאן אמרו שודא עדיף, והתם אי אפשר לפרש פירוש הקונטרס! לכך פירש רבינו תם: שודא דדייני — דכל מה שירצה הדיין לעשות יעשה, דהפקר בית דין הפקר. ("שודא" לשון השלכה, כמו "רמה בים" דמתרגמינן: "שדי בימא" (שמות טו), וראיה לפירוש רבינו תם מהדיא דפרק "מי שהיה נשוי" (כתובות צב.ב), גבי שני שטרות שהיו ביום אחד, אתו תרוייהו קמיה דרב ששת, ואגבי רב ששת לחד מנייהו. הדר אתו לקמיה דרב נחמן ואגבייה לאידך. אתא קמיה דרב ששת, אמר ליה: מאי טעמא עבד מר הכי? אמר ליה: משום דקדים, פירוש: שאחד מן השטרות נכתב בבקר, והאחד בערב. ואמר ליה: אטו בירושלים יתבינן דכתבי שעי? ואמר ליה: ואת מאי דעתך? אמר ליה: שודא דדייני. אמר ליה: אנא נמי אשודא דדייני. אמר ליה: אנא דיינא ומר לאו דיינא. והשתא לפירוש רבינו תם ניתא הא דקאמר "אנא דיינא ומר לאו דיינא" — דצריך דיין קבוע, לומר דהפקר בית דין הפקר, ורב נחמן היה דיין קבוע. אבל לפירוש הקונטרס דפירש דבסברא תליא מילתא — מה לו דיין קבוע? פשיטא דסברת רב נחמן לא הוה עדיפא מסברת רב ששת.

כשם שאדם נאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה — ואם תאמר: מנא ליה לרבי יהודה הא דנאמן לומר "זה בני בן גרושה וחלוצה"? בשלמא "זה בני בכור" — דין הוא שיהא נאמן עליו, משום דהוי טוב לולד, שעל ידי כן יטול פי שנים. אבל לפוסלו — אמאי נאמן? ויש לומר: דהא דנאמן לומר "זה בני בכור" — מיירי בתינוק בין הבנים, דאומר על קטן שבבניו שזה בכור — ואפילו הכי נאמן, ואף על גב שעל ידי שהוא מעיד על זה שהוא בכור מחזיק את הגדולים לממזרים. ורבינו אליהו מפרש: דהיינו טעמא דנאמן — משום דכתיב "כי את הבכור בן השנואה יכיר", ואמרינן לעיל (קח.א): שנואה בנישואיה, כלומר שהיא בלאו, וקאי "יכיר" אתרוייהו — יכיר שהוא בכור, ויכיר שהוא בן גרושה וחלוצה דשנואה בנישואיה. וכן מצאתי בירושלמי. (והא דקאמר כשם כו' — משום דפשטיה דקרא משמע דקאי טפי אהבכור בכור.

תוספות ישנים.

אי מהתם הוה אמינא הני מילי היכא דרוב כשרים אצלה — כגון פנויה, ורוב העיר משיאין לכהונה. ואם תאמר: אמאי לא פריך למאן דאמר (כתובות יג.ב) דמאן דמכשיר — מכשיר אפילו ברוב פסולין אצלה, מאי אתא אבא שאול לאשמועינן? הוה ליה למיתני מילתא דאבא שאול גבי האי מילתא דרבן גמליאל (שם.א), כדפריך בסמוך למאן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה! ויש לומר: דמתניתין דהתם לא אשמעינן רבן גמליאל מידי אפילו ברוב פסולין, כי אם מברייתא דמייתי התם: זו עדות שהאשה כשירה לה כר', ולכך איצטריך לאשמועינן הכא מילתא דאבא שאול.

וניחוי זוזי ממאן נקט; לָא צְרִיכָא, דְּנָקַט מִהַרְוַיְיהוּ, וַאֲמַר: חַד מִנַּיְיהוּ בְּעַל פּוֹרְחָנִי, וְלָא יָדְעִי הֵי מִנַּיְיהוּ וְהֵי לָא מִנַּיְיהוּ. נֵאֱמָן דַּיָּין לוֹמַר: לָזֶה זִכּוּתִי וְלָזֶה חוֹבָתִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שֶׁבַּעֲלֵי דִינִים עוֹמְדִים לְפָנָיו, אֲבָל אֵין בַּעֲלֵי דִינִים עוֹמְדִים לְפָנָיו - אֵינוֹ נֶאֱמָן. - וְנֵיחֵי זְכוּתָא מַאן נָקְטִי? - לָא צְרִיכָא, דְּקָרֵיעַ וְכוּתֵיהּוּ. - וְנֵיהֲדַר וְנִידַיְינִינְהוּ? - בְּשׁוֹדָא דְּדַיְינֵי. אֲמַר רַב נַחְמָן: שְׁלֹשָׁה נֵאֱמָנִין עַל הַכֹּהֵן, אֵלּוּ הֵן: חַיָּה, אָבִיו, וְאִמּוֹ. חַיָּה - לְאַלְתַּר, אִמּוֹ - כָּל שִׁבְעָה, אָבִיו - לְעוֹלָם. פִּרְתְּנָיָא: "יַכִּיר" - יַכִּירֶנּוּ לַאֲחֵרִים. מִכָּאן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נֵאֱמָן אָדָם לוֹמַר "זֶה בְּנִי בְּכוֹרִי". וְכֵשֵׁם שֶׁנֵּאֱמָן לוֹמַר "זֶה בְּנִי בְּכוֹר" כָּךְ נֵאֱמָן לוֹמַר "זֶה בֶּן גְּרוּשָׁה" וְ"זֶה בֶּן חֲלוּצָה". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ נֶאֱמָן. "אֲבָא שָׁאוּל הָיָה קוֹרֵא לִשְׁתּוֹקִי בְּדוּקִי". מַאי בְּדוּקִי? אֵילֵימָא שְׁבוּדְקִין אֶת אִמּוֹ, וְאוֹמֶרֶת: לְכֶשֶׁר נִבְעַלְתִּי - נֶאֱמָנֶת, פְּסוּלָה - אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: לֹא מִפֶּיהָ אֲנוּ חַיִּין. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה פְּרִבָּן גַּמְלִיאֵל. - הָדָא לְהַכְשִׁיר בָּהּ, וְהָדָא לְהַכְשִׁיר בִּבְתָּהּ. הֲנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ - פּוֹסֵל בִּבְתָּהּ, אֶלָּא לְמַאן דַּאֲמַר: לְדִבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בָּהּ - מַכְשִׁיר בִּבְתָּהּ, אֲבָא שָׁאוּל מַאי אִתָּא לְאַשְׁמוּעִינַן? - דַּאֲבָא שָׁאוּל עֲדֵיפָא מִדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. דְּאִי מֵהָתָם - הָוֶה אָמֵינָא: הָתָם דְּרוֹב כְּשֵׁרִין אֲצִלָּהּ, אֲבָל הֵיכָא דְּרוֹב פְּסוּלִין אֲצִלָּהּ - אֵימָא לָא, צְרִיכָא. אֲמַר רָבָא: הֲלָכָה כְּאָבָא שָׁאוּל. **משנה כָּל הָאֲסוּרִין לָבֹא בַּקָּהָל - מוּתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וְדַאן בְּוַדַּאי - מוּתָּר, וַדַּאי בִּסְפֵקָן - אָסוּר, וְאֵלּוּ הֵן הַסְּפֵקוֹת: שְׁתוּקִי, אַסּוּפִי, וְכוּתִי. **גמרא** מַאי כָּל הָאֲסוּרִין לָבֹא בַּקָּהָל? אֵילֵימָא מַמְזֵירֵי וּנְתִינֵי שְׁתוּקִי וַאֲסוּפִי - הָא תָּנָא לֵיהּ רֵישָׁא: מַמְזֵירֵי וּנְתִינֵי שְׁתוּקִי וַאֲסוּפִי מוּתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה וְתוּ: רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר - אַהֲדָרֵיהּ? אֵילֵימָא אַוַּדַּאן בִּסְפֵקָן - הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וַדַּאן בְּוַדַּאן - מוּתָּר, וַדַּאן בִּסְפֵקָן - אָסוּר. וְאִלּוּ הֵן הַסְּפֵקוֹת: שְׁתוּקִי, אַסּוּפִי, וְכוּתִי. מַמְלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה לָא סְבִירָא לֵיהּ. וְכִי תֵּימָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר אֲנֵר בְּמַמְזֶרֶת - מִידֵּי גֵּר בְּמַמְזֶרֶת קָתָנֵי? כָּל הָאֲסוּרִין לָבֹא בַּקָּהָל קָתָנֵי - אֲמַר רַב יְהוּדָה: הכי

בבתה — שמעינן שפיר ממשנה דהתם, מדקתני: ראוה מדברת, והיתה מעוברת — חד להכשיר בה וחד להכשיר בבתה, כדאיתא התם.

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי נינהו גיורת פחותה בו׳ — ואם תאמר: אמאי לא פריך: הא תנא לה רישא, דגר מותר בממזרת, כדפריך לעיל? ויש לומר: דלאו עיקר קושיא היא דפריך ״הא תנא לה רישא״, אלא עיקריה אאידך קושיא דסמיך: רבי יהודה אוסר, אהייא? **והרי** גר דמותר בכהונה ומותר בממזרת — ואם תאמר: מאי פריך? הרי הטעם שהוא מותר — לפי שלא הוזהרו בשורות להינשא לפסולים, ולא משום הכשר גר הוא, דלעולם אמרינן דכהן אסור בגיורת. ומותר אסור, רוצה לומר: כל שמותר לבא בקהל, מטעם זיווג — אסור ליקח ממותרת! ונראה לפרש: הרי גר שנשא בת ישראל, שהבת מותרת לכהן ומותרת בממזר כרבי אליעזר בן יעקב. וכהאי גוונא פריך בסמוך.

דתנא קמא סבר ממזר מאחותו הוי ממזר — ואם תאמר: היכי משתמע פלוגתייהו מפלוגתייהו? ופירש הקונטרס, דהכי קאמר: כל הנולדים מאיסור ערוה — ממזרים הם, ומותרים לבא זה בזה, בני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות, עד כאן לשונו. ולא נהירא, דדוחק הוא. לכך פירש רבינו יצחק: דהכי קאמר: כל האסורין לבא בקהל, שאפילו קידושין אין תופסין בהם, כגון חייבי כריתות — מותרין לבא זה בזה. כלומר, כל שבא מאיסור תפיסת הקידושין, דהיינו בני חייבי כריתות וחייבי מיתות, דאין קידושין תופסין בהם — כולן מותרין לבא זה בזה. דקסבר: יש ממזר מכל דבר דלא תפסי קידושין. **מאי** קא משמע לן תנינא כו׳ רבי יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת בית דין — ופירושו: כמו ״תנינא חדא דימנא״ דלעיל דאבא שאול, דהוה ליה למיתנייא התם גבי מילתא דרבי יהושע; וכן היה רבי יהודה אומר כדבריו. ואם תאמר: אמאי איצטריך למיפרך ״תנינא״? ליפרך דרבי יהודה אדרבי יהודה! דהכא קאמר רבי יהודה דאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין, ובמסכת יבמות (מט,א) קאמר ״לא יגלה בנם אביו״ איירי באנוסת אביו שהיא בלאו, וסמיך ליה ״לא יבא ממזר״ — משמע שממזר הוה אפילו מחייבי לאוין, דהא רבי יהודה נמי דריש סמוכים במשנה תורה! ויש לומר: דרבי יהודה סבר הכתוב דאשת אב דכתיבי, בין ״לא יקח״ ובין ״לא יגלה״ — הוי מיותר, דהשתא אנוסת אביו לא יקח, כדכתיב ״לא יגלה בנם אביו״ אשתו מיבעיא! ואם כן למידרשיה ולומר ד״לא יבא ממזר״ — דוקא מאשת אביו. ולימא הכי: מ״לא יקח״ עד ״לא יגלה״ דהיינו אשת אביו — הוי ממזר, טפי לא הוי ממזר.

ושניהם

1 הָכִי קָאָמַר: כָּל הָאֲסוּרִים לָבֹא בְּקָהָל כְּהוּנָּה, מַאי
2 נִינְהוּ - גִּיּוֹרֶת פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד,
3 וְדִלְמָא פִּרְכִי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי - מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. -
4 וְנוֹקְמָהּ בְּבַת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי
5 שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי? - אִם כֵּן מִצִּידָּהּ תַּבְרָהּ: אֶלָּא מַעֲמָא
6 - דְּבַת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הָא פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ
7 שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, דְּמוּתֶּרֶת לָבֹא בְּקָהָל כְּהוּנָּה - אֲסוּרָה
8 לָבֹא זֶה בָּזֶה? חֲרֵי פְּחוּתָה מִבַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד
9 לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי, דְּמוּתֶּרֶת לָבֹא בְּקָהָל כְּהוּנָּה -
10 וּמוּתָּרוֹת לָבֹא זֶה בָּזֶה! וּכְלָלָא הוּא כָּל הָאֲסוּרִים לָבֹא
11 בְּקָהָל כְּהוּנָּה מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה? וַחֲרֵי אַלְמָנָה
12 וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה וְזוֹנָה, דַּאֲסוּרִים לָבֹא בְּקָהָל כְּהוּנָּה,
13 וְאָסוּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה! וְתוּ: הָא מוּתָּר - אָסוּר? וַחֲרֵי
14 גֵּר, שֶׁמּוּתָּר בִּכְהֻנָּה וּמוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת! אֶלָּא אָמַר רַב
15 נָתָן בַּר הוֹשַׁעְיָא: הָכִי קָאָמַר, כָּל שֶׁכֹּהֵן אָסוּר לִישָּׂא
16 אֶת בִּתּוֹ, וְאֵי נִיהוּ - גֵּר שֶׁנָּשָׂא גִּיּוֹרֶת, וְכַרְבִּי אֱלִיעֶזֶר
17 בֶּן יַעֲקֹב - מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. - וּכְלָלָא הוּא כָּל
18 שֶׁכֹּהֵן אָסוּר לִישָּׂא אֶת בִּתּוֹ מוּתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה?
19 חֲרֵי חָלָל שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, דִּכֹהֵן אָסוּר לִישָּׂא בִּתּוֹ,
20 וַאֲסוּרִין נָמֵי לָבֹא זֶה בָּזֶה! - לָא קַשְׁיָא, כְּרַבִּי דּוֹסְתַּאי
21 בֶּן יְהוּדָה. - וַחֲרֵי חָלָל שֶׁנָּשָׂא חֲלָלָה, וְכֹהֵן אָסוּר לִישָּׂא
22 בִּתּוֹ, וְאָסוּר נָמֵי לָבֹא זֶה בָּזֶה! וְתוּ: הָא מוּתָּר אָסוּר?
23 וַחֲרֵי גֵּר שֶׁנָּשָׂא בַּת יִשְׂרָאֵל, וְכֹהֵן מוּתָּר לִישָּׂא בִּתּוֹ,
24 וּמוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה! אֶלָּא אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה
25 בַּר אֲבוּהּ: הָכָא מַמְזֵר מֵאֲחוֹתוֹ וּמַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אִישׁ
26 אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ. תַּנָּא קַמָּא סָבַר: מֵאֵפִילּוּ מַמְזֵר מֵאֲחוֹתוֹ
27 נָמֵי חָיֵי מַמְזֵר, וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: מֵאֵשֶׁת אִישׁ - חָיֵי
28 מַמְזֵר, מֵאֲחוֹתוֹ - לָא חָיֵי מַמְזֵר. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן?
29 תָּנָּיֵנָא: אֵיזֶהוּ מַמְזֵר - כָּל שֶׁהוּא בְּ״לֹא יָבֹא״ דִּבְרֵי רַבִּי
30 עֲקִיבָא. שִׁמְעוֹן הַתֵּימָנִי אוֹמֵר: כָּל שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו כָּרֵת
31 בִּידֵי שָׁמַיִם, וְהַלָּכָה כְּדִבְרֵיהֶן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: כָּל
32 שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין! אֶלָּא אָמַר רָבָא: גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי -
33 וּמוֹאָבִי אֵיפָא בֵּינַיְיהוּ, וְהָכִי קָאָמַר: כָּל הָאֲסוּרִים לָבֹא בְּקָהָל, וַאֲפִילּוּ נִיהוּ - גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי -
34 מוּתָּרִין לָבֹא זֶה בָּזֶה. - אִי הָכִי מַאי רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר? - הָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁרַבִּי יְהוּדָה
35 אוֹסֵר גֵּר בְּמַמְזֶרֶת, חָנֵי מִילֵּי - גֵּר דְּרָאוּי לָבֹא בְּקָהָל, אֲבָל גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי דְּאֵין רְאוּיִין לָבֹא
36 בְּקָהָל - לָא. תָּנֵי רַבָּנַן: בָּן תִּשַּׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, מִצְרִי, וַאֲרַמִּי, כּוּתִי, וְנָתִין,
37 חָלָל, וּמַמְזֵר שֶׁבָּאוּ עַל הַכְּהֻנָּה וְעַל בַּת יִשְׂרָאֵל - [פְּסָלוּהָ]. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל
38 שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל - פָּסֵל, וְכָל שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל - אֵינוֹ פּוֹסֵל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
כל

הכי קאמר — כלומר, לעולם רבי יהודה אגר בממזרת קאי, דשמע ליה לתנא קמא דאיירי בה. והאי ״בקהל״ דקאמרת — קהל בהונה הוא, דכהן אסור בגיורת, ואפילו פחותה מבת שלש שנים, דלאו בת ביאה היא, ואין שם משום חשש זנות — דכתיב (יחזקאל מד) ״כי אם בתולות מזרע בית ישראל״. **ודלא רבי שמעון** — דאמר לקמן בפירקין (עח,א): גיורת פחותה מבת שלש — בשירה לבהונה. והכי קאמר: כל האסורין לבא בקהל בהונה, ומאי ניהו דמרבי האי כללא יתר על הראשונים שאסורין בקהל ישראל — גיורת שפחותה מבת שלש שנים, וכל שכן יתירה על בת שלש שנים — מותרין הנך אסורין, גיורות וממזרים ונתיני ושתוקי, לבא זה בזה. **ונוקמה בבת שלש** — ולא בפחותה, ונימא דפחותה מותרת לכהן, ובה לא איירי. **אם כן** — דכרבי שמעון מיתוקמא, דפחותה מותרת לכהונה, והוא לא התיר לבא בממזרת אלא האסורין לבא בכהונה — הוי משמע: האי דפחותה אית ליה לאסורה לממזר. **מצידה תברה** — תשובתו מוכנת לציידו. **אסורין לבא זה בזה** — בתמיה: היא בממזר וממזר בה? והרי גיורת וכו׳, דכיון דקהל גרים לאו קהל הוא — לא שנא פחותה לא שנא יתירה. ועל כרחיך תנא דידן מדשרי יתירה על בת שלש לממזר — שמע מינה אית ליה קהל גרים לא איקרי קהל. **וכללא הוא** — בתמיה: דכל האסורין לכהן מותרין למזר? **ותו הא מותר אסור** — מדלא התיר לבא בממזרת אלא האסורות לכהנים, הא המותר בקהל כהונה — אסור בממזרת. **והרי נר כו׳** — כיון דאית ליה קהל גרים לא איקרי קהל. **אלא אמר רב נתן** — לא תימא כל האסורין, דתקשי לך אלמנה לכהן גדול, ותיקשי לך גר מדוקא. אלא הכי קאמר תנא קמא: כל שבתו אסורה לכהונה, ומאי ניהו דמוסיף האי כללא על האסורין לישראל — גר שנשא גיורת, וכרבי אליעזר בן יעקב, דאמר במתניתין (קדושין עז,א): גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה — מותרים לבא זה בזה. והיינו גר מותר בממזרת, וממזר בו. דאילו בגר שנשא ישראלית — לא מצית לאוקמה, דמאן שמעת ליה דאמר כהן אסור לישא בתו — רבי יהודה, דאמר במתניתין (שם,ב): בת גר זכר בבת חלל זכר, ומדסיפא רבי יהודה, דקתני: רבי יהודה אוסר — רישא לאו רבי יהודה. לחכי מוקמי לה כרבי אליעזר בן יעקב, דשמעה רבי יהודה לתנא קמא דאית ליה קהל גרים לא איקרי קהל, ופליג עליה. **ברבי דוסתאי** (שם,ב): בנות ישראל מקוה טהורה לחללים. **ותו הא המותר** — לישא כהן בתו, אסור לבא באסורין? **והרי גר שנשא בת ישראל כו׳** — ומותר לבא בממזרים, דהא אמר: קהל גרים לאו קהל הוא. **ממזר מאשת איש** — מיתות. **איבא ביניייהו** — לאו בגר איפליגו, אלא דקסבר: יש ממזר מחייבי כריתות. והכי קאמר: כל הנולדים מאיסורי ערוה — ממזרים הם, ומותרים לבא זה בזה, דני חייבי כריתות בבני חייבי מיתות, כגון אשת איש, דכולן ממזרים הם. ורבי יהודה אוסר לבא חייבי כריתות בבני חייבי מיתות, דקסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות. וטעמא מפורש ביבמות (מט,א). **תנינא** — פלוגתא אחריתי במתניתין בתנאי אחריני, ולמה ליה לרבי למיתני לתרתי בבי? ניתני התם לגבי רבי יהושע; וכן היה רבי יהודה אומר כדבריו: **שהוא בלא יבא** — אף על פי שאינו אלא בלאו — הוזהר ממזר. **כל שחייבין** — על אותה ביאה כרת בידי שמים. **כל שחייבין עליו מיתת בית דין** — אבל חייבי כריתות — לא, ונעמא דכולהו מפרש ביבמות (שם). **זה בזה** — הם בממזרים, וממזרים בהם. **אי הכי אמאי רבי יהודה אוסר** — הני ודאי לא איקרי קהל, דהא לא חזו לבא בקהל! **הכי קאמר** — כלומר, ובוראי חד תנא הוא. **בן תשע שנים ויום אחד** — שהוא גר עמוני וכו׳, דבכי האי דימנא חזי לביאה. **פסלוה** — לבהונת מן התרומה ומן הבהונה, ולויה וישראלית מלינשא עוד לכהן. **כל שזרעו פסול** — מן הבהונה — פוסל את אשתו מן הבהונה. ולקמן מפרש מאי ביניייהו.

כל שאתה נושא בתו – לכהן קאמר, ולקמן מפרש. **מצרי שני איבא בינייהו** – לתנא קמא: כל מצרי סתם האסור בקהל קאמר, ואפילו שני. ומידהו, שלישי לאו מצרי קרי ליה, דישראל מעליא הוא. **מכהן גדול באלמנה** – שמצינו שמחללה בביאתו, כדילפינן לה לקמן (עו,א) מ"לא יחללו" – שני חילולין במשמע, מדלא כתיב "לא יחל", אחד לה ואחד לזרעו, ופוסל את אשה בביאתו. **אף כל בו'** – ומצרי שני ביאתו בעבירה הוה. **גי עמוני ומואבי איבא בינייהו** – לרבי יוסי פוסל, דהא יש מזרעו שהוא פסול, שהזכרים אסורים איסור עולם. ולרבי שמעון, הואיל ובתו כשרה, דעמוני ולא עמונית – אלמנתו נמי כשרה. **מה כהן גדול באלמנה שזרעו ממנו פסול** – חלל. **אלמנת עיסה** – בכתובות (יד,א) מפרש: אלמנת ספק חלל, שהיתה מעורבת בספקות. בעלה היה ספק, והיא באה מכוחו, דהוא לא חלה ספק ספיקא. **למעוטי אלמנת עיסה** – דהואיל דאי אתה נושא בתו, שמא חלל היה, ותנן (עז,א): בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם — אי אתה נושא אלמנתו. **ספק ספיקא** – בעלה היה ספק, והיא באה מכוחו להיפסל. **הלל שונה** — משנה אחת בברייתא: עשרה יוחסין כר', וכל האסורין שבהם מותרין לבא זה בזה. **אריסה שיבריה** — ואין ידוע אם מארוס אם מאיש אחר. **חולד שתוקי** — שמא מארוס וכשר, שמא מאחר ופסול. **ורמ אמר חולד ממזר** — ודאי, דאמרינן: מרובא דעלמא הוא, והבל פסולין אצלה. אלמא: לרב — ספק בודאי מישו ליה, כתנא קמא דאמר ספיקן בודאן מותר. **דאי איתמי בהא** — גבי שתוקי דמתניתין, הבא מן הפנייה. **בההוא קאמר רב** — הלכה כרבי אליעזר דאסור בממזרת, משום דרובא דהו כשרים אצלה. והא דאסור בבת ישראל — משום דשתוקי הוא. מדין כהונה — אם היה הארוס כהן. **טי ידענן אבוה מנו** — דניפוק נכסי משאר יורשי של הארוס, וניתיב להאי: **דתפים** — נכסי הארוס משמת, ואמרי: אבי היה. ואשמעינן שמואל דמפקינן להו מיניה. הבי גרסינן: תניא וכן רבי אליעזר אומר בו. **עשאוהו בני לאחר עשרה דורות** — לפי שנתישנו בישראל, ונראין בישראל, ואסור בפסולות לקהל, שמא יאמרו: ישראל נשא פסולה. **תהם** — גבי גר וממזרת. **גי ישן** — והרואה אינו מכירו לפנים, דסבור שהוא ישראל הבא מישראלית. **והממזרת חדשה** — כלומר, ידועה וניכרת למזרת. **אמרי ישראל נכיב ממזרת** — הרואה אומר: ישראל נושא ממזרת. **אידי ואידי כהדדי הוא** — ואי גרים ישנים הם — המחזיקין את זה בכשרות מחזיקין גם את זו בכשרות.

רבי

ושניהם לא למדה אלא מכהן גדול באלמנה – ואם תאמר: מאי קאמר דלמדה מכהן גדול? והא עיקר דרשה נפקא לן בפרק "אלמנה לכהן גדול", (יבמות סח,א) מ"כי תהיה לאיש זר", דכיון שנבעלה לפסול לה — פסלה: ויש לומר, דהכי קאמר: דלא תיקשי להו מכהן גדול באלמנה, דמצינו למילף מיניה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, כדמפרש גמרא בסמוך. וכן צריך לומר ברישׂ מסכת נדה (ג,א), גבי שניהם לא למדה אלא מסוטה.

וכולן מותרין לבא זה בזה – ואם תאמר: מאי וכולן? ופירש בקונטרס: כל האסורין — מותרין לבא זה בזה. קשה לרבינו יצחק: דמיהי כל האסורין קתני? ונראה לרבינו יצחק לפרש: דכל אחד ואחד מותר במינו, והיינו דלא ברבי אלעזר דמתניתין, דלדידיה ספיקן בספיקן אסור. עוד יש לומר: ומותרין לבא זה בזה — כסדר דמתניתין. ונראה דהלכה כרבי אלעזר, דהא רב פסיק כוותיה, והלכה ברב באיסורי לגבי שמואל. ועוד: דרבא נמי סבר דהלכה כרבי אלעזר, בפרק "החולץ" (יבמות לו,א), גבי ספק בן תשעה לראשון ובן שבעה לאחרון, והלכה כרבא. **כותי** לא ישא כותית – ואם תאמר: דיאך מסופק מאי טעמא? והא רבי אליעזר גופיה קאמר במתניתין (קדושין עד,א) דספיקן בספיקן אסור, וכותי הוא מן הספיקות, כדתנן במתניתין: ונראה לדחוק דרבינו משה דהכי פירושה: שדרי אם שניהם ממזרים — היתר גמור הוא. ואפילו אם אחד ממזר והאחד אינו ממזר — מכל מקום גר הוא, ומותר בממזרת. ולא דמי לשאר ספיקות דמתניתין דשתוקי ואסופי.

ורבי

כָּל שֶׁאַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ - אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ, וְכָל שֶׁאֵי אַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ - אִי אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ. מַאי אִיכָּא בֵּין תַּנָּא קַמָּא וּבֵין רַבִּי יוֹסֵי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִצְרִי שֵׁנִי אִיכָּא בֵּינֵיהוּ. וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוֹהָ אֶלָּא מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר: כִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה; מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה - שֶׁבִּיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה - פּוֹסֶלֶת בָּהּ, אַף כָּל שֶׁבִּיאָתוֹ בַּעֲבֵירָה - פּוֹסֶלֶת. רַבִּי יוֹסֵי סָבַר: כִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה; מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה - שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל וּפוֹסֶלֶת, אַף כָּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל - פּוֹסֶלֶת. לְאַפּוֹקֵי מִצְרִי שֵׁנִי שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל, דְּאָמַר קְרָא "בָּנִים אֲשֶׁר יִוָּלְדוּ לָהֶם דּוֹר שְׁלִישִׁי יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל ה'". רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ - אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ, וְכָל שֶׁאֵי אַתָּה נוֹשֵׂא אֶת בִּתּוֹ - אִי אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ. מַאי אִיכָּא בֵּין רַבִּי יוֹסֵי לְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אָמַר עוּלָּא: גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אִיכָּא בֵּינֵיהוּ. וּשְׁנֵיהֶם לֹא לְמָדוּהָ אֶלָּא מִכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה. דְּרַבִּי יוֹסֵי סָבַר: כִּי כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה; מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה - שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל וּפוֹסֶלֶת, אַף כָּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל - פּוֹסֶל. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: כִּכֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה; מָה כֹּהֵן גָּדוֹל בְּאַלְמָנָה - שֶׁכָּל זַרְעוֹ פָּסוּל, אַף כָּל שֶׁכָּל זַרְעוֹ פָּסוּל אֲפִילּוּ נְקֵבוֹת - לְאַפּוֹקֵי גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי, דִּנְקֵבוֹת הָוּוּ כְּשֵׂרוֹת לָבֹא בַּקָּהָל. דַּאֲמַר מָר: עַמּוֹנִי וְלֹא עַמּוֹנִית, מוֹאָבִי וְלֹא מוֹאֲבִית. אָמַר רַב חִסְדָּא: הַכֹּל מוֹדִים בְּאַלְמָנַת עִיסָּה שֶׁפְּסוּלָה לְכְהוּנָּה. מַאן מֵיקֵל בְּהָנֵי תַּנָּאֵי - רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְקָאָמַר: כָּל שֶׁאַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ - אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ, וְכָל שֶׁאֵי אַתָּה נוֹשֵׂא בִּתּוֹ - אִי אַתָּה נוֹשֵׂא אַלְמְנָתוֹ. לְמַעוֹטֵי מַאי - לְמַעוֹטֵי אַלְמְנַת עִיסָּה, שֶׁפְּסוּלָה לְכְהוּנָּה. לְאַפּוֹקֵי מִדְּתַנְיָא תַּנָּאֵי - הֵעִיד רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא עַל אַלְמְנַת עִיסָּה שֶׁכְּשֵׁרָה לְכְהוּנָּה. מַאי מַעֲמָא - הֲוֵי סְפֵק סְפֵקָא, וּסְפֵק סְפֵקָא לְקוּלָּא. "וַיַּאַן בּוּרְוָאן מוּתָר". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. כִּי אֲמִרִיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: הֲלֵל שׁוֹנֶה עֲשָׂרָה יוֹחֲסִים עַל מִכְבֶּל וְכוּלָּם מוּתָּרִים לָבֹא זֶה בָּזֶה, וְאַתְּ אָמַרְתְּ הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר?! וְרַמֵי דְּרַב אַדְּרַב, וְרַמֵי דִּשְׁמוּאֵל אַדִּשְׁמוּאֵל. דְּאִיתְמַר, אֲרִיסָה שֶׁעִיבְּרָה, רַב אָמַר: חוֹלֶד מַמְזֵר, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חוֹלֶד שְׁתוּקִי. רַב אָמַר: חוֹלֶד מַמְזֵר, וּמוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חוֹלֶד שְׁתוּקִי, וְאָסוּר בְּמַמְזֶרֶת. - אִיפּוּךְ, רַב אָמַר: חוֹלֶד שְׁתוּקִי, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חוֹלֶד מַמְזֵר. - תַּרְתֵּי לְמָה לִי? - צְרִיכָא, דְּאִי אִיתְמַר בָּהָא - בָּהָא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דְּרוֹב כְּשֵׁרִים אֲצַלָּהּ. אֲבָל הָתָם, דְּרוֹב פְּסוּלִים אֲצַלָּהּ - אֵימָא מוֹדֵי לִשְׁמוּאֵל. וְאִי אִיתְמַר בָּהָךְ - בָּהָא קָאָמַר רַב, מִשּׁוּם דְּאִיפָּא לְמֵימַר דְּקָסָבַר רַב - לָאו מוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת, אֶלָּא דְּאָסוּר בְּבַת יִשְׂרָאֵל. וּשְׁמוּאֵל אָמַר: חוֹלֶד שְׁתוּקִי, דְּאָסוּר בְּבַת יִשְׂרָאֵל. - אִי הָכִי הֵיינוּ דְּרַב? - אֶלָּא מַאי שְׁתוּקִי - שֶׁמִּשְׁתַּקְּעִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהוּנָּה. - פְּשִׁיטָא! הֶשְׁתָּא מִדִּין יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּקְּעִינַן לֵיהּ - מִדִּין כְּהוּנָּה מִיבָּעֵי?! - אֶלָּא: מַאי שְׁתוּקִי - שֶׁמִּשְׁתַּקְּעִין אוֹתוֹ מִנִּכְסֵי אֲבִיו. - פְּשִׁיטָא! מִי יָדְעִינַן אֲבוּהּ מַנּוּ? - לָא צְרִיכָא, דְּתָפֵס. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: מַאי שְׁתוּקִי - בְּדּוּקִי, שֶׁבּוֹדְקִים אֶת אִמּוֹ, וְאוֹמֶרֶת: לְכָשֶׁר נִבְעַלְתִּי - נֶאֱמֶנֶת. - כְּמַאן - כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל? דְּאָמַר שְׁמוּאֵל חֲדָא זִימְנָא, דְּתַנְיָא: הָיְתָה מְעוּבֶּרֶת, וְאָמְרוּ לָהּ: מַה טִּיבוֹ שֶׁל עִיבּוּר זֶה? - מֵאִישׁ פְּלוֹנִי יְכֹהֵן הוּא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים: נֶאֱמֶנֶת, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל! - צְרִיכָא, דְּאִי מֵהָתָם הֲוָה אָמֵינָא: הָתָם רוֹב כְּשֵׁרִים אֲצַלָּהּ, אֲבָל הָכָא דְּרוֹב פְּסוּלִים אֲצַלָּהּ - אֵימָא לָא, צְרִיכָא. תְּנִיָא, וְכֵן רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: פּוֹתִי לֹא יִשָּׂא כּוּתִית. מַאי טַעֲמָא? - אָמַר רַב יוֹסֵף: עֲשָׂאוּהוּ בְּגֵר לְאַחַר עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת. דְּתַנְיָא: גֵּר עַד עֲשָׂרָה דּוֹרוֹת - מוּתָּר בְּמַמְזֶרֶת, מִכָּאן וְאֵילָךְ - אָסוּר בְּמַמְזֶרֶת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: עַד שֶׁיִּשְׁתַּקַּע שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה מִמֶּנּוּ. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: מִי דָּמֵי? הָתָם - גֵּר יָשָׁן וּמַמְזֶרֶת חֲדָשָׁה, אֲמְרִי: בַּר יִשְׂרָאֵל הוּא דְּקָא נָסֵיב מַמְזֶרֶת. הָכָא - אִידִי וְאִידִי כִּי הֲדָדֵי נִינְהוּ. אֶלָּא, כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר: רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל,

ורבי

תוספות

ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא דאמר נברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר — ישראל הולד ממזר? לימא הולד בשר, וכל שכן דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לנברי? ושמא יש לומר: אם הולד בשר — אם כן הוא הולך אחר הנברי, כדאמר בסוף פרק דלעיל (קדושין סז,ב), וליכא למיחש לכך אם תנשא לנברי. אבל השתא, דקסבר הולד ממזר — אם כן הולך אחר אמו, ואיכא למיחש טפי שלא תנשא לנברי. אי נמי: דעל כרחך סבר רבי אלעזר הולד ממזר, מדרחשיב במתניתין בהדי פסיקות — דהיינו ספק ממזרת. מיהו, קשה לפירוש הקונטרס: דמשמע דבשום ענין כותי לא ישא כותית. ולפירושו, אם מקבלים עליהם גירות גמור — ליכא למיחש למידי — שהרי גר מותר בממזרת! לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: דכי היכי דבנות ישראל נמטעו בהן — הכי נמי נטמעו בהן בני ישראל. וביון דקסבר נברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר — איכא למיחש שמא אחד מהן ישראל גמור שנולד מישראלית וישראלית, ולהאחד שמא ממזר הוא ונמצרי שבא על בת ישראל. ואם תאמר: היכא אשכחן דקסבר רבי עקיבא נברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר? לא אשכחן בשום דוכתא, אלא משום דאמר (יבמות מט,א): יש ממזר מחייבי לאוין. בשלמא עבד — אית ביה לאו ד"לא יהיה קדש" (דברים כג,ג), אלא נברי היכן מצינו לאו בביאתו? אדרבה, בית דין של שם גזרו עליו, כדכתיב (בראשית לח) "הוציאוה ותשרף". ואין סברא לומר דעשה מידא אית ביה מהדוא קרא ד"הוציאוה ותשרף" וכדרבי שבב, דאמר (קדושין סח,א): מן הכל היה עושה רבי עקיבא ממזרים ואפילו מחייבי עשה — אין סברא לומר כן, "דרבי שבב" קאמר, מאחר שאינו מפורש. ואי משום דכתיב (דברים ז) "בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך" — היינו אזהרה לתפיסת קידושין, אבל אזהרתו לביאתו — לא שמענן! וצריך לומר: דכיון דאין קידושין תופסין בהן — הוי ממזר, דהא בהא תליא, כדפירשתי בסוף פרק "האומר" (קדושין סב,ב). מיהו קשה: דהוה ליה למימר: אליבא דרבי עקיבא דומיא דאנוסת אביו, דלדידיה לא תפסי קידושי — הא לאחריני תפסי. שהרי רבי עקיבא מאנוסת אביו יליף דיש ממזר מחייבי לאוין, בסוף פרק "החולץ" (יבמות מט,א), דמוקי "לא יגלה כנף אביו" באנוסת אביו, ואם כן הוה ליה למימר דאין ממזר אלא דומיא דאנוסת אביו. דהאי גונא אמרינן לשאר תנאים, דקסברי באשת אב הכתוב מדבר — בעינן דומיא דאשת אב, דלדידיה לא תפסי בה קידושין, הא לאחריני תפסי! ויש לומר: דעל כרחך רבי עקיבא לא בעי דומיא דאנוסת אביו, שהרי קסבר רבי עקיבא יש ממזר אפילו מחייבי לאוין דלאו דשאר, כגון עמוני ומואבי, ואין בהן דומיא דאנוסת אביו שהוא לאו דשאר, פירוש: דקורבה. אבל רבנן בעו דומיא דאשת אביו לכל מילי. **השתא** ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא — ואם תאמר: תקשה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דהא שמעינן לרבי יוחנן דאמר בפרק "החולץ" (שם מד,ב): נברי ועבד הבא על בת ישראל — הולד ממזר. ואם כן אלמנה ונרושה למה לי? השתא ממזר הוי, מיפסל בביאתו מיבעיא?! ואמר רבינו יצחק: הא דמצריך רבי יוחנן משום רבי שמעאל אלמנה ונרושה — היינו אליבא דרבי שמעאל רבידה, וליה לא סבירא ליה. ורבינו שמשון מקרעי פירש: דלאו הא בהא תליא. ואפשר דלידתו ממזר, ואפילו הכי אינו פוסל בביאתו. דאם לא כן בפרק "אלמנה לכהן גדול" (שם סט,א), דפריך לרבי עקיבא, דאמר: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ומאי "כי תזהיה לאיש זר" — כי תבעל, אלמנה ונרושה למה לי? פירוש: בשלמא לשאר תנאים דאמרי דקידושין תופסין בחייבי לאוין, ודרשי "כי תזהיה" — הכי אמר רחמנא: הנך, דאית בהו הויה. ומפקי מהאי קרא — דנבעלה לפסול לה, שפסלה מן הכהונה. אבל נברי ועבד דלית בהו הויה — לא אתו מהאי קרא, ולדידהו איצטריך שפיר אלמנה ונרושה לנברי ועבד. כדפרישית הכא משום רבי שמעאל. אלא לרבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין, ודרשי "כי תזהיה לאיש זר" — כי תבעל לאיש זר, כמו שאר פסולים — ואם כן אלמנה ונרושה למה לי? והשתא לא קשה מידי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דאף על גב דאית ליה כרבי עקיבא בנברי ועבד דהוי הולד ממזר — מיהו לא סבר כותיתה בשאר חייבי לאוין, ודרשי שפיר "כי תזהיה" — דאית בהו הויה, כמו רבנן דרבי עקיבא. ואם כן איצטריך אלמנה ונרושה לנברי ועבד. מיהו, הלשון קצת קשה, דקאמר: השתא ממזר הוי ב'. הוה ליה למימר: אלמנה ונרושה למה לי? כדאמר בפרק "אלמנה" (שם סט,א)! ונראה ליישב הכי: השתא ממזר הוי בנברי ועבד כמו שאר פסולין, שיפסול בביאתו מיבעיא. כמו בשאר פסולים ד'כי תבעל'. ואם כן אלמנה ונרושה למה לי? מ'כי תבעל' נפקא! והרב רבינו שלמה מטרויוא"ש מיישב הכי: השתא ממזר הוי בנברי, ואם כן ביאתו ביאה, ולא הוי בביאת בהמה דהולד אין ממזר — מיפסיל בביאתו מיבעיא, כמו שאר פסולין?!

שאין ממזר אלא מאיסור ערוה ועונש כרת — פירוש: אם כן לא סבר רבי אלעזר כרבי עקיבא. דאף על גב דיש תנא דתנא התם (יבמות מד,ב) דסבר נברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר, ולא סבר כרבי עקיבא, דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין — מיהו הלשון דקאמר הכא "שאין ממזר אלא מאיסור ערוה" וכו' — משמע דוקא מהני, אבל נברי ועבד הבא על בת ישראל — אין הולד ממזר. ולעיל כי פריך: ומי סבר ליה כרבי עקיבא, והאמר רבי יוחנן משום רבי שמעאל כו' — הוי מצי לשנויי דאף על גב דרבי שמעאל לא סבירא ליה כרבי עקיבא, דאמר יש ממזר מחייבי לאוין — אפילו הכי מצי סבר דנברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. והא דלא תריץ הכי — משום דאשכחן דרבי אלעזר ליה ליה נברי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר — לא חש לתרץ דברי רבי שמעאל, דהא לא מייתי רבי ישמעאל אלא משום דבריו של רבי אלעזר.

מצת

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר לָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל - דְּאָמַר: פּוֹתִים גֵּירֵי אֲרָיוֹת הֵם, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר לָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: נָכְרִי וְעֶבֶד הָבָא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל - הַוָּלָד מַמְזֵר. וּמִי סָבַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרַבִּי עֲקִיבָא? וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מִנַּיִן לָנְכָרִי וְעֶבֶד שֶׁאָבוּ עַל הַכֹּהֶנֶת, וְעַל הַלְוִיָּה, וְעַל בַּת יִשְׂרְאֵל, שֶׁפְּסָלוּהָ - שֶׁנֶּאֱמַר "וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ", מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין - יָצָא נָכְרִי וְעֶבֶד שֶׁאֵין לוֹ אַלְמָנוּת וְגֵרוּשִׁין. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ סָבַר לָהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא - הָשְׁתָּא מַמְזֵר הָוֵי, מֵיפְסַל בְּבִיאָתוֹ מִיבָּעְיָא?! אֶלָּא, רַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר: פּוֹתִים גֵּירֵי אֲרָיוֹת, וְסָבַר יוֹחָנָן, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, וְאָמְרִי לָהּ אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: שֵׁשׁ מַחְלוֹקוֹת בַּדָּבָר; רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר: פּוֹתִים גֵּירֵי אֲרָיוֹת הֵן, וְכֹהֲנִים שֶׁנִּטְמְעוּ בָּהֶם - כֹּהֲנִים פְּסוּלִים הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת", וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִן הַקּוֹצִים שֶׁבָּעָם. וּמְשׁוּם הָכִי פְּסָלִינְהוּ. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: פּוֹתִים גֵּירֵי אֱמֶת הֵן, וְכֹהֲנִים שֶׁנִּטְמְעוּ בָּהֶן - כֹּהֲנִים כְּשֵׁרִים הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת", וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִן הַבְּחִירִים שֶׁבָּעָם. וְאֶלָּא מִפְּנֵי מָה אֲסָרוּם - מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מְיַבְּמִים אֶת הָאֲרוּסוֹת,

ופוטרין

אחרינא: מוקצין הן מן העם, לפסול.

רש"י

רבי אלעזר — דאמר כותי לא ישא כותית — סבר לה כרבי ישמעאל כו'. לא איתפרש היכא איתמר לא במשנה ולא בברייתא, אלא משמעתא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, דאמרי לקמן: שלש מחלוקות בדבר. **נירי אריות** הן — והרי הן בשאר נכרים שנשאו בנות ישראל. **ורבי ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא בו'** — דהא חייבי לאוין הן. הילכך כותי לא ישא כותית — דתרתיהו ספיקי ממזרים הם, דיש לומר בכל אחד מהם הוא בא מישראלית הנישאת לנברי והרי הוא ממזר, חזו באה מכותי וכותית מעולם. אי נמי איפכא. **אלמנה ונרושה** — "ושבה אל בית אביה" — מי שיש לו אלמנות וגרושין בה, שיש לו קדושין — הוא דאינו פוסלה בביאתו מלשונו. **השתא ממזר הוי** — הולד. **מיפסל בביאה מיבעיא** — ולמה לי דאי קרא? אלא אין הולד ממזר סבירא ליה, ואף על גב דלא תפסי ליה בה קידושין. והא דתנן (קדושין סו,ב): כל שאין לה עליו קדושין הולד ממזר — דוקא ביש לה ולו קידושין על ידי אחרים, דומיא דאשת אב, דכתיב "לא יבא ממזר" גביה. **אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל בצרות** — שבית שמאי אומרים צרת ערוה מתיבמת, ובית הלל אוסרים ליבם, אלא תינשא לשוק בלא חליצה, בפרק קמא דיבמות (ג,א). **מודים זה לזה שאין ממזר כו'** — ובני הערשים בבית שמאי — ממזרים לבית הלל הן, דהוו להו בני אשת איש שלא במקום מצוה, שהיא בבררת. אבל בני הערשים בבית הלל — לבית שמאי אין ממזרים, לפי שהן בני חייבי לאוין, שנשאת יבמה לשוק בלא חליצה. **שלש מחלוקות בדבר** — בכותים וכהנים האמורים בקרא, שנטמעו בהם. **בדכתיב ויעשו להם מקצותם כהני במות** — בספר מלכים (ב, יז) גבי כותיים, בגלות סנחריב שהגלה השבטים בימי הושע בן אלה. מן הקוצים — לשון קוץ, שהיא פסולה. לישנא

ופוטרין את הנשואות — מן החליצה. ולרבי עקיבא בני חייבי לאוין ממזרים הם. **החוצה** — החיצונה, שלא נבנסה עדיין לרשות הבעל לנשואין. **ויש אומרים** — היינו רבי אליעזר. **לפי שאין בקיאין** — אסרום. וללקמן מפרש לענין יוחסין מאי בקיאין איכא. הלכך, לרבי אליעזר בותי לא ישא בותית — שמא אחד מן הבקיאין שלא אירע פסול בנישואי אבותיו,

מצת כותי מותרת — פירוש: מותרת לאכלה בפסח, ואין בה משום חששא דזימנין, ואדם יצאנ בה ידי חובתו בפסח בלילי יום טוב ראשון שאכילתה חובה, ולא הויא כקמחין ובציעות של נברים, דקיימא לן (פסחים מ,א) דאדם ממלא כריסו מהן, ובלבד שיאכל בזית מצה אחרונה. ואם תאמרי: הא אמרינן (בפרקי דרבי אליעזר פרק לח): כל האוכל פת כותי באילו אוכל חזיר! ויש לומר: היינו דווקא פת שהכותי לש ועשה בביתו, אבל העיסה שהכותי עשה בביתו של ישראל – מותר. ונראה, הא דקאמר: ואדם יצא בה ידי חובתו — היינו דוקא שגם הכותי יאכל ממנה, דאם לא כן לא יצא ידי חובתו, דהא לית להו "לפני עור לא תתן מכשול".

הנושא אשה כהנת — פירוש: כהן שבא לישא אשה כהנת. וקאמר דצריך לבדוק, משום שאנו רואים שבנה ישמש של גבי דמזבח. אבל אין לפרש דמיירי בישראל הבא לישא אשה כהנת, ורוצה שיהא בנה כשר לכהונה — דאם כן אמאי נקט כהנת? אפילו היתה חללה נמי הוי בנה כשר לכהונה, דבני ישראל מקוה טהרה לחללות.

צריך שיבדוק אחריה ארבע אמהות — פירש בקונטרס: בודקן משום חשש דממזרות.

ולא נהירא, מדפריך גמרא: ואיתי נמי תבדוק בדידיה? ומשני: לא ההודרו בשרות לינשא לפסולים. ומאי קאמר? הא דהודרו לינשא לממזרים, דהא אפילו [מאן] דאמר לא הודרו — היינו דוקא לינשא לחלל קאמר, אבל לממזרים לא! לכך צריך לומר: דחששא דמתניתין הוא משום חללות, אבל משום ממזרות — לא שייך חששא כלל, דמכיוון ישראל למזרים שבניהם. ומיהו, תימה: הא קתני לויה וישראלית — מוסיפין עוד אחת. ואי לא בדקי אלא בפסול חללות — לויה וישראלית אמאי צריכין בדיקה? כיון דאבוה לוי או ישראל — אי אפשר בשום ענין להיות בה פסול חללה, שהרי לכולי עלמא בני ישראל מקוה טהרה לחללות, ואם כן ישראל שנשא חללה — בתו כשרה לכהונה! ויש לומר: דעיקר הבדיקה ותקנה משום פסול חללות, ואגב בדיקה דחללות בדקי נמי היכא דלא שייך אלא פסול ממזרות, כגון לויה וישראלית. אבל גבי איהי, דליכא פסול חללות, דלא ההודרו בשרות לינשא לפסולין — לא צריך לבדוק משום ממזרות. ורבינו תם כתב בספר הישר: דהא דצריך לבדוק — היינו דוקא להכשיר בניהם לעבודה, אי נמי להכשיר עצמו לעבודה. אבל להאכילו בתרומה — אין צריך בדיקה, כדאמר פרק "האשה שנתארמלה" (כתובות כה,א): "אני כהן וחבירי כהן" — נאמן להאכילו בתרומה, ואין נאמן להשיאו אשה.

אין

פּוֹטְרִים אֶת הַנְּשׂוּאוֹת. מַאי דָּרְשֵׁי - "לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר", חָךְ דְּיָבְמָה חוּצָה - הֵיא לֹא תִּהְיֶה לְאִישׁ זָר, אֲבָל חָךְ דְּלָא יָבְמָה חוּצָה - תִּהְיֶה לְאִישׁ זָר. וְרַבִּי עֲקִיבָא לְמַעֲמֵיהּ, דַּאֲמַר: יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי לָאוִין. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת. מַאן יֵשׁ אוֹמְרִים? - אָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין: רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא. דְּתַנְיָא: מַצַּת כּוּתִי - מוּתֶּרֶת, וְאָדָם יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּפֶסַח, וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר, לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִים בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מִצְוָה שֶׁהַחִיּוּק בָּהּ פּוֹתְרִים - הַרְבֵּה מְדַקְדְּקִים בָּהּ יוֹתֵר מִיִּשְׂרָאֵל. וְאֶלָּא רַבִּי מַאי אִין בְּקִיאִין? - לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּתוֹרַת קִידּוּשִׁין וְגֵירוּשִׁין. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: מְמַזֵּר מְאָחוֹתוֹ וּמַמְזֵר מֵאֵשֶׁת אָח נִתְעָרְבוּ בָּהֶן. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן - יֵשׁ מַמְזֵר מֵחַיָּבֵי בְּרִיתוֹת? נִיתְנֵי חָדָא! - מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. וְרָבָא אָמַר: עֶבֶד וְשִׁפְחָה נִתְעָרְבוּ בָּהֶן. - אֵיפוּךְ מַשּׁוּם מַאי - מִשּׁוּם שִׁפְחָה? נִיתְנֵי חָדָא! - מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה. **משנה** הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה כֹּהֶנֶת צָרִיךְ לִבְדּוֹק אַחֲרֶיהָ אַרְבַּע אִמָּהוֹת שֶׁהֵן שְׁמָנָה: אִמָּהּ, וְאֵם אִמָּהּ, וְאֵם אָבִיהָ, וְאֵם אִמָּהּ. וְאֵם אָבִיהָ וְאִמָּהּ, וְאֵם אָבִי אָבִיהָ, וְאֵם אָבִי אִמָּהּ. לְוִיָּה וְיִשְׂרְאֵלִית מוֹסִיפִין עָלֶיהָן עוֹד אַחַת. אֵין בּוֹדְקִין לֹא מִן הַמְּזִבֵּחַ וּלְמַעְלָה, וְלֹא מִן הַדְּיוֹטָן וּלְמַעְלָה, וְלֹא מִן הַפַּנְהֶדְרִין וּלְמַעְלָה, וְכָל שֶׁהוּחְזְקוּ אֲבוֹתָיו מְשׁוֹטְטֵי הָרַבִּים וְגַבָּאֵי צְדָקָה - מְשַׁיְּאִין לְכְהוּנָּה, וְאֵין צָרִיךְ לִבְדּוֹק אַחֲרֵיהֶן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף מִי שֶׁהָיָה חָתוּם עַל בְּעָרֵי הַיְשָׁנָה שֶׁל צִיפּוֹרִי. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר: אַף מִי שֶׁהָיָה מוּכְתָּב בְּאַסְטַרְטָיָא שֶׁל מֶלֶךְ.

גמרא מַאי שְׁנָא בְּנָשִׁי בְּדָקִינַן וּמַאי שְׁנָא בְּגַבְרֵי לָא בָּדְקִינַן? - נָשֵׁי, דִּכְי מֵינְצוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי - בְּעָרְיוֹת הוּא דְּמֵינְצוּ, וְאִם אִיתָא דְּאִיפָּא מִילְּתָא - לָא אִית לֵיהּ קָלָא. גַּבְרֵי, דִּכְי מֵינְצוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי בְּיוֹחֲסִין הוּא דְּמֵינְצִי, אִם אִיתָא דְּאִיפָּא מִילְּתָא - אִית לֵיהּ קָלָא.

וְאִיתֵי נַמִּי תִּבְדּוֹק בֵּיהּ בְּדִידֵיהּ? - מְסַיַּע לֵיהּ לְרַב, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: לֹא הִזְהִירוּ בְּשֵׁרוֹת לִינָּשֵׂא לְפְסוּלִים. רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה תָּנֵי: אַרְבַּע אִמָּהוֹת שֶׁהֵם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אַרְבַּע אִמָּהוֹת שֶׁהֵם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. בְּשִׁלְמָא לְרַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה

מוקים

שביהודה, דהיינו עיר ששמה "חדשה". **בערבי** — שהיה כתוב בסדרי הדיינין, שהיו רגילין לייחס את הראויים לדון שהיו מיוחסין, וכותבין על הסדר: פלוני ופלוני מיוחסין הן. שאין רגילין בני המקום למנות דיין שאינו מיוחס. **באסטרטיא** של מלך — בגמרא מפרש לה. **גמרא** **מאי שנא בנשים דבדקינן** — כדקתני: ארבע אמהות, ולא קתני: ארבע אבות, שיהו בודקין אביה ואבי אביה כאחד? **בעריות הוא דמינצו** — אין זו מגנה את זו בפסול ייחוס, אלא בזנות. **ואם איתא דאיכא בהו מילתא** — לפסול יוחסין — **ליתי לית קלא. איתי נמי** — הבהנת, אמאי לא הצריכוה לבדוק ביחוס בעלה ארבע אמהות? דילמא איכא מילתא בנשי משפחתו ביוחסין! **לא הזהירו בשרות** — כהנות, לינשא לפסולין, כגון חללי גידי וחרורי. וכיון דלא הקפידה תורה עליהם ליוחסין – רבנן נמי לא עבוד בהו מעלה לאצרוכינהו בדיקה, ואפילו מחמת ממזרות ושתוקות, אלא כי איתחזיק איסורא ביה. אבל לחששא ולמיבדק – לא אצרכינהו. **שהם שתים עשרה** — על כל זוג מוסיף לבדוק עוד אם למעלה. **שש עשרה** — על כל זוג של משנתינו מוסיף אמה של עלינה, ואם אמה.

מוקי

קידושין. עשרה יוחסין – פרק רביעי דף עו עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"

תוספות

רש"י

אין בודקין מן המזבח ולמעלה כו' — ואם תאמר: אמאי לא קתני: אין בודקין משטרות ולמעלה? דהא אמרינן בפרק ב דכתובות (כד,ב): מעלים משטרות ליוחסין! ויש לומר: דאין זה רבותא, דהא עדות מעלייא הוא. ואם תאמר: ניתני נמי: אין בודקין בנשואות כפים ולמעלה, ומתרומה ולמעלה, כדאמר בפרק ב דכתובות (שם): מעלין מתרומה ליוחסין! ויש לומר: דגם זה אינו רבותא, כיון דלא שייך אלא בכהנים. אבל הא (דתנן) אין בודקין מן המזבח ולמעלה — רבותא הוא, דמיירי אפילו בעבודות הכשרות בזרים, כגון שחיטה או הפשט. אף על גב דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים — היינו דיעבד, אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין. **וחלל** מעליך ונשאו אתך — הכי גרס רש"י. ולא גרסינן "במשא העם" — שהרי גבי שכינה כתיב כן, והאי קרא דהכא כתיב ביתרו, ולא כתיב ביה "במשא העם".

ורבי מוקים לה בלויה וישראלית — בדקתני מתניתין: מוסיפין עליהן עוד אחת. **מי לימא פלינה** — אמתניתין? **מאי מוסיפין עוד אחת** — דקתני מתניתין. **זונ אחת** — שתי אמהות. **זו דברי רבי מאיר** — סתם מתניתין, דמצריך בדיקה. **בשקרא עליו ערער** — אין צריך בדיקה אלא אם קראו עליה שני עדים שמץ של פסול. ולא שמעידים עדות גמורה, אלא יציאת קול.

וכיון דקרא עליה ערער — אמאי פליגי רבנן? **מאן דמתני הא** — משמיה דרב. **לא מתני הא** — ואמוראי גינהו, רב יהודה ורב חמא אליבא דרב. **צריך לבדוק אחריה** — אפילו לרבנן. **ששם היו יושבים** — בלשכת הגזית היו יושבים סנהדרין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים, ומייחסים את הכהנים והלויים, להבדיל פסולים מן העבודה ומן הדוכן. **מכל טוב** — פסול יוחסין. ובסנהדרין קאמר, או גדולה או קטנה. אבל דיינין בעלמא — לא, כדלקמן. **עכד** — מיוחסין במוחך. **והלמא משום שכינה** — סנהדרין שבאותה שעה הורצו להיות מיוחסין משום שכינה, על שם נבואה נאספו שם, כדבתיב (במדבר יא) "ואצלתי מן הרוח וגו'". אבל סנהדרין שהן לדון, כגון סנהדרי דיתרו חותן משה — לא. **ונשאו אתך** — גרסינן, ולא גרס "במשא העם". אלא אסנהדרין דיתרו קאי, "והקל מעליך ונשאו אתך". **שוטרי הרבים** — דיינין בעלמא, שאינן ממנין עשרים ושלש של סנהדרי קטנה. **בירושלים** — היו מקפידין על כל דייניהם לייחסן. **ממשכנין** — נוטלים משכונות על צדקה שיפסקו עליו, ואינו נותנן. **ואפילו בערב שבת** — שהאדם טרוד, ומתוך כך מרבין עמהן ומבזין אותן. **כל משימות** — מריבוייא דמשמעות דקרא קא יליף, "משום תשים" — מקרב אחיך תשים כל משימות, ואפילו סנהדרי קטנה. **במילי דשמיא** — בגבאי צדקה, ובקיבוצותה וחלקותה, וסדר מתורגמנין ומפשיטרין. **במילי דסתא** — שאר צרכי צבור לדברי הרשות — לטורזינא, לכריא פתיא, לאגלי גפא. **לאשרי** — כמו: "לתור להם מנוחה" (במדבר י) — "אתר בית משרי". **מיטפל בהו** — מתעסק בדם לכבדם ולהושיבם בשררה. **ריש כורי** — ממונה על המדות, לשון לתך וכור. **גרינהא** — להשקות בית השלחין. פעמים שהם של רבים, וממנים שוטר עליו שלא ישקה איש ביומו של חבירו. **בחיילות של בית דוד** — שהיו באים בחלוקה חדש בחדש וחחורין חלילה, והוא לשון איסטרטיא. וכותבין בשמות: משפחת פלוני ופלוני בחדש פלוני. והיו זהירין לייחסן מכל מום, כדמפרש: שתסייעם זכות אבותם במלחמה. ותו ליכא לא גרסינן. **צלק העמוני** — בראשי גבורים אשר לדוד נגמנה. **דאתי מעמון** — ונתגייר, אלמא לא הקפיד על הגרים. **והא אמר רב נחמן** — במסכת עבודה זרה (מד,א): בא אתי הגיתי שהיה נכרי ובטלה לעבודה זרה של עטרת מלכם, והוא שם שיקוץ עמונים. **ילדים** — בחורים, היו לדוד בחייליותיו, ולא היו בנין. **בני יפת תואר** — נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה, כדכתיב (דברים כא) "והבאת אל תוך ביתך". ומתוך כך היו נוהגים בכמשפטי הנכרים.

מספרים קוטי ומגדלי בלוריות — מאחורי ערפם. **לבעותי עלמא** — אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל.

משנה בת

אָמַר לֵיהּ: וְהָתְנִינַן: נַחְתּוֹם שֶׁעָשָׂה שְׁאוֹר לְחַלֵּק – חַיָּיב בַּחַלָּה. אָמַר לֵיהּ: לָא תְּתִיבֵינִי נַחְתּוֹם! נַחְתּוֹם – לֹא בְּדַעְתּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי, בְּדַעַת הַלָּקוֹחוֹת הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁמָּא יִמְצָא לָקוֹחוֹת וְהוּא חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ עִיפָּה.

אָמַר לֵיהּ: וְהָתְנִינַן: חוֹרֵי הַנְּמָלִים שֶׁלָּנוּ בְּצַד הָעֲרֵימָה חַיֶּיבֶת – חֲרֵי אֵילּוּ חַיָּיבִין. הָא בְּצַד עֲרֵימָה פְּטוּרָה – פְּטוּרִין. אָמַר רַבִּי יוֹנָה, אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִשּׁוּם יֵאוּשׁ. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא אָמַר: וְהֵן שֶׁגָּרְרוּ רָאשֵׁי שְׁבָלִים.

מְתִיב רַבִּי יוֹחָנָן לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: וְהָתְנִינַן: הִקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר, וּגְמָרָן הַגִּיזְבָּר וְאַחַר כָּךְ פְּדָיָן – פְּטוּרִין. חֲרֵי גִּזְבָּר כְּאֶחָד הוּא, וְאַתְּ אָמַרְתְּ מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. אָמַר לֵיהּ: תִּיפָּתֵר: כְּמַאן דְּאָמַר: גִּיזְבָּר כִּבְעָלִים. וּדְלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר: הוּא גִּיזְבָּר, הוּא אַחֵר.

רַבִּי חֲנַנְיָה חַבְרוֹן דְּרַבָּנִין בָּעֵי: וַאֲפִילּוּ יֵשׁ בְּשֶׁל אַחַת מֵהֶן כַּשִּׁיעוּר יֵעָשֶׂה כְּדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן וְיהֵא פָּטוּר מִן הַחַלָּה! דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא, רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אַף בְּמַה שֶׁבַּלָּגִין – לֹא נִטְבַּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחְזִיר לְדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ.

אֵיזֶהוּ עִיסַּת כְּלָבִים? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כָּל שֶׁעֵירֵב בָּהּ מוּרְסָן. מַתְנִיתָא אָמַר, בִּזְמַן שֶׁהָרוֹעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה. פְּעָמִים, שֶׁאֵין הָרוֹעִים אוֹכְלִים מִמֶּנָּה.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כָּל שֶׁעָשָׂה כְּלִימּוּדִין.

וְתָנֵי כֵּן: עֲשָׂאָן כְּעֵבִין – חַיֶּיבֶת. עֲשָׂאָהּ לִימּוּדִין – פְּטוּרָה. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל, רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיה

[דף ט' ע"א]

רוֹבָא: אֲפִילּוּ עָשָׂה קְלוֹסְקִין. וְהָא תָּנֵינַן: אִם אֵין הָרוֹעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה! תִּיפָּתֵר, שֶׁעֲשָׂאָהּ מִשְׁעָה רִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ הָרוֹעִים מִמֶּנָּה.

וְנַעֲשֵׂית בְּיוֹ"ט. מַתְנִיתִין – דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. דְּתָנֵי: אֵין עוֹשִׂין מִיּוֹם טוֹב לְמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב. וְהָתָנֵי: מְמַלְּאָה אִישָׁה קְדֵירָה בָּשָׂר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל מִמֶּנָּה אֶלָּא חֲתִיכָה אַחַת. קוּמְקוֹם חַמִּין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹתֶה מִמֶּנּוּ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד. אֲבָל לֶאֱפוֹת אוֹתָהּ – אֵינָהּ אוֹפָה אֶלָּא צוֹרְכָהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מְמַלְּאָה הִיא אִשָּׁה אֶת הַתַּנּוּר פַּת, מִפְּנֵי שֶׁהַפַּת יָפָה בְּשָׁעָה שֶׁהַתַּנּוּר מָלֵא.

תָּנֵי: מַצָּה גְּזוּלָה – אָסוּר לְבָרֵךְ עָלֶיהָ. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: עַל שֵׁם (תהלים י, ג) **וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ ה'.** אָמַר רַבִּי יוֹנָה: הָדָא דְּתֵימָא בַּתְּחִילָּה. אֲבָל בַּסּוֹף – לֹא דָמִים הוּא חַיָּיב לוֹ?! רַבִּי יוֹנָה אָמַר: אֵין

עֲבֵירָה מִצְוָה. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: אֵין מִצְוָה עֲבֵירָה. אָמַר רַבִּי הִילָא: (ויקרא כג, לד) **אֵלֶּה הַמּוֹעֲדוֹת.** אִם עָשִׂיתָן כְּמִצְוָתָן – הֵן מִצְוֹת. וְאִם לָאו – אֵינָן מִצְוֹת.

הֲלָכָה ו' מתני' הַחַלָּה וְהַתְּרוּמָה – חַיָּבִין עֲלֵיהֶן מִיתָה, וָחֹמֶשׁ, וַאֲסוּרָה לַזָּרִים. וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן. וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה. וּטְעוּנִין רְחִיצַת יָדַיִם, וְהַעֲרֵב שֶׁמֶשׁ. וְאֵינָן נִטָּלִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא, אֶלָּא מִן הַמַּקֵּף וּמִן הַדָּבָר הַגָּמוּר. הָאוֹמֵר: "כָּל גָּרְנִי

[דף ט' ע"ב]

תְּרוּמָה" "וְכָל עִסָּתִי חַלָּה" – לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שֶׁיְּשַׁיֵּיר מִקְצָת.

גמרא רַבִּי יוּדָה בַּר פַּזִּי, רַבִּי חָנִין בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב רַב יִצְחָק: "חַלָּה" – חוּלִין הוּא. הָיִיתִי אוֹמֵר: מוּתָּר לְגַלְגֵּל בָּהֶן. לְפוּם כֵּן צָרִיךְ מֵימַר: הַחַלָּה וְהַתְּרוּמָה – חַיָּבִים עֲלֵיהֶן מִיתָה וְחוֹמֶשׁ.

עָשָׂר מִצְוֹת אָדָם עוֹשֶׂה עַד שֶׁלֹּא יֹאכַל פְּרוּסָה! מִשּׁוּם לֹא תַחְרוֹשׁ. בַּל תַּזְרַע. בַּל תַּחְסֹם. לֶקֶט. שִׁכְחָה. וּפֵיאָה. תְּרוּמָה. וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן. וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי. וְחַלָּה.

רַבִּי יִצְחָק בְּיָדוֹ אָתֵי מִיסַּב לִידוֹי, הוּא פָּשֵׁט עֲשָׂרְתֵי אֶצְבְּעָתֵיהּ, וְאָמַר: "חֲרֵי קַיְּימְתִּי עָשָׂר מִצְוֹת"!

חַלָּה עַל הַכֹּל, תְּרוּמָה עַל הַכֹּל.

תְּרוּמָה לַה'. זֶה שֵׁם הַמְיוּחָד.

מִנַּיִן שֶׁלֹּא עָשָׂה כְּלוּם עַד שֶׁיְּשַׁיֵּיר מִקְצָת? תַּלְמוּד לוֹמַר (במדבר טו, כא): **מֵרֵאשִׁית** – וְלֹא כָּל רֵאשִׁית.

הַדָּרָן עָלָךְ חֲמִשָּׁה דְבָרִים

פֶּרֶק שֵׁנִי

[דף י' ע"א]

הֲלָכָה ז' מתני' פֵּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ – חַיָּבִים בַּחַלָּה. יָצְאוּ מִיכָּן לְשָׁם – רַבִּי לְיֹעֶזֶר מְחַיֵּב, וְרַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר. עָפַר חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁבָּא בַסְּפִינָה לָאָרֶץ – חַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת וּבַשְּׁבִיעִית.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַסְּפִינָה גוֹשֶׁשֶׁת. עָפָה שֶׁנִּפּוֹשָׁה בְּמֵי פֵּרוֹת – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְנֶאֱכֶלֶת בְּיָדַיִם מְסוֹאָבוֹת. הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצָה חַלָּתָהּ עֲרֵמָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוֹלָה לְכַסּוֹת אֶת עַצְמָהּ, אֲבָל לֹא הָאִישׁ.

גמרא פֵּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ כוּ׳. כְּתִיב (במדבר טו, יט): **אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה.** שָׁמָּה אַתֶּם חַיָּיבִין. אֵין אַתֶּם חַיָּיבִין חוּץ לָאָרֶץ. תָּנֵי: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֲבָל דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה, פֵּירוֹת חוּץ לָאָרֶץ שֶׁנִּטְּנְטוּ לָאָרֶץ – רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר פּוֹטֵר, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּיב.

מַה טַּעֲמוֹ דְּרַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר? **לֶחֶם הָאָרֶץ.** לֹא לֶחֶם חוּץ לָאָרֶץ. מַאי טַּעֲמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? **אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה.** שָׁמָּה אַתֶּם חַיָּיבִין בֵּין בְּפֵירוֹת הָאָרֶץ בֵּין בְּפֵירוֹת חוּץ לָאָרֶץ.

מַה מְקַיְּים רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר טַּעֲמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? **אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה.** חַבְרַיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר. רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר, רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, בָּךְ מֵשִׁיב רַבִּי עֲקִיבָא אֶת רַבִּי לְיֶעֶזֶר: אֵין אַתְּ מוֹדֵי לִי בְּשָׁעָה שֶׁנִּטְּנְטוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ וּמָצְאוּ קְמָחִין וּסְלָתוֹת שֶׁהֵן חַיָּיבִין בַּחַלָּה? וְלָאו גְּדוֹלִי פְּטוֹר הֵן? וְהוּא מְקַבֵּל מִינֵיהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תְּמִיהַנִי אֵיךְ רַבִּי עֲקִיבָא מוֹתִיב אֶת רַבִּי לְיֶעֶזֶר וְהוּא מְקַבֵּל מִינֵיהּ? תַּמָּן – עַד שֶׁלֹּא נִטְּנְטוּ לָהּ, לְמַפְרִיעָה יָרְשׁוּ. דְּאָמַר רַבִּי הוּנָא בְּשֵׁם

[דף י׳ ע״ב]

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן: לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֵין כְּתִיב כָּאן, אֶלָּא **לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי** – כְּבָר נָתַתִּי.

מַה מְקַיְּים רַבִּי עֲקִיבָא טַּעֲמָא דְּרַבִּי לְיֶעֶזֶר, לֶחֶם הָאָרֶץ? בַּסְּפִינָה שֶׁנִּטְּנְטָה לָאָרֶץ. אִם קִירְמוּ פָּנֶיהָ מִן הַחוּטְ וְלִפְנִים – חַיֶּיבֶת. מִן הַחוּטְ וְלַחוּץ – פְּטוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא – הִיא סְפִינָתָהּ, הִיא עִיסַּת הַגּוֹי, הִיא הַכְנָסָתָן – שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר קִרְימָה בַּתַּנּוּר.

מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּהַכְנָסָתָן לָאָרֶץ – שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר קִרְימָה בַּתַּנּוּר. מִן מַה דְּרַבִּי עֲקִיבָא מְתִיב לְרַבִּי לְיֶעֶזֶר, וְהוּא מְקַבֵּל מִינֵיהּ.

רַבִּי יוֹנָה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יִרְמְיָה: בְּשָׁעָה שֶׁנִּטְּנְטוּ יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ וּמָצְאוּ קָמָה לַחָה, מַהוּ שֶׁתְּהֵא אֲסוּרָה מִשּׁוּם חָדָשׁ? אָמַר לֵיהּ: לָמָּה לֹא! עַד כְּדוֹן לַחָה. אֲפִילּוּ יְבֵישָׁה? אָמַר לֵיהּ: אֲפִילּוּ יְבֵישָׁה, אֲפִילּוּ קְצוּרָה. מֵעַתָּה, אֲפִילּוּ חִיטִּין בָּעֲלָיֶיהָ! כָּךְ אֲנִי אוֹמֵר. לֹא יֹאכְלוּ יִשְׂרָאֵל מַצָּה בְּלֵילֵי הַפֶּסַח!

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: מִן דְּנָפְקוּת תְּהֵית. דְּלָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ, שָׁנְיָיא הִיא שֶׁמְּצוֹת עֲשֵׂה דּוֹחָה לְמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹנָה דּוּ אָמַר מִצְוֹת עֲשֵׂה דּוֹחָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ כְּתוּבָה בְּצִידָּהּ – נִיחָא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי דּוּ אָמַר אֵין מִצְוֹת עֲשֵׂה דּוֹחָה לְמִצְוֹת בְּלֹא תַעֲשֶׂה אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה כְּתוּבָה בְּצִידָּהּ?

מַה שֶּׁיִּהְיוּ תַּגָּרֵי גוֹיִם מוֹכְרִין לָהֶם. וּכְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר: כָּל בִּיאוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה – לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה נֶאֶמְרוּ, שֶׁבַע שֶׁכִּיבְּשׁוּ, וְשֶׁבַע

[דף י"א ע"א]

שֶׁחִילְּקוּ.

הֲתִיב רַבִּי בּוֹן בַּר כַּהֲנָא: וְהָכְתִיב (יהושע ה, יא): **וַיֹּאכְלוּ מֵעֲבוּר הָאָרֶץ מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח.** לֹא בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר?! הֲתִיב רַבִּי לְעָזָר בִּי רַבִּי רַבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: וְהָכְתִיב (במדבר לג, ג): **מִמָּחֳרַת הַפֶּסַח יָצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָד רָמָה לְעֵינֵי כָּל מִצְרָיִם.** לֹא בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר?! יָצְאוּ מִיכָּן לְשָׁם – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב, וְרַבִּי עֲקִיבָה פּוֹטֵר.

אָמְרֵי רַבִּי לִיעֶזֶר מִן אַתְרֵיהּ, וְרַבִּי עֲקִיבָה מִן אַתְרֵיהּ. רַבִּי לִיעֶזֶר מִן אָתְרֵיהּ. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי לִיעֶזֶר? **לֶחֶם הָאָרֶץ** – בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. רַבִּי עֲקִיבָה מִן אַתְרֵיהּ. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָה? **אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה.** שָׁמָּה אַתֶּם חַיָּבִין, וְאֵין אַתֶּם חַיָּבִין חוּץ לָאָרֶץ.

רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה:

[דף י"א ע"ב]

בְּמַחֲלוֹקֶת. (יהושע א, ג) **כָּל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף רַגְלְכֶם בּוֹ, לָכֶם יִהְיֶה.** אֵין בַּכְּלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבַּפָּרָט. וּכְרַבִּי יוּדָה. מְתִיבִין לְרַבִּי יוּדָה: אִם בִּכְפָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? וְהָכְתִיב (יהושע א, ד): **מֵהַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר פְּרָת, כָּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ, יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם;** אֶלָּא, אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִכְפָרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, תְּנֵיהוּ עִנְיָן לִכְפָרֵי חוּץ לָאָרֶץ.

מֵעַתָּה, מַה שָּׁהָיָה דָּוִד הוֹלֵךְ וּמְכַבֵּשׁ בַּאֲרַם נַהֲרַיִם וּבַאֲרַם צוֹבָה – יְהוּ חַיָּבִין בַּחַלָּה! שַׁנְיָא הִיא שֶׁהָיָה דָּוִד מַנִּיחַ כִּפְרֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְכַבֵּשׁ כִּפְרֵי חוּץ לָאָרֶץ.

חֲוִי בָּעֵי מֵימַר: מַה דְּאָמַר תַּמָּן חַיָּיב – אוּף הָכָא חַיָּיב. מַה דְּאָמַר תַּמָּן פָּטוּר – אוּף הָכָא פָּטוּר. אֲפִילּוּ כְּמַאן דְּאָמַר תַּמָּן פָּטוּר – הָכָא חַיָּיב. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל נִתְחַיְּבוּ.

כְּתִיב (מלכים ב' יד, כה): **הוּא הֵשִׁיב אֶת גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר.**

רַבִּי חֲנַנְיָה וְרַבִּי מָנָא. חַד אָמַר: כָּל מַה שֶּׁכִּיבֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ – כִּיבֵּשׁ זֶה. וַחֲרָנָה אָמַר: יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁכִּיבֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ – כִּיבֵּשׁ זֶה.

[דף י"ב ע"א]

תָּנָא רַבִּי סִידּוּר: מְסַיֵּיעַ לְרַבִּי מָנָא יָמִים קַלִּים עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ.

עַפַּר חוּץ לָאָרֶץ שֶׁבָּא לִסוּרְיָא – נַעֲשָׂה כְּסוּרְיָא. יָצָא מִשָּׁם לְכָאן – נִתְחַיֵּיב.

אָמַר רַבִּי יוּדָה: אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁהַסְּפִינָה גוֹשֶׁשֶׁת. אָמַר רַבִּי חַגַּיי: רַבִּי יוּדָה – כְּדַעְתֵּיהּ. דְּרַבִּי יוּדָה פּוֹטֵר בְּמַיִם, לְפִי שֶׁאֵין בָּהֶן מַמָּשׁ.

אָמַר רַבִּי אָבִין: לָא מִסְתַּבְּרָא דְּלָא מְחַלְּפָא שִׁיטָתֵיהּ! לֹא הָיְתָה הַסְּפִינָה גוֹשֶׁשֶׁת כְּמוֹ שֶׁהַסְּפִינָה גוֹשֶׁשֶׁת!

לֹא הָיְתָה סְפִינָה גוֹשֶׁשֶׁת, מַעֲשְׂרוֹתֶיהָ – מֻהֲלָכָה. תּוֹרְמִין מִמֻּפָּז עַל עֲצִיץ שֶׁאֵין נָקוּב, וּמֵעֲצִיץ שֶׁאֵין נָקוּב עָלֶיהָ. כְּהָדָא דְּתָנֵי: עֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב – מַעֲשְׂרוֹתָיו מֻהֲלָכָה, וּתְרוּמָתוֹ אֵינָהּ מְדַמַּעַת, וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו חוֹמֶשׁ.

רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: הַקּוֹנָה עֲצִיץ נָקוּב בְּסוּרְיָא, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קָנָה עָפָר שֶׁתַּחְתָּיו וְקַרְקַע שֶׁעַל גַּבָּיו – קָנָה לְחַיְּבוֹ לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית. אֲפִילּוּ נָתוּן עַל גַּבֵּי שְׁתֵּי יְתֵידוֹת. אַף רַבִּי יוּדָה מוֹדֵי בָּהּ. מַה בֵּינוֹ לְבֵין הַסְּפִינָה? סְפִינָה – עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת, וְזֶה – בִּמְקוֹמוֹ הוּא.

רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי חֲנִינָה אָמַר: דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בִּירְתּוֹתָא הִיא! דְּתָנֵינַן תַּמָּן: רַבִּי לְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בִּירְתּוֹתָא אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: פָּסַל אֶת כּוּלָּהּ. וְרַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: לֹא פָסַל אֶלָּא מְקוֹם מַגָּעוֹ.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מַה פְּלִיגִין? כְּשֶׁהוּכְשְׁרָה וְאַחַר כָּךְ נִילּוֹשָׁה, שֶׁמֵּי פֵּירוֹת מְחַוָּורִין לְהַכְשִׁיר. אֲבָל אִם נִילּוֹשָׁה וְאַחַר כָּךְ הוּכְשְׁרָה – אֵין מֵי פֵּירוֹת מְחַוָּורִין לְהַכְשִׁיר.

רַבִּי חִיָּיה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא! אַף עַל גַּב דְּרַבִּי עֲקִיבָה אָמַר תַּמָּן: אֵין מֵי פֵּירוֹת מְחַוָּורִין לְטוּמְאָה, מוֹדֵי הוּא הָכָא שֶׁמֵּי פֵּירוֹת מְחַוָּורִין לְחַלָּה. רַבִּי בָּא,

[דף י"ב ע"ב]

רַבִּי חִיָּיה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֵין לְךָ מְחַוָּור אֶלָּא שִׁבְעַת הַמַּשְׁקִין בִּלְבַד. רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי: מַה אִיתְאֲמְרַת? לְחַלָּה? לְטוּמְאָה? אֵין תֵּימַר לְחַלָּה – כָּל שֶׁכֵּן לְטוּמְאָה. אֵין תֵּימַר לְטוּמְאָה, הָא לְחַלָּה – לֹא.

רַבִּי יוֹנָה – כְּדַעְתֵּיהּ. דְּרַבִּי יוֹנָה תָּנֵי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי תָּנֵי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. דְּתָנֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: נֶאֱמַר כָּאן חַלָּה, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (ויקרא ח, כו) **חַלַּת לֶחֶם שֶׁמֶן.** מַה **חַלָּה** שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן – עֲשׂוּיָה בְּשֶׁמֶן. אַף חַלָּה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן – עֲשׂוּיָה בְּשֶׁמֶן. וְשֶׁמֶן – אֶחָד מִשִּׁבְעַת הַמַּשְׁקִין הוּא!

רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי שַׁבְּתַי, רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לְחַלָּה, וְלִנְטִילַת יָדַיִם – אָדָם מְחַלֵּף אַרְבַּעַת מִילִין. רַבִּי אָבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה: הָדָא דְתֵימַר, לְפָנָיו. אֲבָל לְאַחֲרָיו – אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו.

שׁוֹמְרֵי גִּנּוֹת וּפַרְדֵּיסִין, מַה אַתְּ עָבֵד לוֹן? בִּלְפָנֵיהֶן? בִּלְאַחֲרֵיהֶן? נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא: חָאשָׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצָה חַלָּתָהּ עֲרוּמָה. וְהָדָא אִשָּׁה, לֹא בְתוֹךְ בֵּיתָהּ יוֹשֶׁבֶת? וְתֵימַר: אֵין מַטְרִיחִין עָלֶיהָ. וְהָכָא – אֵין מַטְרִיחִין עָלָיו.

תָּנֵי: חַמִּים שֶׁלִּפְנֵי הַמָּזוֹן – רְשׁוּת. וְשֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן – חוֹבָה. אֶלָּא שֶׁבָּרְאשׁוֹנִים – נוֹטֵל וּמַפְסִיק, וּבַשְּׁנִיִּים – נוֹטֵל וְאֵינוֹ מַפְסִיק. מַהוּ מַפְסִיק? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר רַב יִצְחָק בָּעֵי: נוֹטֵל וְשׁוֹנֶה, וְאַתְּ אָמַרְתְּ רְשׁוּת?! אֵין דְּבָעֵי מֵימַר: אַרְבַּעַת מִילִין, וְאַתְּ אָמַרְתְּ רְשׁוּת.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי: עַל הָרִאשׁוֹנִים – נֶאֱכָל בְּשַׂר חֲזִיר. וְעַל הַשְּׁנִיִּים – יָצְאַת אִשָּׁה מִבֵּיתָהּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁנֶּהֱרְגוּ עָלֶיהָ נְפָשׁוֹת.

הָדָא אָמְרָה: עֲגָבוֹת – אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם עֲרָוָה. הָדָא דְאַתְּ אָמַר: לְבָרָכָה. אֲבָל לְהַבִּיט, אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא – אָסוּר.

בְּהָדָא דְתָנֵי: הַמִּסְתַּכֵּל בַּעֲקִיבָהּ שֶׁל אִשָּׁה – בְּמִסְתַּכֵּל בְּבֵית הָרֶחֶם. וְהַמִּסְתַּכֵּל בְּבֵית הָרֶחֶם – כְּיִלּוּד בָּא עָלֶיהָ.

שְׁמוּאֵל אָמַר: קוֹל בְּאִשָּׁה – עֶרְוָה. מַה טַעַם? (ירמיה ג, ט) **וְהָיָה מִקֹּל זְנוּתָהּ וַתֶּחֱנַף הָאָרֶץ** וְגוֹמֵר.

רַב הוּנָא אָמַר: עוֹמֵד הוּא אָדָם עַל הַצּוֹאָה, וּמִתְפַּלֵּל. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בַּצּוֹאָה. יָשַׁב וְלֹא קִינַּח – אָסוּר.

אָמַר רַבִּי מָנָא: אַף עַל גַּב דְּלָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵי הָדָא מִילְתָא, אָמַר דִּכְוָותֵהּ. דְּרַב הוּנָא אָמַר: עוֹמֵד הוּא אָדָם עַל גַּבֵּי צוֹאָה, וּמִתְפַּלֵּל. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בַּצּוֹאָה.

יָשַׁב וְלֹא קִינַּח – חֲרֵי בְּשָׂרוֹ נוֹגֵעַ בַּצּוֹאָה.

[דף י"ג ע"א]

חַלָּה ב' מתני' מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִפָּתוֹ בְּטָהֳרָה – יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין, וְאַל יַעֲשֶׂנָּה בְּטֻמְאָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: יַעֲשֶׂנָּה בְּטֻמְאָה וְאַל יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין. שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא קוֹרֵא לַטְּהוֹרָה, כָּךְ הוּא קוֹרֵא לַטְּמֵאָה. לְזוֹ קוֹרֵא חַלָּה בַּשֵּׁם, וּלְזוֹ קוֹרֵא חַלָּה בַּשֵּׁם, אֲבָל קִבִּים – אֵין לָהֶן חֵלֶק בַּשֵּׁם.

הָעוֹשֶׂה עִסָּתוֹ קִבִּין וְנִגְעוּ זֶה בָזֶה – פְּטוּרִין מִן הַחַלָּה עַד שֶׁיִּשּׁוֹכוּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַף הָרוֹדֶה וְנוֹתֵן לַפַּל – הַפַּל מְצָרְפָן לַחַלָּה.

גמרא מַה? פָּחוֹת מֵאַרְבַּעַת מִיל – יַעֲשֶׂנָּה בְּטָהֳרָה. אַרְבַּעַת מִיל – יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין. אִי אַרְבַּעַת מִיל – יַעֲשֶׂנָּה בְּטָהֳרָה. יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַת מִיל – יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין? נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר וָוא: בְּגוֹן קִיסָרִין. וְקֵיסָרִין לָאו אַרְבַּעַת מִילִין הִיא? הָדָא אָמְרָה אַרְבַּעַת מִיל – יַעֲשֶׂנָּה בְּטָהֳרָה, יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַת מִיל – יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין.

רַבִּי אַמִּי הוֹרֵי בִּכְפַר שַׁמַּי, לַעֲשׂוֹת עִיסָּה גְּדוֹלָה בְּטוּמְאָה. וַהֲלֹא אֵין שָׁם אַרְבַּעַת מִילִין? מִכֵּיוָן דְּנַהֲרָא מַפְסִיק – כְּמִי שֶׁיֵּשׁ שָׁם אַרְבַּעַת מִיל.

מַתְנִיתֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא? דְּרַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: יַעֲשֶׂנָּה בְּטוּמְאָה, וְאַל יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין! עִיסָּה גְּדוֹלָה הָיְתָה, נוֹחַ הָיָה לוֹ לְהַלֵּךְ כַּמָּה, וְלֹא לַעֲשׂוֹתָהּ קִבִּין.

מְחַלְפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא! תַּמָּן הוּא אָמַר – נוֹטֵל מִקַּב חַלָּה. וְכָא הוּא אָמַר הָכֵין! תַּמָּן – לְשֶׁעָבַר. בְּרַם הָכָא – לְכַתְּחִילָּה.

רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי חִייָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי יוֹסֵי, רַבִּי אֵימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: וְהֵן שֶׁנָּשְׁכוּ. אִית תַּנַּיי תָּנֵי: הַפַּל מִצְטָרֵף, וְאֵין הַתַּנּוּר מִצְטָרֵף. וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי: הַתַּנּוּר מִצְטָרֵף וְאֵין הַפַּל מִצְטָרֵף.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵיתֵיתֵיהּ מִדְּחִילְפַּיי, נָשְׁכוּ כָּאן וְכָאן – מִצְטָרֵף. לֹא נָשְׁכוּ כָּאן וְכָאן – אֵינוֹ מִצְטָרֵף. מַתְנִיתָא, כְּגוֹן אִילֵּין רִיפְתָּא דְּבָבֶל.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ הַמַּפְרִישׁ חַלָּתוֹ קֶמַח – אֵינָהּ חַלָּה, וְגָזַל בְּיַד כֹּהֵן. הָעִסָּה עַצְמָהּ – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה. וְהַקֶּמַח, אִם יֵשׁ בּוֹ כַּשְּׁעוּר – חַיֶּבֶת בַּחַלָּה, וַאֲסוּרָה לָזָרִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה וּקְפָשָׂהּ זָקֵן זָר! אָמַר לָהֶן: אַף הוּא קִלְקֵל לְעַצְמוֹ וְתִקֵּן לַאֲחֵרִים.

חֲמִשָּׁה רְבָעִים קֶמַח – חַיָּבִים בַּחַלָּה. הֵם, וּשְׁאוֹרָן, וְסָבָן, וּמַרְסָנָן חֲמִשָּׁה רְבָעִים – חַיָּבִין. נִפַּל מֵרָסָנָן מִתּוֹכָן, וְחָזַר לְתוֹכָן – הֲרֵי אֵלּוּ פְּטוּרִין.

שְׁעוּר הַחַלָּה – אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. הָעוֹשֶׂה עִסָּה לְעַצְמוֹ, וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתֶּה בְּנוֹ – אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. נַחְתּוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמִכּוֹר לַשּׁוּק, וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיא עוֹשָׂה לְמִכּוֹר בַּשּׁוּק – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. נִטְמֵאת עִסָּתָהּ, שׁוֹגֶגֶת אוֹ אֲנוּסָה – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. נִטְמֵאת מְזִידָה – אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר.

רַבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר: נִטֶּלֶת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא. כֵּיצַד? עִסָּה טְהוֹרָה וְעִסָּה טְמֵאָה – נוֹטֵל כְּדֵי חַלָּה מֵעִסָּה שֶׁלֹּא הוּרְמָה חַלָּתָהּ, וְנוֹתֵן פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה בָּאֶמְצַע, כְּדֵי שֶׁיִּטּוֹל מִן הַמַּקָּף. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין.

[דף י״ג ע״ב]

גמרא אָמַר לָהֶן: אַף הוּא יִלְקֵל לְעַצְמוֹ וְיִתֵּן לַאֲחֵרִים. לְקִילְקֵל לְעַצְמוֹ, דַּאֲכָלָהּ וְאִיתְעֲנַשׁ. וְתִיקֵּן לַאֲחֵרִים, דְּאִינּוּן אָכְלִין וְתָלֵיי בֵּיהּ. אִית תַּנַּיי תָּנֵי: תִּיקֵּן לְעַצְמוֹ וְקִילְקֵל לַאֲחֵרִים. תִּיקֵּן לְעַצְמוֹ, מִכָּל מָקוֹם אֲכָלָהּ. וְקִילְקֵל לַאֲחֵרִים, דְּאִינּוּן סָבְרִין מֵימַר: הוּא פָּטוּר. וְהִיא – חַיֶּבֶת.

רַבִּי אִימִי בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: קַב טִיבֶּרְנִי – חַיָּיב בַּחַלָּה. חַד חֲלִיטָר שְׁאֵל לְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר: אֱוִיזֵל עֲבִיד אַרְבַּע וּפְלִיג. וֵיאמַר לֵיהּ תְּלָתָא וּפְלִיג! אָמַר רַבִּי זְעִירָא: קַבַּיָּיא בְּאַתְרֵיהוֹן רוֹבָעַיָּא אִזְדָּרְעוּן. וֵיאמַר לֵיהּ: חֲמִשָּׁה פְּרָא צִיבְחַד! שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי סָפֵק חִיּוּב חַלָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דֶּרֶךְ עִיסָּה שָׁנוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא! דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינָהּ חַיֶּבֶת בַּחַלָּה עַד שֶׁיְּהֵא בָּהּ דָּגָן כַּשִּׁיעוּר.

תַּלְמִידוֹ דְּרַבִּי חִיָּיה רוּבָּא, בַּר לוּלִיתָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא! אָמַר רַבִּי מָנָא: אַף עַל גַּב דְּלָא

[דף י״ד ע״א]

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי רַבִּי חָנָּא מִילְּתָא, אָמַר דִּכְוָותָהּ. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דֶּרֶךְ עִיסָּה שָׁנוּ. וְכָאן, מִכֵּיוָן שֶׁנִּיטַּל מִזִּרְמָנָן וְחָזַר לְתוֹכָן – אֵין זֶה דֶּרֶךְ עִיסָּה.

תָּנֵי: אָמַר רַבִּי יוּדָה: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: בַּעַל הַבַּיִת – אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה, וְנַחְתּוֹם – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה? אֶלָּא, שֶׁהַנַּחְתּוֹם – עֵינוֹ רָעָה בְּעִיסָּתוֹ. וּבַעַל הַבַּיִת – עֵינוֹ יָפָה בְּעִיסָּתוֹ.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא מִשֵּׁם הוּא זֶה, וְלֹא מִטַּעַם זֶה. אֶלָּא (במדבר יח, כח) **וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה׳ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן.** עֲשֵׂה שֶׁיִּנָּתְנוּ לַכֹּהֵן בִּכְהוּנָתוֹ. אֶלָּא, שֶׁהַנַּחְתּוֹם – עִיסָּתוֹ מְרוּבָּה, וְיֵשׁ בָּהּ כְּדֵי מַתָּנָה לַכֹּהֵן. וּבַעַל הַבַּיִת – עִיסָּתוֹ מְעוּטָה, וְאֵין בָּהּ כְּדֵי מַתָּנָה לַכֹּהֵן.

וְהָתַנֵּינַן: הָעוֹשֶׂה עִיסָּה לְעַצְמוֹ, וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתֶּה בְּנוֹ – אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה! שֶׁלֹּא תַּחְלוֹק לְעִיסַּת בַּעַל הַבַּיִת.

וְהָתַנֵּינַן: וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיא עוֹשָׂה לְמְכוֹר בַּשּׁוּק – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה! בְּשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹשָׂה לְבֵיתָהּ – עֵינָהּ רָעָה בְּעִיסָּתָהּ. בְּשָׁעָה שֶׁהִיא עוֹשָׂה לְמְכוֹר בַּשּׁוּק – עֵינָהּ יָפָה בְּעִיסָּתָהּ.

אָמַר רַבִּי: מַתְנִיתָא – בְּלִימּוּדַת לִהְיוֹת מַפְרֶשֶׁת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. אֲבָל בְּלִימּוּדַת לִהְיוֹת מַפְרֶשֶׁת אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה – נִיתְנֵי כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא הַחוֹטֵא נִשְׁכָּר. וְאֵין הַבַּיִת מִצְטָרֵף? דָּבָר שֶׁהוּא מַקְפִּיד עַל תַּעֲרוּבְתּוֹ – אֵין הַבַּיִת מִצְטָרֵף. וְשֶׁאֵין מַקְפִּיד עַל תַּעֲרוּבְתּוֹ – הַבַּיִת מִצְטָרֵף.

[דף י"ד ע"ב]

עִיסָּה טְמֵאָה, עִיסָּה טְהוֹרָה – עָשׂוּ כְּדָבָר שֶׁהוּא מַקְפִּיד עַל תַּעֲרוּבְתּוֹ

וְעִיסָּתָהּ תְּחִלָּה. אֲבָל בְּעִיסָּה שְׁנִיָּה – אֵין לַשֵּׁנִי מַגָּע אֵצֶל הַטָּבֶל.

תָּנֵי: רַבִּי לְעָאיי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי לְיֵעֶזֶר: תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא בַּלַּח. כֵּיצַד? כָּבַשׁ זֵיתִין בְּטוּמְאָה, וְהוּא מְבַקֵּשׁ לְתוֹרְמָן בְּטָהֳרָה – מֵבִיא מַשְׁפֵּךְ שֶׁאֵין בְּפִיו כַּבֵּיצָה, וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ זֵתִים וְנוֹתְנוֹ עַל פִּי חָבִית, וְנִמְצָא תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָף.

לָמָּה לִי פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה? אֲפִילּוּ כַּבֵּיצָה, וְלֹא פֵּירוּרִין אִינּוּן? שֶׁלֹּא לְטַמְאוֹת זֵיתִים הָרַבֵּה.

אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְךָ קָרוּי לַח אֶלָּא יַיִן וְשֶׁמֶן בִּלְבַד. הֵיךְ עֲבִידָא? קוֹרָה אַחַת לִשְׁתֵּי בוֹרוֹת, שְׁתֵּי קוֹרוֹת לְבוֹר אֶחָד, מִבְּיָון שֶׁנִּטְמָא מִקְצָתוֹ – אֵין כּוּלּוֹ טָמֵא!

רַבִּי הִילָא בְּשֵׁם רַבִּי יָסָא: תִּיפָּתֵר שֶׁהָיָה בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ תְּפִיסָה אַחַת, וְנִמְלַךְ וַעֲשָׂאָן שְׁתֵּי תְּפִיסוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: הָדָא דְּתֵימַר: כְּשֶׁנִּיטְמָא מִשֶּׁשִּׁילָּה וּמִשֶּׁקִּיפָּה, שֶׁכְּבַר נִרְאָה לְתוֹרְמָן בְּטָהֳרָה. אֲבָל אִם נִיטְמָא עַד שֶׁלֹּא שִׁילָּה וְעַד שֶׁלֹּא קִיפָּה – לָא בְדָא.

רַבִּי טָבִי, רַבִּי יאשִׁיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: הֲלָכָה כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. רַבִּי הוּנָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָא: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן, רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר. אַתָּא עוֹבְדָא קוֹמֵיהּ, וְלָא הוֹרֵי. אָמַר: תַּרְתֵּיי כָּל קָבֵל תְּרֵי אִינּוּן. אָמַר לֵיהּ: וְהָא רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן מוֹרֵי! אֲפִילּוּ כֵּן לֹא הוֹרֵי.

הַדְרָן עֲלָךְ פֵּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

מתני' אוֹכְלִין עֲרַאי מִן הָעִסָּה עַד שֶׁתְּגַלְגֵּל בַּחִטִּים וְתִטַּמְטֵם בַּשְּׁעוֹרִים.

גְּלְגְּלָה בַּחִטִּים וְטִמְטְמָה בַּשְּׁעוֹרִין, הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה – חַיָּב מִיתָה.

כֵּיוָן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת אֶת הַמַּיִם – מַגְבַּהַת חַלָּתָהּ. וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא שָׁם חֲמִשָּׁה רְבָעִים קֶמַח.

גמרא אוֹכְלִין עֲרַאי מִן הָעִסָּה כו'. אָמַר רַבִּי חַגַּיי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא עֲרַאי, אֲבָל קָבַע –

[דף ט״ו ע״א]

אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַעֲרִים לְפוֹטְרָהּ מִן הַחַלָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אִי מִן הָדָא – לֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם. שֶׁאֲפִילּוּ שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה שְׁתַּיִם שָׁלֹשׁ מִקְרָצוֹת, מִכַּיָּון שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִירוֹ לְדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ – מוּתָּר. דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי לִיעֶזֶר: אַף מַה שֶּׁבַּלָּגִין – לֹא נִטְבַּל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָתִיד לְהַחֲזִירוֹ לְדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ.

וְהָדָא אָמְרָה: מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִיסָּתוֹ בְּטָהֳרָה. מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל. הָא אִם הָיָה יָכוֹל – לָא בְּדָא. הָדָא אָמְרָה: שֶׁאָסוּר לָאָדָם לַעֲשׂוֹת עִיסָּתוֹ קַבִּין.

וּשְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים – אַתְּ מְהַלֵּךְ בָּהֶן אַחַר הַטְּיָמְטוּם. עָשָׂה עִיסָּה מִן הַחִטִּים וּמִן הָאוֹרֶז, אַחַר מִי אַתְּ מְהַלֵּךְ. אַחַר הַגְּיִלְגּוּל אוֹ אַחַר הַטְּיָמְטוּם?

תָּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: חַלָּה – כְּמִין גַּבְלוּל. מְשֻׁתְּנֶלֶגֶל בְּחִטִּים וּתְטַמְטֵם בִּשְׁעוֹרִים. רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: מְשֻׁתַּעֲשָׂה גַּבְלוּלִין גַּבְלוּלִין. מַה? וּפְלִיג? כָּאן – כָּאן – לַהֲלָכָה. כָּאן – לְדִבַּר תּוֹרָה.

תָּנֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר: מְשֻׁתַּעֲשָׂה מִקְרָצוֹת מִקְרָצוֹת. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה? (במדבר טו, כ) **כִּתְרוּמַת גֹּרֶן כֵּן תָּרִימוּ אֹתָהּ.** מַה תְּרוּמַת גּוֹרֶן – נִיטֶּלֶת מִן הַגָּמוּר, אַף זוֹ – נִיטֶּלֶת מִן הַגָּמוּר. מֵעַתָּה, לִכְשֶׁתֵּאָפֶה! רַבִּי מַתַּנְיָה לֹא הוּקְשָׁה לִתְרוּמַת הַגֹּרֶן, אֶלָּא

[דף ט״ו ע״ב]

לִמְלֹאכֶת הָעִירוּם בִּלְבַד. רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: דְּרַבִּי עֲקִיבָה הִיא. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: הַנּוֹטֵל חַלָּה מִן הַצַּב, רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: חַלָּה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ חַלָּה. כְּלוּם אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה אֶלָּא לְשֶׁעָבַר. שֶׁמָּא בַּתְּחִילָּה? וְהָכָא – בַּתְּחִילָּה נַן קַיְימִין.

רַבִּי יוֹנָה, רַבִּי חִייָה בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: יָרְדוּ לָהּ בְּשִׁיטַּת רַבִּי עֲקִיבָא. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. כֵּיוָן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת אֶת הַמַּיִם – זוֹ הִיא רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם.

תָּנֵי: מַעֲשֵׂר טָבֶל שֶׁנִּתְעָרֵב בְּחוּלִין – אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר – מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבּוֹן. וְאִם לָאו, רַבִּי לְעָזָר בֶּן עָרָךְ אוֹמֵר: יִקְרָא שֵׁם לִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבּוֹ, וְיַעֲלֶה בְּאַחַת וּמֵאָה.

רַבִּי יַעֲקֹב גְּבוּלָיֵיא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עָרָךְ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִמַּה שֶׁלִּימְּדוּ אֶת הַכּוֹהֲנוֹת, הָדָא אָמְרָה: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי לְעָזָר בֶּן עָרָךְ.

מַה לָמְדוּ אֶת הַכּוֹהֲנוֹת? חֲרֵי זֶה חַלָּה עַל הָעִיסָּה הַזֹּאת, וְעַל שְׁאוֹר הַמִּתְעָרֵב בָּהּ, וְעַל הַקֶּמַח שֶׁנִּשְׁתַּייֵר בָּהּ, וְעַל הַקֶּרֶן שֶׁנִּיתַּן תַּחְתֶּיהָ, וְלִכְשֶׁתַּעֲלֶה כּוּלָּהּ גּוּשׁ אֶחָד הוּקְדַּשׁ זֶה שֶׁבְּיָדִי לְשֵׁם חַלָּה.

חוּץ מִן הַטְּמֵא שֶׁבָּהּ. וְאֶמֹר הוּא וְהַטְּמֵא שֶׁבָּהּ, וְיַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה! רַבִּי יוֹנָה אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל קַפּוּדְקְיָא, וְחַד מִן רַבָּנִין, חַד אָמַר: כָּאן – בְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת, וְכָאן – בְּשֶׁאֵין בָּהּ כְּדֵי לְהַעֲלוֹת. וַחֲרָנָא אָמַר: מִכְּיוָן שֶׁהוּא זָקוּק לְהַעֲלוֹת – כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מִמָּקוֹם אַחֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: נִרְאִין דְּבָרִים בְּעַרְבֵי

[דף ט"ז ע"א]

שַׁבָּתוֹת, שֶׁזֶּה מְבִיאָה וְזֶה מְבִיאָה, כְּמַפְרִישׁ מֵחִיּוּב עַל חִיּוּב. אֲבָל בַּחוֹל, תִּקְנוּ בַּחַלָּה – שֶׁתְּהֵא נִיטֶּלֶת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וְשֶׁלֹּא מִן הַמּוּקָּף. שֶׁמָּא מִפְּטוּר עַל הַחִיּוּב?!

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: לָא מִסְתַּבְּרָא דְּלָא בַּחוֹל. אֲבָל בְּעֶרֶב שַׁבָּת – צְרִיכָה לוֹמַר הִיא וְהַטְּמֵא שֶׁבָּהּ. לָמָּה? עַד שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה גּוּשׁ אֶחָד, הִיא נִיטֶּלֶת לְשׁוּם חַלָּה. מִשֶּׁתַּעֲשֶׂה גּוּשׁ אֶחָד – הִיא קְדֵישָׁה לְשֵׁם חַלָּה. אִם אוֹמֵר אַתְּ: חוּץ מִן הַטְּמֵאָה שֶׁבָּהּ, נִמְצָא טָבֵל טָמֵא מְעוֹרָב בְּעִיסָּה וּבְחַלָּה. מִתּוֹךְ שֶׁאַתְּ אוֹמֵר: הִיא וְהַטְּמֵא שֶׁבָּהּ – חוּלִּין טְמֵאִין הֵן, לֹא מוּטָב לְהַפְרִישׁ מִטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא?! וְלֹא יְהֵא טָבֵל טָמֵא מְעוֹרָב בְּחוּלִּין.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבְדוּמָא: וְלֹא לְמַפְרִיעוֹ הִיא קְדֵישָׁה?! מִכְּיוָן שֶׁהִיא קְדֵישָׁה

[דף ט"ז ע"ב]

לְמַפְרִיעָה – כְּמַפְרֶשֶׁת מֵחִיּוּב עַל חִיּוּב.

לָמָּה לִי, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֲמִשָּׁה רְבָעִים קֶמַח? אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָא: מַתְנִיתָא – קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא לָמְדוּ אֶת הַכֹּהֲנוֹת.

הֲלָכָה ב' מתני' נִדְמְעָה עִסָּתָהּ עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה – פְּטוּרָה, שֶׁהַמְדַמֵּעַ – פָּטוּר. וּמְשֶׁגִּלְגְּלָה – חַיֶּבֶת. נוֹלַד לָהּ סְפֵק טֻמְאָה, עַד שֶׁלֹּא גִלְגְּלָה – תֵּעָשֶׂה בְטָהֳרָה. וּמְשֶׁגִּלְגְּלָה – תֵּעָשֶׂה בְטָהֳרָה.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹנָה: תַּרְתֵּין מִילִּין תָּנֵי רַבִּי חִיָּיא רוֹבָא, וְאִינוּן פְּלִיגִין חֲדָא עַל חֲדָא! טָבֵל מִנָּיְנוֹ בְּחוּלִּין. וְכָל הַסָּפֵק פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה וּפוֹסֵל אֶת הַחוּלִּין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה. וְקַשְׁיָא, אִם טָבֵל מִנָּיְנוֹ בְּחוּלִּין, לָמָּה לִי פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה, וְאֶת הַחוּלִּין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה, וְהָא מִנָּיְנוֹ בְּחוּלִּין!

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: אוּף אֲנַן תָּנֵינַן תְּרֵיהוֹן. טָבֵל מִנָּיְנוֹ בְּחוּלִּין. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: אוֹכֶל מַעֲשֵׂר שֶׁהוּכְשַׁר בְּמַשְׁקֶה, וְנִגַּע בּוֹ טְבוּל יוֹם אוֹ יָדַיִם מְסוֹאָבִין – מַפְרִישִׁין מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּטָהֳרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי. הָדָא אָמְרָה: שֶׁהַטָּבֵל מִנָּיְנוֹ בְּחוּלִּין.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. אֵיזוֹ הִיא קְרַחַת הַכֶּרֶם? כֶּרֶם שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ, וְנִשְׁתַּיְּרוּ אַרְבַּע וְחָמֵשׁ שׁוּרוֹת גְּפָנִים, בֵּין מֵאַרְבָּעָה רוּחוֹת, וּבֵין מִשְׁלִשָּׁה רוּחוֹת, וּבֵין מִשְּׁתֵּי רוּחוֹת, זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ:

ב. אֵיזוֹ מְחוֹל הַכֶּרֶם? בֵּין שְׁנֵי כְּרָמִים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִם אֵין שָׁם אֶלָּא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה - לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה - נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

ג. יֵשׁ בְּמִחְיֹצַת הַכֶּרֶם לְהָקֵל וּלְהַחְמִיר. כֵּיצַד? מְחִיצָה סְמוּכָה לַגְּפָנִים - זוֹרֵעַ חוּצָה לָהּ, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעִקַּר מְחִיצָה, שֶׁאִלּוּ אֵין שָׁם - נוֹתְנִים לַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. הָיְתָה מְשׁוּכָה אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה - לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, שֶׁאִלּוּ אֵין שָׁם מְחִיצָה - נוֹתֵן לַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר:

ד. מְחִיצַת הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְרְצָה, אוֹמְרִים לוֹ: ׳גְּדוֹר׳. גָּדְרָה וְנִפְרְצָה, אוֹמְרִים לוֹ: ׳גְּדוֹר׳. אִם נִתְיָאֵשׁ הֵימֶנָּה - הֲרֵי זֶה קָדֵשׁ וְחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ. כַּמָּה תְּהֵא מַטְעָתָהּ? שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ. נִטְלָה אַחַת מִן הַקִּיצוֹנָה - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כַּמָּה יְהֵא בֵּינֵיהֶן? שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה. וְהַזָּנָב - מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה. הָיוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה, וְהַזָּנָב פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יֶתֶר עַל שְׁמוֹנָה, אוֹ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה, אוֹ יֶתֶר עַל שְׁמוֹנָה, וְהַזָּנָב מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם, עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנָה, וּמִזָּנָב, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה:

ה. כַּוֶּרֶת מִכְוָן וְנוֹף אֵין מִכְוָן - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. נוֹף מִכְוָן וְכַוֶּרֶת אֵין מִכְוָן - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם. הָיוּ דַּקּוֹת וְלֹא הָיוּ מְכֻוָּנוֹת, הֶעֱבוּ וְנַעֲשׂוּ מְכֻוָּנוֹת - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כֵּיצַד יוֹדֵעַ אִם הָיוּ מְכֻוָּנוֹת אִם לָאו? מוֹתֵחַ אֶת הַחוּט לְעִקַּר גְּפָנִים, אִם הָיוּ כֻּלָּן נוֹגְעוֹת בַּחוּט - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. אַחַת נִכְנֶסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם:

הַשָּׁלֵם

ו. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: חָרִיץ שֶׁנִּטּוּעַ כְּהִלְכָתוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה מְקֻוֶּה כְּשׁוּבָךְ הַזֶּה עָגוֹל - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ חָרִיץ. כֶּרֶם שֶׁנִּטּוּעַ עַרְבּוּבְיָא, אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם, וְאִם לָאו - אֵינוֹ כֶּרֶם. זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה, וּבָאוּ וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל, אָמַר לָהֶם: צְאוּ וְשַׁאֲלוּ אֶת יוֹסֵי בֶּן גֵּילָאִי, שֶׁהוּא בַּר וּבְקִי בְּהִלְכוֹת הַכֶּרֶם. יָצְאוּ וּשְׁאָלוּהוּ, אָמַר לָהֶן: אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוֵּן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ - הֲרֵי זֶה כֶּרֶם, וְאִם לָאו - אֵינוֹ כֶּרֶם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֶּרֶם שֶׁנִּטּוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כֶּרֶם:

ז. כֶּרֶם שֶׁנִּטּוּעַ שֶׁאֵינוֹ כְּהִלְכָתוֹ, וְשׁוּרָה אַחַת נִכְנֶסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד - נוֹתֵן לַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלִשְׁוּרָה שִׁשָּׁה טְפָחִים. הָיָה נְטוּעַ כְּהִלְכָתוֹ, וּגְפָנִים הַחִיצוֹנִים כְּנֶגֶד בֵּינַתַיִם, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד מִבִּפְנִים, נוֹתֵן לַכֶּרֶם מִבְּפָנִים - אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלַגְּפָנִים - שִׁשָּׁה טְפָחִים:

ח. גֶּפֶן שֶׁנִּטּוּעָה בְּמַדְרֵגָה - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ. הַזְּרָעִים וְהַיְּרָקוֹת שֶׁנִּטּוּעִין בְּמַדְרֵגָה - נוֹתְנִין לָהֶן עֲבוֹדָתָן. הָיוּ שְׁתֵּי שָׂדוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ, הַתַּחְתּוֹנָה נְטוּעָה כֶּרֶם, וְהָעֶלְיוֹנָה אֵין נְטוּעָה כֶּרֶם - זוֹרֵעַ אֶת הָעֶלְיוֹנָה עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַאֲוִיר עֲשָׂרָה שֶׁל תַּחְתּוֹנָה. הָעֶלְיוֹנָה נְטוּעָה כֶּרֶם, וְהַתַּחְתּוֹנָה אֵין נְטוּעָה כֶּרֶם - זוֹרֵעַ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה וְאֶת הַמַּדְרֵגָה עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעִקַּר גְּפָנִים:

ט. גֶּפֶן שֶׁנִּטּוּעַ בַּנָּקָע עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ לְמַטָּה. פָּחוֹת מִכֵּן - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ לְמַעְלָה:

י. חָרִיץ שֶׁעוֹבֵר בַּכֶּרֶם עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה זְרָעוֹנִין אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן, וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּחָרִיץ מְבֹרָךְ:

תּוֹסֶפְתָּא

יא. הַנּוֹטֵעַ יָרָק בַּכֶּרֶם, אוֹ הַמַּקֵּים – הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה גְּפָנִים. אֵימָתַי? בִּזְמַן שֶׁנְּטוּעוֹת עַל אַרְבַּע אַרְבַּע, אוֹ עַל חָמֵשׁ חָמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, אוֹ עַל שֶׁבַע שֶׁבַע – הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לְכָל רוּחַ, עֻגָלוֹת לֹא מְרֻבָּעוֹת, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית כְּקֶרֶן טַבְלָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר שִׁמְעוֹן: הַזּוֹרֵעַ, וְסִעֲרָתוּ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו – מֻתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֹנֶס. סִעֲרָתוּ הָרוּחַ לְפָנָיו – אָסוּר:

יב. בַּעַל הַבַּיִת שֶׁקִּים יְרָקוֹת שָׂדֶה בַּכֶּרֶם – אָסוּר לוֹ וְאָסוּר לְכָל אָדָם. אַחַר מִכָּל מָקוֹם שֶׁקִּים יְרָקוֹת שָׂדֶה בַּכֶּרֶם – אָסוּר לוֹ וּמֻתָּר לְכָל אָדָם:

יג. הַלְּשִׁישׁוֹת, וְהַלְּבִיצִין, וְהַבַּרְמִיר, וְהַבּוּלְפָּסִין, וְהַכַּרְכּוֹם, וְהַקִּינָרָה, וְהַחֲמִיתָה, וְהַתִּלְמִית, וְהַסִּיאָה, וְהָאֲזוֹב, וְהַקּוֹרָנִית, וְהַקִּשּׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהָאֲבַטִּיחִין, וְהַמְּלָפְפוֹנוֹת, וּפוֹל הַמִּצְרִי – מִינֵי זְרָעִים, הֲרֵי הֵן כִּלְאֵי הַכֶּרֶם. הָאִירוֹס, וְהַקִּיסוֹס, וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ – מִינֵי זְרָעִים, וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מִינֵי דְּשָׁאִים, וְהֵן כִּלְאַיִם. הַחֲשִׁישָׁה, וְהָאוֹסִין, וְהַגֶּמִי, וְכָל הַגְּדֵלִין בָּאָפָר – מִינֵי דְּשָׁאִים, וְהֵן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַקָּנִים, וְהַחֲבִין, וְהַוֶּרֶד, וְהָאֲטָדִין – מִין אִילָן, וְאֵינָן כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַמּוֹצִיא עָלִין מֵעִקָּרוֹ – הֲרֵי זֶה יָרָק. וְכָל שֶׁאֵין מוֹצִיא עָלִין מֵעִקָּרוֹ – הֲרֵי זֶה אִילָן:

יד. הֶחָצָב, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: כִּלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין כִּלְאַיִם. כִּשּׁוּת, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֵין כִּלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כִּלְאַיִם. צָלָף, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם וְאֵינָם כִּלְאַיִם בַּזְּרָעִים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵינָן כִּלְאַיִם, לֹא בְכֶרֶם וְלֹא בַזְּרָעִים. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן: אִם כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם – תְּהֵא כִּלְאַיִם בַּזְּרָעִים, וְאִם אֵין כִּלְאַיִם בַּזְּרָעִים – לֹא תְּהֵא כִּלְאַיִם בְּכֶרֶם. אֵלּוּ וְאֵלּוּ מוֹדִים: שֶׁחָיָב בָּעָרְלָה:

מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהוּ מַרְחִיקִין אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִקַּר גְּפָנִים וְלַשָּׂדֶה. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה – בָּטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַגֶּפֶן גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה – בָּטֵל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבַּגֶּפֶן. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵינָהּ רְחָבָה אַרְבָּעָה – לֹא בָטֵל אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵין רְחָבָה אַרְבָּעָה – לֹא בָטֵל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבַּגֶּפֶן:

ב. בַּכֹּל עוֹשִׂין מְחִיצָה, בָּאֲבָנִים וּבַמַּחֲצָלוֹת, בַּקַּשִּׁים וּבַקָּנִים וּבַקּוֹלְחוֹת, אֲפִלּוּ שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין חֶבֶל לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: רְעָפִים שֶׁהֶעֱבִיר עַל גַּבֵּי חָרִיץ – הֲרֵי הָרְעָפִים כְּמְחִיצָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ כְּמִלּוֹאוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קָנִים שֶׁהֶעֱבִירוֹ עַל גַּבֵּי חָרִיץ – הֲרֵי הַקָּנִים בְּמְחִיצָה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין קָנֶה לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם הָיוּ קָנִים מְדוֹקָרְנִין וְעָשָׂה לָהֶם פֶּאָה מִלְמַעְלָה – מֻתָּר:

ג. נִמְצְאַתָּ אוֹמֵר, שָׁלֹשׁ מִדּוֹת בַּמְּחִצָּה. כָּל שֶׁפְּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה – צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס הַגְּדִי. וְכָל שֶׁהֵן שְׁלֹשָׁה, מִשְּׁלֹשָׁה עַד אַרְבָּעָה – צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ כְּמִלּוֹאוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ פְּרוּצוֹת כְּבִנְיָן. הָיוּ יְתֵרוֹת עַל בִּנְיָן, אַף כְּנֶגֶד הַבִּנְיָן – אָסוּר. כָּל שֶׁהֵן אַרְבָּעָה, מֵאַרְבָּעָה וּלְמַעְלָה – צָרִיךְ שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֲבֵרוֹ כְּמִלּוֹאוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא פָּרוּץ כְּעוֹמֵד. אִם הַפָּרוּץ מְרֻבֶּה עַל הָעוֹמֵד, כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד – מֻתָּר, כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ – אָסוּר. אִם הָיָה עוֹמֵד מְרֻבֶּה עַל הַפָּרוּץ, אַף כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ – מֻתָּר. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא פְּרִצָה יְתֵרָה עַל עֶשֶׂר אַמּוֹת. אִם הָיוּ קָנִים מְדוֹקָרְנִין וְעָשָׂה לָהֶם

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

פְּאָה מִלְמַעְלָה, אֲפִלּוּ יִתֵּרָה עַל עֶשֶׂר אֲמוֹת – מָתָר׃

ד. כָּל מְחִיצָה שֶׁעָשׂוּיָה שְׁתֵּי וְאֵין עֲשׂוּיָה עֶרֶב, עֶרֶב וְאֵין עֲשׂוּיָה שְׁתֵּי – הֲרֵי זוֹ מְחִיצָה. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר׃ אֵין מְחִיצָה אֶלָּא עַד שֶׁתְּהֵא עֲשׂוּיָה שְׁתֵּי וָעֶרֶב. מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֵצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּכַפַּר עָזִיז, הֶרְאָהוּ גֶּפֶן שֶׁמַּדְלָה עַל מְקָצַת תְּאֵנָה, אָמַר לוֹ׃ מַה אֲנִי לְהָבִיא זֶרַע תַּחַת הַמּוֹתָר? אָמַר לוֹ׃ מָתָר, שֶׁאֵין אָדָם מְבַטֵּל תְּאֵנָתוֹ מִפְּנֵי גַּפְנוֹ. הֶעֱלָהוּ מִשָּׁם לְבֵית הַמְּגִנִּים[1], וְהֶרְאָהוּ גֶּפֶן שֶׁמַּדְלָה עַל מְקָצַת קוֹרָה וּבוֹ סָדָן שֶׁל שִׁקְמָה וּבוֹ קוֹרוֹת הָרְבֵּה, אָמַר לוֹ׃ תַּחַת קוֹרָה זוֹ – אָסוּר, וְהַשְּׁאָר – מָתָר, שֶׁאֲנִי רוֹאֶה שֶׁכָּל קוֹרָה וְקוֹרָה בְּאֵילָן – אֵילָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר׃ אִם הָיָה מַפְסִיק בֵּין קוֹרָה לַחֲבֶרְתָּהּ – כְּאִלּוּ אֵילָן אֶחָד׃

ה. אֵלּוּ הֵן פִּסְקֵי עָרִיס׃ עָרִיס שֶׁחָרַב אֶמְצָעוֹ, וְנִשְׁתַּיְּרוּ בּוֹ חֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן וְחֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן, אִם אֵין שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת – לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. אִם הָיוּ שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְעוֹד – נוֹתְנִין לוֹ עֲבוּדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. כַּמָּה הוּא ׳וְעוֹד׳? אֶחָד מִשִּׁשָּׁה טְפָחִים בָּאַמָּה׃

ו. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַכֶּרֶם גְּבוֹהַּ עֶשָׂרָה וְאֵין רָחְבָהּ אַרְבָּעָה – לֹא בִטֵּל אֶת אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם. הָעוֹשֶׂה מְחִיצָה לַגֶּפֶן, גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְאֵינָהּ רְחָבָה אַרְבָּעָה – לֹא בִטֵּל שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁבַּגֶּפֶן׃

ז. זְמוֹרָה שֶׁל גֶּפֶן שֶׁהִיְתָה מַדְלָה עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה, אֲפִלּוּ הִיא מֵאָה אַמָּה – כָּל הַגֶּפֶן אָסוּרָה, הִיא וּפֵרוֹתֶיהָ. תְּבוּאָה שֶׁנִּטְעָה תַּחַת הַגֶּפֶן – מַחֲזִיר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. הַגְּפָנִים וְהַיְרָקוֹת שֶׁנּוֹטְעִין לְתוֹךְ הַגֶּפֶן, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר׃ יַחֲזִיר. וּבֶן עַזַּאי אוֹמֵר׃ יִסָּפֵר׃

הַשָּׁלֵם

ח. הָיוּ שָׁרָשִׁין יוֹצְאִין בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם – הַכֹּל מוֹדִים שֶׁיֶּעָקֵר. שָׁרְשֵׁי פְּאָה יוֹצְאִין בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם, אֲפִלּוּ לְמַטָּה מִשִּׁלְשָׁה טְפָחִים – מָתָר׃

ט. הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ, וְאֵין עַל גַּבָּיו עָפָר, אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא – מָתָר לִזְרֹעַ מִכָּאן וּמִכָּאן, וְאָסוּר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּיו. הָיָה עַל גַּבָּיו עָפָר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים – מָתָר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּיו. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים׃ עֲשָׂרָה טְפָחִים, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים׃ שִׁשָּׁה טְפָחִים. הַבְּרָכָה שֶׁבַּסֶּלַע, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבָּיו אֶלָּא שְׁתֵּי אֲצְבָעוֹת – מָתָר לִזְרֹעַ עַל גַּבָּהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר׃ שָׁלֹשׁ אֲצְבָעוֹת׃

י. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר׃ תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁה – הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה וּמְקַדֶּשֶׁת וּמִתְקַדֶּשֶׁת. גְּפָנִים שֶׁהִשְׁרִישׁוּ – הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין וּמְקַדְּשִׁין, אֲבָל אֵין מִתְקַדְּשִׁין עַד שֶׁיֵּעָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן. מִקָּצָתָם עָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן, וּמִקָּצָתָן לֹא עָשׂוּ, אֶת שֶׁעָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן – אֲסוּרִין, וְאֶת שֶׁלֹּא עָשׂוּ כְּפוֹל הַלָּבָן – מֻתָּרִין׃

יא. הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בַּכֶּרֶם, אִם הוֹסִיף מָאתַיִם – אָסוּר, אֲבָל אֵין מִתְקַדֵּשׁ עַד שֶׁיְּנִיחֶנּוּ תַּחַת הַגֶּפֶן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר׃ אֵין בֵּין עָצִיץ נָקוּב לְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב, אֶלָּא הֶכְשֵׁר זְרָעִים בִּלְבַד׃

מַסֶּכֶת כִּלְאַיִם פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. כִּלְאֵי הַכֶּרֶם – מָתָרִין מִשּׁוּם גֶּזֶל, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר. כִּלְאֵי זְרָעִים – אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֶּזֶל, וְחַיָּבִין בַּמַּעֲשְׂרוֹת׃

ב. סוּס שֶׁיָּלְדָה מִין חֲמוֹר – מָתָר עִם אִמּוֹ. וְאִם הָיָה אָבִיו חֲמוֹר – אָסוּר עִם אִמּוֹ. חֲמוֹר שֶׁיָּלְדָה מִין סוּס – מָתָר עִם אִמּוֹ. רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִין עֵז – מָתָר עִם אִמּוֹ. אִם הָיָה אָבִיו עֵז – אָסוּר עִם אִמּוֹ. עֵז שֶׁיָּלְדָה מִין רָחֵל – מָתָר

---

[1] בַּמִּשְׁנָיוֹת (כִּלְאַיִם ו, ד)׃ ׳הַמְּגִנָּיָה׳.

תּוֹסֶפְתָּא

עִם אִמּוֹ. אִם הָיָה אָבִיו רָחֵל – אָסוּר עִם עִמּוֹ, וְאֵין קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. כּוֹי – מַטִּילִין עָלָיו שְׁנֵי חוֹמְרִין:

ג. אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לְצַדֵּי הַקָּרוֹן, וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן. וְלֹא אֶת הַלַּבְדָּקִים לַגְּמַלִּים. רַבִּי מֵאִיר מַתִּיר. אִם הָיוּ מְסַיְּעִין בִּירִידָה וּבַעֲלִיָּה – הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהוּא אָסוּר:

ד. לֹא יִקְשֹׁר סוּס לְפֶרֶד, וּפֶרֶד לַחֲמוֹר, וַחֲמוֹר לְעָרוֹד, מִפְּנֵי שֶׁמְּנַהֲגִין זֶה אֶת זֶה. אִם עָשָׂה כֵּן – רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּנֵי סוּסָה וּבְנֵי חֲמוֹרָה – אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַפְּרָדוֹת מִין אֶחָד הֵן. אַסִּי הַבַּבְלִי אוֹמֵר: אָסוּר לִרְכֹּב עַל גַּבֵּי הַפִּרְדָּה מִקַּל וָחֹמֶר, וּמַה אִם בְּמָקוֹם שֶׁמֻּתָּר לִלְבֹּשׁ שְׁנֵי חֻלְיוֹת כְּאֶחָד – הֲרֵי הוּא אָסוּר בְּתַעֲרוּבְתָּן, מָקוֹם שֶׁאָסוּר לִנְהֹג שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת – אֵינוֹ דִּין שֶׁיְּהֵא אָסוּר בְּתַעֲרוּבְתָּן?! אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א א, לג): "וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּחוֹן". אָמַר לָהֶן: אֵין מְשִׁיבִין מִתְּקוֹעַ[2]. אָמְרוּ לוֹ: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א טו, ה): "אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' וְלֹא סָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי":

ה. כֶּלֶב – מִין חַיָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מִין בְּהֵמָה. מַה הֶּפְרֵשׁ בֵּין רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים? אֶלָּא: שֶׁהַכּוֹתֵב חַיָּתוֹ לִבְנוֹ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּתַב לוֹ כֶּלֶב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא כָתַב לוֹ כֶּלֶב. הַכּוֹתֵב בְּהֶמְתּוֹ לִבְנוֹ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא כָתַב לוֹ כֶּלֶב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּתַב לוֹ כֶּלֶב. כֶּלֶב כּוּפְרִי – מִין חַיָּה:

ו. הַיְרוּדִין וְהַנַּעֲמוֹת – הֲרֵי הֵן כְּעוֹפוֹת לְכָל דָּבָר. וְאֵין בְּהֶמָה טְמֵאָה יוֹלֶדֶת מִן טְהוֹרָה, וְלֹא טְהוֹרָה מִן טְמֵאָה, וְלֹא גַּסָּה מִן דַּקָּה, וְלֹא דַּקָּה מִן גַּסָּה, וְלֹא אָדָם מִן כֶּלֶן, וְלֹא כֶלֶן

[2] פֵּרוּשׁ: מִן הַמַּלְכוּת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: שֶׁהַכַּוָּנָה עַל עִירָא רַבּוֹ שֶׁל דָּוִד שֶׁהָיָה מֵעִיר תְּקוֹעַ.

הַשָּׁלֵם

מִן אָדָם. כָּל שֶׁיֵּשׁ בַּיִּשּׁוּב – יֵשׁ בַּמִּדְבָּר. הָרַבֵּה יֵשׁ בַּמִּדְבָּר מַה שֶּׁאֵין בַּיִּשּׁוּב. כָּל שֶׁיֵּשׁ בַּיַּבָּשָׁה – יֵשׁ בַּיָּם. הָרַבֵּה יֵשׁ בַּיָּם מַה שֶּׁאֵין בַּיַּבָּשָׁה. אֵין מִין חַלְדָּה בַּיָּם:

ז. הַחוֹסֵם אֶת הַפָּרָה, וְהַמְזַוֵּג אֶת הַכְּלָאַיִם – פָּטוּר, שֶׁאֵין לְךָ שֶׁהוּא חַיָּב אֶלָּא הַנּוֹהֵג וְהַמַּנְהִיג בִּלְבַד:

ח. צֶמֶר הַגְּמַלִּים וְצֶמֶר הָרְחֵלִים שֶׁטָּרְפָן זֶה עִם זֶה, אִם הָרֹב מִן גְּמַלִּים – מֻתָּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁטָּרְפָן זֶה בָּזֶה וְהֵבִיא פִּשְׁתָּן בֵּינֵיהֶם. אֲבָל הֶעוֹשֶׂה חָלוּק שֶׁכּוֹלֵל צֶמֶר הַגְּמַלִּים וְכוֹלֵל צֶמֶר הָאַרְנָבִים, וְאָרַג בּוֹ חוּט אֶחָד שֶׁל צֶמֶר בְּצַד זֶה, וְחוּט אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד זֶה – אָסוּר. בֶּגֶד שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ אֶחָד כִּלְאַיִם – לֹא יִתְכַּסֶּה בַּצַּד הַשֵּׁנִי, אַף עַל פִּי שֶׁהַכִּלְאַיִם מֻנָּח בָּאָרֶץ:

ט. חָלוּק שֶׁל צֶמֶר שֶׁנִּפְרַם וּפָרְפּוּ בְּחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְשֶׁל פִּשְׁתָּן שֶׁנִּפְרַם וּפָרְפּוּ בְּחוּט שֶׁל צֶמֶר – אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְאֵין יוֹצְאִין בָּהֶם בְּשַׁבָּת. תְּפָרָן – אֲסוּרִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם, וְיוֹצְאִין בָּהֶן בְּשַׁבָּת:

י. לוֹבֵשׁ אָדָם שְׁתֵּי חֲלָקוֹת שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן זוֹ עַל גַּב זוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁנָּפְדָתוֹ חֲגוֹרָה עָלָיו מִבַּחוּץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתֵּן אֶת הַמְּשִׁיחָה וְיִקְשֹׁר בֵּין שְׁתֵּי כְּתֵפָיו. בְּלָארֵי נָשִׁים – אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. תְּפָרָן – מְקֻבָּלוֹת הַטָּמְאָה וַאֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. מִטְפָּחוֹת תֵּבָה – אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. מִטְפָּחוֹת יָדַיִם, וּמִטְפָּחוֹת סְפָרִים, וּמִטְפָּחוֹת סְפוֹג – אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין:

יא. לֹא יִתֵּן אֶת הַמִּרְדַּעַת עַל כְּתֵפוֹ אֶפְלוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַזֶּבֶל. וְרַבִּי אֱלִעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. בֶּגֶד שֶׁאָבַד בּוֹ כִּלְאַיִם – לֹא

תּוֹסֶפְתָּא

יִמְכְּרֵנוּ לְנָכְרִי, וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ מִרְדַּעַת לַחֲמוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא יַעֲשֶׂה הֵימֶנּוּ טַלַאי לְבֶגֶד אִימָּרָא הַמְפָרְסֶמֶת. אֲבָל יַעֲשֶׂה הֵימֶנּוּ תַּכְרִיךְ לַמֵּתִים:

יב. כִּפָּה שֶׁל צֶמֶר שֶׁנָּתְנוּ בַּפִּשְׁתָּן – מֻתָּר. עָשָׂה שְׁנֵי רָאשָׁיו בְּצַד אֶחָד – אָסוּר. צֶמֶר שֶׁנָּתְנוּ בַּפִּשְׁתָּן לְהֵיוֹת אוֹרֶג עָלָיו – הֲרֵי זֶה אָסוּר, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהוּא אוֹרֵג הָיָה נִטְוֶה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר: לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שַׁעַטְנֵז? מִפְּנֵי שֶׁמַּלִּיז אֶת אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם עָלָיו:

יג. רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לֹא יִקְשֹׁר סָרָק שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן לַחֲגוֹר בּוֹ אֶת מָתְנָיו, אַף עַל פִּי שֶׁהָרְצוּעָה בְּאֶמְצַע. הַפּוֹקְרִית וְהַצִּיפָּה – אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. וְאִם תְּפָרָן – מִקַּבְּלִין טֻמְאָה וַאֲסוּרִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. פִּשְׁתָּן שֶׁצָּבְעוֹ בְּחֶרֶת – לֹא יִמְכְּרֶנּוּ לְנָכְרִי, וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ אִימָּרָא לְפִשְׁתָּן הַמְפָרְסֶמֶת. בְּכָרִים וּבַכְסָתוֹת – הֲרֵי זֶה מֻתָּר:

יד. אִסְפְּלָנִית מִלּוּגְמָא וּרְטִיָּה – אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. הַמֵּת, וְהַבְּהֵמָה, וְהָאֲהָלִין, וְהָאַכְסָלִיס, וְהָאַסְטָמָא, וְקֶלַע, וּוִילוֹן, וּבִגְדֵי כֹּהֲנִים, וּבִגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל – אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. בִּגְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל, הַיּוֹצֵא בָּהֶן לַמְּדִינָה – חַיָּב. וּבַמִּקְדָּשׁ, בֵּין לְשֶׁרֶת וּבֵין שֶׁלֹּא לְשָׁרֵת – פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לַעֲבוֹדָה:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. שִׁלְשָׁה אִילָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סְאָה – הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מַטָּעָתָן עֲשָׂרָה לְבֵית סְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא צָרְכָּן. כַּמָּה רֶוַח יְהֵא בֵּינֵיהֶן? רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּדֵי שֶׁיְּהֵא בָּקָר עוֹבֵר בְּכָלְיוֹ. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינוֹ הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהוּ מָתָּרִין בַּעֲבוֹדַת הָאָרֶץ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה:

ב. אִילָן הָעוֹמֵד בְּבֵית קַבַּיִם, וּשְׁנַיִם הָעוֹמְדִים בְּבֵית אַרְבַּע קַבִּים – אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא צָרְכָּן. שְׁלִשָּׁה אִילָנוֹת שֶׁל שְׁלִשָּׁה

הַשָּׁלֵם

בְּנֵי אָדָם, אִילָנוֹת שֶׁל אַחֵר, וְהַשָּׁדֶה שֶׁל אַחֵר, אַף עַל פִּי שֶׁבַּעַל הַשָּׁדֶה חוֹרֵשׁ מִפְּנֵי צָרֶךְ שָׂדֵהוּ – הֲרֵי זֶה מַתָּר. זְקֵנָה שֶׁהִיא נִרְאֵית בִּנְטִיעָה – כִּנְטִיעָה. נְטִיעָה שֶׁהִיא נִרְאֵית בִּזְקֵנָה – כִּזְקֵנָה. מַה בֵּין זְקֵנָה לִנְטִיעָה? זְקֵנָה – עַד עֲצֶרֶת. נְטִיעָה – עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. זְקֵנָה – מֵעֵין שְׁלִשָּׁה, וּנְטִיעָה – מֵעֵין עֶשֶׂר. וּשְׁדֵה קָנִים – נִדּוֹן כִּנְטִיעָה:

ג. שְׁלִשָּׁה קִשּׁוּאִין שְׁלִשָּׁה דְּלוּעִין וְאַרְבַּע נְטִיעוֹת – הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סְאָה בִּשְׁבִילָן. וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא מַטָּעָתָן עֲשָׂרָה לְבֵית סְאָה. כַּמָּה רֶוַח יְהֵא בֵּינֵיהֶן? רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁהַחֲתָיו וְחוּצָה לוֹ – מְלֹא צֶמֶד וְכֵלָיו:

ד. אֵיזוֹ הִיא נְטִיעָה? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּת חָמֵשׁ, בַּת שֵׁשׁ, בַּת שֶׁבַע. אָמַר רַבִּי: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ בַּת חָמֵשׁ בַּת שֵׁשׁ וּבַת שֶׁבַע? אֶלָּא גְּפָנִים – בְּנֵי חָמֵשׁ, תְּאֵנִים – בְּנֵי שֵׁשׁ, וְזֵיתִים – בְּנֵי שֶׁבַע:

ה. מוֹכְרִין וּמוֹצִיאִין זְבָלִים עֶרֶב שְׁבִיעִית מִיִּשְׂרָאֵל הֶחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. וּמִן הַנָּכְרִי וּמִן הַכּוּתִי, אֲפִלּוּ בַּשְּׁבִיעִית – מֻתָּר. עַד מָתַי מֻתָּר לְזַבֵּל? כָּל זְמַן שֶׁמֻּתָּר לַחָרֹשׁ – מֻתָּר לְזַבֵּל:

ו. מַשְׁקִין אֶת הַנְּטִיעוֹת – עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפַּר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מַשְׁקֶה עַל הַנּוֹף וְיוֹרֵד עַל הָעִקָּר. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַל הַנּוֹף וְעַל הָעִקָּר. אָמְרוּ בֵּית הִלֵּל לְבֵית שַׁמַּאי: אִם אַתָּה מַתִּיר לוֹ מִקְצָתוֹ – תַּתִּיר לוֹ אֶת הַכֹּל. אִם אֵין אַתָּה מַתִּיר לוֹ הַכֹּל – אַל תַּתִּיר לוֹ מִקְצָת:

ז. וּמְכַוְּנִין אֶת הַנְּטִיעוֹת עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיוּ מְכוֹרָכוֹת לִפְנֵי שְׁבִיעִית – נוֹטְלִין אַף בַּשְּׁבִיעִית. אֵלּוּ הֵן עוּגִיּוֹת, אֵלּוּ בְּדִידִין שֶׁבְּעִקְּרֵי אִילָנוֹת. מְוַתְּרִין וּמְשַׁמְּטִין בַּקָּנִים. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְוַתֵּר וּלְשַׁמֵּשׁ לִפְנֵי הֶחָג – מְוַתְּרִין וּמְשַׁמְּשִׁין לִפְנֵי

תּוֹסֶפְתָּא

חָג. לְאַחַר חָג - מְוַתְּרִין וּמְשַׁמְּשִׁין לְאַחַר חָג:

ח. פַּגֵּי עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְסוּךְ - אֵין סָכִין מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. מָקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ לְסוּךְ - סָכִין. וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיָּצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - הַכֹּל שָׁוִין שֶׁאֵין סָכִין אוֹתָן, וְאֵין מְקַנְּחִין אוֹתָן. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ פַּגִּים מֵחֲבֵרוֹ בִּשְׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, אַף בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְסוּךְ - סָכִין. לֹא יְקַנֵּחַ שָׁרָף בְּעִקָּר, מִפְּנֵי שֶׁמַּתְרִין. אֲבָל מְקַנְּחוֹ בְּעָלִין:

ט. תְּאֵנָה שֶׁנִּתְקַלְּפָה - אֵין טוֹחִין אוֹתָהּ בְּטִיט, שֶׁהִיא מְלַאכְתָּהּ. אֵין תּוֹלִין תְּחוּמִין בַּתְּאֵנָה, וְאֵין מַרְכִּיבִין בַּתְּאֵנָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוֹדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בַּמּוֹעֵד - צוֹרְרוֹ, בַּשְּׁבִיעִית - הוֹפֵךְ:

י. סוֹקְרִין אֶת הָאִילָן בְּסִקְרָא, וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בָּאֲבָנִים, וְאֵין חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי. מְסַלְּקִין, מְקַוְּצִין, מְקַטְּפִין[3], מְסַתְּתִין[4], וּמְצַדְּדִין[5], וּמְגַמְּזִין - עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְנוֹטֵל אֶת הָרוֹאֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵין אוֹכְלִין אֶת הַפַּגִּים בַּשְּׁבִיעִית:

יא. חוֹרְשִׁין שְׁדֵה בֵּית הַשְּׁלָחִין, וּמַשְׁקִין אוֹתָן שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי אוֹמֵר: עַד לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה יָמִים כְּדֵי שֶׁיִּטַּע וְיַשְׁרִישׁ:

יב. אֵין בּוֹדְקִין אֶת הַזְּרָעִים בְּאַדְמָה בְּגֻלְלִים וּבֶעָצִיץ. אֲבָל דּוֹבְקִין אוֹתָם בְּגֻלְלִים וּבֶעָצִיץ, וּמַשְׁרִין מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וּמְקַיְּמִין אֶת הָעִלּוּיִם[6] שֶׁבַּגַּג, אֲבָל אֵין מַשְׁקִין אוֹתָן:

[3] כָּל אֵלּוּ הֵם לְשׁוֹנוֹת שֶׁל סִלּוּק הַקּוֹצִים מֵהַשָּׂדֶה בַּשְּׁבִיעִית.

[4] נִקּוּי הָאֲבָנִים.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שֵׁנִי

א. מַרְבִּיצִין שָׂדֶה בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה יָרָקוֹת בַּשְּׁבִיעִית. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא אַף בַּשְּׁבִיעִית, וּמַרְבִּיצִין אוֹתָהּ כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה יָרָקוֹת לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית:

ב. בְּצָלִים שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצָא מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מַרְבִּיצִין עֲלֵיהֶן מַיִם כְּדֵי שֶׁיִּהוּ נוֹחִין לֶעָקֵר. הַלּוּף שֶׁהֶעֱלָה תְּמָרוֹת בַּשְּׁבִיעִית - לֹא יִטְּלוּ הֵימֶנּוּ בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן:

ג. הַנּוֹטֵעַ וְהַמַּבְרִיךְ וְהַמַּרְכִּיב שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - עִלְּתָה לוֹ שָׁנָה, וּמֵתָר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. פְּחוֹת מִכֵּן - לֹא עִלְּתָה לוֹ שָׁנָה, וְאָסוּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. פֵּרוֹת נְטִיעָה זוֹ - אֲסוּרִין עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט. אִם עָרְלָה - עָרְלָה. אִם רְבָעִי - רְבָעִי:

ד. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: לֹא נָחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל הַגְּמוּר - שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר. וְעַל שֶׁלֹּא הֵנִיץ - שֶׁהוּא לֶעָתִיד לָבוֹא. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל הַתּוֹרְמֶל, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לְשֶׁעָבַר, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֶעָתִיד לָבוֹא.

ה. פּוֹל הַמִּצְרִי שֶׁמָּנַע מִמֶּנּוּ מַיִם שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר וּמֵתָר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אָסוּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשֵּׂר לְשָׁנָה הַבָּאָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁל שַׁקְיָא. אֲבָל בְּשֶׁל בַּעַל - שָׁמְנָע הֵימֶנּוּ שְׁתֵּי מַרְבָּעוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: שָׁלֹשׁ. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפַּר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁזּוּרִי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁזָּרְעוּ לְיֶרֶק וְחָשַׁב עָלָיו לְזָרְעוֹ. אֲבָל אִם זָרְעוּ מִתְּחִלָּה לְזֶרַע, וּמְקָצָתָן הִשְׁרִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמְקָצָתָן הִשְׁרִישׁ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - אֵין מְעַשְּׂרִין מִזּוֹ

[5] שֶׁמְּתַקְּנִים אֶת הַמֵּצַר וְהַצַּד.

[6] מִין פֵּרִי

תוֹסֶפְתָּא

עַל זוֹ, אֶלָּא כּוֹנֵס גָּרְנוֹ לְתוֹכוֹ וּמְעַשֵּׂר הֵימֶנּוּ עָלָיו. נִמְצָא מְעַשֵּׂר מִן הֶחָדָשׁ עַל הֶחָדָשׁ, וּמִן הַיָּשָׁן עַל הַיָּשָׁן.

ו. מַעֲשֵׂר עָנִי וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לְפִי חֶשְׁבּוֹן - נוֹטֵל אֶת הָעִישׂוּר וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ מַעֲשֵׂר[7], וּפוֹדֶה אוֹתָהּ, וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ מַעֲשֵׂר עָנִי. אִם זָרְעוּ מִתְחִלָּה לְזֶרַע וְיָרָק, אוֹ שֶׁזָּרְעוּ לְזֶרַע וְחָשַׁב עָלָיו לְיֶרֶק, זַרְעוֹ - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר, וְיִרְקוֹ - מִשְׁעַת לְקִיטָתוֹ. נִמְצָאתָ אוֹמֵר, שֵׁשׁ מִדּוֹת בְּפוֹל הַמִּצְרִי: זֶרַע לְזֶרַע - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר. וְזֶרַע לְיֶרֶק - מִתְעַשֵּׂר לֶעָתִיד לָבוֹא. זֶרַע לְזֶרַע וּלְיֶרֶק, אוֹ שֶׁזָּרַע לְזֶרַע וְאַחַר כָּךְ חָשַׁב עָלָיו לְיֶרֶק - מְעַשֵּׂר מִיָּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ וּמִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ. בְּשֶׁלִּקֵּט לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל אִם לִקֵּט לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה - זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר, וְיִרְקוֹ בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ. כְּשֶׁהֵבִיא שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. אֲבָל הֵבִיא לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בֵּין זַרְעוֹ בֵּין יַרְקוֹ - מִתְעַשֵּׂר לָבוֹא. זֶרַע לְזֶרַע, וְחִשֵּׁב עָלָיו לְיֶרֶק - בָּאָה בְּמַחְשָׁבָה. זֶרַע לְיֶרֶק וְחִשֵּׁב עָלָיו לְזֶרַע - לְעוֹלָם אֵין מַחֲשָׁבַת זֶרַע חָלָה עָלָיו, אֶלָּא אִם כֵּן מָצַע מִמֶּנָּה שָׁלֹשׁ מֵרִבְּיוֹת. עָשָׂה כֻּלָּן קְצָצָן גְּמוּרִין לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, זַרְעוֹ - מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר, וְיִרְקוֹ - בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ. לֹא עָשָׂה קְצָצָן - צוֹבֵר לְתוֹכוֹ, וְנִמְצָא מְעַשֵּׂר מִזֶּרַע עַל יֶרֶק וּמִיָּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ. הַשֶּׁבֶת וְהַכּוֹסְבָּר שֶׁזָּרְעוּ לְיֶרֶק, אַף עַל פִּי שֶׁהִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלָקְטָן לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בִּשְׁעַת לְקִיטָתָן - עִישׂוּרָן. וּמִתְעַשְּׂרִין מִזַּרְעוֹ עַל יַרְקוֹ וּמִיָּרְקוֹ עַל זַרְעוֹ. וְאִם הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה זַרְעוֹ מִתְעַשֵּׂר לְשֶׁעָבַר וְיַרְקוֹ בִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ. הַשֶּׁבֶת שֶׁזָּרַע לְזֶרַע - מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע, וּפְטוּרָה זִירִין וְיֶרֶק. זְרָעָהּ יֶרֶק - מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע, וּפְטוּרָה זִירִין וְיֶרֶק. זְרָעָהּ זֶרַע וְיֶרֶק - מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק. (וְזִירִין[8], וּפְטוּר). זְרָעָהּ זִירִין - מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק וְזִירִין[9].

ז. כָּל יְרָקוֹת שֶׁזָּרְעָן לְזֶרַע - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. יַרְקָן - חַיָּב, וְזַרְעָן - פָּטוּר. הַתְּבוּאָה וְהַקִּטְנִיּוֹת שֶׁזָּרְעָן לְזֶרַע - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. זַרְעָן - חַיָּב, וְיַרְקָן - פָּטוּר. הַפּוֹל וְהַשְּׁעוֹרִין וְהַתִּלְתָּן שֶׁזָּרְעָן לְיֶרֶק - בָּטְלָה דַּעְתּוֹ. זַרְעָן - חַיָּב, וְיַרְקָן - פָּטוּר. הַשַּׁחֲלִים וְהַגַּרְגִּיר שֶׁזָּרְעָן לְזֶרַע - מִתְעַשְּׂרִין זֶרַע וְיֶרֶק. זֶרַע לְיֶרֶק - מִתְעַשְּׂרִין יֶרֶק וְזֶרַע:

ח. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּצָלִים הַקִּיצוֹנִין שֶׁרִבְצָן לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשְּׂרִין לְשֶׁעָבַר וּמֻתָּרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשְּׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה. הָיְתָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית - אֵין מוֹדְכִין, וְאֵין מוֹנְעִין מֵהֶן מַיִם, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי. הָיְתָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה רְבִיעִית - מוֹדְכִין וּמוֹנְעִין מֵהֶן, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא מַעֲשֵׂר עָנִי. וּמֻתָּר לְדַכֵּן בָּרֶגֶל. וְכֵן כָּל אָדָם נוֹהֲגִין:

ט. כָּל יְרָקוֹת שֶׁהוּקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מֻתָּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית. אִם הָיוּ רַכִּין - אָסוּר לְקַיְּמָן בַּשְּׁבִיעִית מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְשָׁרֵשׁ אֶת הַלּוּף, אֶלָּא מַנִּיחָן כְּמוֹת שֶׁהֵיא. אִם צוֹמֵחַ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מֻתָּר. אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְשָׁרֵשׁ אֶת הַקּוּנְדָּס, אֲבָל גּוֹזְזָהּ בָּעָלִים. אִם צָמְחָה לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מֻתֶּרֶת:

י. הַתְּבוּאָה וְהַקִּטְנִיּוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשְּׂרִין לְשֶׁעָבַר, וּמֻתָּרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשְּׂרִין לְשָׁנָה הַבָּאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן שִׁזּוּרִי אוֹמֵר: פּוֹל הַמִּצְרִי שֶׁזָּרְעוֹ לְזֶרַע בַּתְּחִלָּה, וְכֵן פּוֹלִין הַגְּמוּלוֹנִין וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁהִשְׁרִישׁוּ

הַשָּׁלֵם

זֶרַע וְאֵינָהּ מִתְעַשֶּׂרֶת יֶרֶק. זְרָעָהּ לְיֶרֶק - מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק וְאֵינָהּ מִתְעַשֶּׂרֶת זִירִין. זְרָעָהּ לְזִירִין - מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיֶרֶק וְזִירִין.

---

[7] פֵּרוּשׁ: מַעֲשֵׂר שֵׁנִי.

[8] גִּבְעוֹלִין – קָנִים.

[9] בַּ׳חֲזוֹן יְחֶזְקֵאל׳ גָּרַם לְפִי גִּרְסַת הַיְרוּשַׁלְמִי (מַעֲשְׂרוֹת סוֹף פֶּרֶק ד׳): **זְרָעוֹ לְזֶרַע - מִתְעַשֶּׂרֶת**

תּוֹסֶפְתָּא

לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְעַשְּׂרִין לְשָׁעָבַר, וּמְתָרִין בַּשְּׁבִיעִית. וְאִם לָאו - אֲסוּרִין בַּשְּׁבִיעִית, וּמִתְעַשְּׂרִין לַשָּׁנָה הַבָּאָה. אָמַר בֶּן עַזַּאי לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אַף מִשֶּׁהִשְׁרִישׁוּ. חָזַר רַבִּי עֲקִיבָה לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כְּדִבְרֵי בֶן עַזַּאי:

יא. אֵין מְלַקְּטִין עֲשָׂבִים מִגַּבֵּי זֶבֶל, אֲבָל מְלַקְּטִין מִמֶּנּוּ קְשׁוּשׁוֹת. נוֹתְנִין עָלָיו קַשׁ אוֹ תֶּבֶן, כְּדֵי שֶׁיִּרְבֶּה. נוֹתְנִין עָלָיו מַיִם, כְּדֵי שֶׁיִּפָּרַח. וְעוֹדְרִין אוֹתוֹ, כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּח:

יב. אֵין מוֹסִיפִין לֹא עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת וְלֹא עַל הָאֲשָׁפוֹת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹסִיפִין עַל הַמַּשְׁפֵּלוֹת וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאֲשָׁפוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל הָאֲשָׁפוֹת. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת מִשָּׁלֹשׁ אַשְׁפָּתוֹת לְבֵית סְאָה:

יג. הַמְדַיֵּר אֶת שָׂדֵהוּ - עוֹשֶׂה סַהַר[10] לְבֵית סָאתַיִם. נִתְמַלֵּאת - עוֹקֵר מִתּוֹךְ הַסַּהַר, וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה בֵּית הַסַּהַר אַחַר, וְעוֹשֶׂה אֲשָׁפּוֹת בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְּזַבְּלִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיְתָה צְאנוֹ מְעֻטָּת. אֲבָל אִם הָיְתָה צְאנוֹ מְרֻבָּה, אֲפִלּוּ בֵּית כּוֹר אֲפִלּוּ בֵּית כּוֹרִים - מֻתָּר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: תּוֹקֵעַ יָתֵד בְּאֶמְצַע, וּמַקִּיף לָהּ אַרְבַּע סַהֲרִים מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ:

יד. הָיְתָה כָּל שָׂדֵהוּ בֵּית סָאתַיִם - לֹא יַעֲשֶׂה כְּלוּם סַהַר, אֶלָּא מְשַׁיֵּר הֵימֶנָּה מִקְצָת מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. עוֹקֵר מִסַּהַר זֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ סַהַר אַחֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחֲזִיר לְרֹאשׁ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. עוֹקֵר מִסַּהַר זֶה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ סַהַר אַחֵר, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּינוֹ לַחֲבֵרוֹ בֵּית שְׁמוֹנֶה סְאִין; דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסְתַּאי בְּרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן כִּיפַּר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: בֵּית סָאתַיִם וּבֵית סָאתַיִם - זֶה חוֹלֵב

הַשָּׁלֵם

וְזֶה גּוֹזֵז לְתוֹכָהּ, וּמַכְנִיס וּמוֹצִיא בְּדֶרֶךְ עֲלִיָּה:

טו. בְּכֹל עוֹשִׂין סַהֲרִין: בַּאֲבָנִים, וּמַחֲצָלוֹת, בַּקַּשׁ, בַּקָּנִים, וּבִקְלָחוֹת, אֲפִלּוּ שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעְלָה מִזֶּה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בֵּין חֶבֶל לַחֲבֵרוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי:

טז. אֵין מְדַיְּרִין לֹא בַּשַּׁבָּתוֹת וְלֹא בְּיָמִים טוֹבִים וְלֹא בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד, אֲפִלּוּ בְּטוֹבָה. אִם בָּאוּ מֵאֲלֵיהֶן - מֻתָּר. אֵין מְסַיְּעִין אוֹתָן, וְאֵין מֻתָּר לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר וּלְנַעֵר אֶת הַצֹּאן. אִם הָיוּ מְדַיְּרִין לְשַׁבָּתוֹת, לְחֻדָּשִׁים, וּלְשָׁנִים - מֻתָּר לְהוֹשִׁיב שׁוֹמֵר וּלְנַעֵר אֶת הַצֹּאן. רַבִּי אוֹמֵר: מְדַיְּרִין בְּשַׁבָּת - בְּטוֹבָה. בְּיוֹם טוֹב - בְּמְזוֹנוֹ. בְּחוֹלוֹ שֶׁל מוֹעֵד - אֲפִלּוּ נוֹטֵל שְׂכָרוֹ:

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. לֹא יִפְתַּח אָדָם מַחְצֵב בַּתְּחִלָּה בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ, עַד שֶׁיִּהוּ שָׁלֹשׁ מִרְבִּיּוֹת שֶׁהֵן שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ עַל רוּם שָׁלֹשׁ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה - אֲפִלּוּ דָּבָר מְעָט מֻתָּר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה - אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר:

ב. סֶלַע שֶׁצָּף עַל גַּבֵּי הָאָרֶץ, וְאֵינוֹ יוֹצֵא מִמֶּנָּה, אִם יֵשׁ בּוֹ כְּשִׁעוּר הַזֶּה - מֻתָּר, וְאִם לָאו - אָסוּר. אֲבָנִים תּוֹשָׁבוֹת שֶׁהַמַּחֲרֵשָׁה מְזַעְזַעְתָּן, אִם יֵשׁ בָּהֶן שְׁתַּיִם שֶׁל מְשׁוּי שְׁנַיִם שְׁנַיִם - הֲרֵי אֵלּוּ יְנַטְּלוּ. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בּוֹנִין מַדְרֵגוֹת עַל גַּבֵּי גֵּאָיוֹת בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית, וּבַשְּׁבִיעִית סוֹמֵךְ לָהֶם עָפָר וְנוֹתְנָן עַל גַּבֵּי גֵּאָיוֹת:

ג. מְסַקְּלִין דֶּרֶךְ רְשׁוּת הָרַבִּים; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: כְּשֵׁם שֶׁאֵין לוֹ

---

10 הֶקֵּף מְחִיצָה.

תּוֹסֶפְתָּא

רִשּׁוּת לְקַלְקֵל - כָּךְ אֵין לוֹ רִשּׁוּת לְסַקֵּל. וְאִם סָקַל - יוֹצִיא לַיָּם אוֹ לְנָהָר, אוֹ לְמָקוֹם הַטָּרְשִׁין. מְסַקְּלִין מִפְּנֵי דֶּרֶךְ הַיָּחִיד, וּמִפְּנֵי דֶּרֶךְ הָרַבִּים, וּמִפְּנֵי דֶּרֶךְ הַסָּפֵק, וְעוֹשִׂין סְפִיחִים שֶׁבָּראשׁ גַּגּוֹת, וּמְקַיְּמִין אוֹתוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין, לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם עֲבוֹדַת הָאָרֶץ:

ד. זֵיתֵי עֵרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לַשְּׁבִיעִית - מְסַלְּקִין מְקוֹמָן. מִמַּלְאִין נְקָעִין שֶׁתַּחְתֵּיהֶן עָפָר, וְעוֹשִׂין עוּגִיּוֹת לַגֶּפָנִים מִזּוֹ לְזוֹ. וְלֹא עוֹד: אֶלָּא אַף זֵיתֵי שְׁבִיעִית שֶׁיּוֹצְאִים לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - מֵתָר לַעֲשׂוֹת כֵּן:

ה. בָּראשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם זֵיתִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. אֶת הַגַּס - הַגַּס. חָזְרוּ לְהָיוֹת נוֹתְנִין זֶה לָזֶה בְּטוֹבָה. הִתְקִינוּ: שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין מִן הַמְּצוּי וּמִן הַקָּרוֹב. וְהַלֵּב יוֹדֵעַ, אִם לְעַקֵּל וְאִם לַעֲקַלְקְלוֹת. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מְלַקֵּט אָדָם צְרוֹרוֹת וְחַרְסִין מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ, כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּלַקֵּט מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ. אֶת הַגַּס - הַגַּס. מִשֶּׁרַבּוּ עוֹבְרֵי עֲבֵרָה - חָזְרוּ לְאִסּוּר:

ו. שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְבָה - אֵין זוֹרְעִין אוֹתָהּ בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. אֵיזוֹ הִיא שָׂדֶה שֶׁנִּטַּיְבָה? כָּל זְמַן שֶׁבְּנֵי אָדָם חוֹרְשִׁין חָמֵשׁ וְהוּא חוֹרֵשׁ שֵׁשׁ, שֵׁשׁ וְהוּא חוֹרֵשׁ שֶׁבַע. שִׁמְאֵי הַזָּקֵן אוֹמֵר: אִלּוּ הָיְתָה שָׁעָה פְּנוּיָה, גּוֹזְרַנִי עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִזָּרַע. בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרָיו גָּזְרוּ עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תִזָּרַע:

ז. אֵין חוֹכְרִין נִירִין מִיִּשְׂרְאֵל הֶחְשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. אֲבָל לוֹקְחִין הֵימֶנּוּ שָׂדֶה זְרוּעָה, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהֵן יְכוֹלִין לִזְרֹעַ. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִן הַנָּכְרִי - פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁהַנָּכְרִי זוֹרְעָהּ. הַנָּכְרִי וְהַכּוּתִי שֶׁחָרְשׁוּ - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בֵּית הַפְּרָס, שֶׁלֹּא גָּזְרוּ אֶלָּא עַד מָקוֹם שֶׁהֵן יְכוֹלִין לִגְזֹר. אֵין מְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה. אֲבָל מְגַדְּלִין בְּהֵמָה גַּסָּה, שֶׁלֹּא גָּדְרוּ אֶלָּא גֶּדֶר שֶׁיּוּכַל לַעֲמֹד:

ח. הַקּוֹצֵץ קוֹרָה שֶׁל שִׁקְמָה - הֲרֵי זֶה לֹא יַחְלִיק וְלֹא יַדְרִיג, אֶלָּא מְצַיֵּן כְּדֵי שֶׁתְּהֵא קִיצָתָהּ שָׁוָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְדָרֵג - יַחְלִיק. לַחֲלִיק - יַדְרִיג. הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ טֶפַח. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקֵחַ בְּתוּלָה שֶׁל שִׁקְמָה מֵחֲבֵרוֹ, בִּשְׁאָר שְׁנֵי שְׁבוּעַ - הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וְקוֹצֵץ. נִמְצֵאתָ אוֹמֵר: שָׁלֹשׁ בְּתוּלוֹת הֵן: בְּתוּלַת אָדָם. בְּתוּלַת אֲדָמָה. בְּתוּלַת אִילָן. בְּתוּלַת אָדָם - כָּל שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה מִיָּמֶיהָ. בְּתוּלַת אֲדָמָה - כָּל שֶׁלֹּא נֶעֱבְדָה מִיָּמֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין בָּהּ חֶרֶס. בְּתוּלַת אִילָן - כָּל שֶׁלֹּא נִקְצְצָה מִיָּמֶיהָ:

ט. אֵין עוֹקְרִין גֶּדֶר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי שְׂדוֹת, אֶחָד גֶּדֶר שֶׁל עֵצִים, וְאֶחָד גֶּדֶר שֶׁל אֲבָנִים. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁמִּתְכַּוְּנִין לַעֲשׂוֹת שָׂדֶה. אֲבָל עֵצִים - מֻתָּר. הַמְשָׁרֵשׁ עִקֵּר חָרוּב וְסַדַּן שִׁקְמָה, לְעֵצִים - מֻתָּר, וְלַשָּׂדֶה - אָסוּר:

י. מַחְפְּרִיּוֹת שֶׁנּוֹטֵל מֵהֶן אִילָן[11] - הֲרֵי זֶה לֹא יִכְסֶם בֶּעָפָר. אֲבָל מְכַסֶּם בָּאֲבָנִים אוֹ בְּקַשׁ. הַקּוֹצֵץ בַּקָּנִים - הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לָקוּץ - יַחְתּוֹךְ. לַחְתּוֹךְ - יָקוּץ. הֲרֵי זֶה מַגְבִּיהַּ טֶפַח וְקוֹצֵץ:

יא. אֵין מַדְלִין אֶת הַקָּנִים בְּחִיצוֹת הַקָּנִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַאכְתָּן. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. וְכֵן הָיָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מֻתָּר אָדָם לִיטַּע אִילָן סָרָק כְּדֵי לַעֲשׂוֹת סִיָּג:

יב. בַּשְּׁבִיעִית - אֵין מְלַמְּדִין אֶת הַפָּרָה אֶלָּא בְּחִילְתָּ[12] בִּלְבַד. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ מֻתָּר. וּבִלְבַד

---

[11] בְּ׳מִנְחַת בְּכוּרִים׳ הֵבִיא גִּרְסַת הַגְּרַ״א: מַחְפִּירִיּוֹת שֶׁנּוֹטֵל מֵהָאִילָן.

[12] מָקוֹם חוֹל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְרֹעַ שָׁם.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁלֹּא יִסְמֹךְ לָהּ מַעֲנָה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מְגַדֵּר בָּחֳרָשִׁין, וְגוֹמְמִין מֵעִם הָאָרֶץ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יָקוּץ בַּקּוֹרְדוֹם:

יג. פִּגִּין שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית - אֵין חוֹלְקִין אוֹתָן בַּשְּׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַאכְתָּן. וּבַסְּיָפוֹת - מָתָר. בַּקָּר וּבַכַּפְנָיוֹת - מָתָר. מֵאֵימָתַי אָדָם רַשַּׁאי לְקוּץ אֶת הָאִילָן בְּשָׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ? מִשֶּׁיָּבֹא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת:

יד. אֵין מוֹכְרִין שְׂדֵה אִילָן לְחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית, אֶלָּא אִם כֵּן פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מְנָת שֶׁאֵין לוֹ בְּאִילָן. וְכֵן לֹא יִמְסֹר בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ לְמִי שֶׁחָשׁוּד עַל הַמַּעַשְׂרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ: 'אֲנִי מָכַרְתִּי אֶת שֶׁלִּי, צֵא וּתְבַע אֶת שֶׁלְּךָ':

מַסֶּכֶת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַפַּרְסָאוֹת - שְׁבִיעִית שֶׁלָּהֶן מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, שֶׁהֵן עוֹשִׂין לִשְׁתֵּי שָׁנִים. אָמַר לוֹ: הֲרֵי הֵן אֶצְלְךָ בִּטְבֶרְיָא וְאֵינָן עוֹשׂוֹת אֶלָּא בְּנוֹת שְׁנָתָן. הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוּף בַּשְּׁבִיעִית, רַבִּי אוֹמֵר: דֶּרֶךְ אֶרֶץ טָמְנוֹ בְּעָצִיץ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְמַח, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר - זֶכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה לב, יד): "וּנְתַתָּם בִּכְלִי חָרֶשׂ לְמַעַן יַעַמְדוּ יָמִים רַבִּים":

ב. הַלּוּף שֶׁעִבְּרָה עָלָיו שְׁבִיעִית, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם שָׁהָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים - נוֹתֵן לָעֲנִיִּים רְבִיעַ. אִם שָׁהָה שְׁתֵּי שָׁנִים - נוֹתֵן לָעֲנִיִּים שְׁלִישׁ. שָׁנָה אַחַת - נוֹתֵן לָעֲנִיִּים מֶחֱצָה. מֵאֵימָתַי מָתָר אָדָם לִקַּח הַלּוּף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִכָּל מָקוֹם? רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיָּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה וְהֵיינוּ בְּעֵין כּוּשִׁי, וְהֵיינוּ אוֹכְלִין לוּף בְּמוֹצָאֵי הֶחָג שֶׁל שְׁבִיעִית, עַל פִּי רַבִּי טַרְפוֹן. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: מִשָּׁם רְאָיָה? עִמָּכֶם הָיִיתִי, וּמוֹצָאֵי פֶּסַח הָיָה:

הַשָּׁלֵם

ג. אֵין מוֹכְרִין פֵּרוֹת שְׁבִיעִית לְחָשׁוּד עַל הַשְּׁבִיעִית. אֶחָד זְרָעִים הַנֶּאֱכָלִין, וְאֶחָד זְרָעִים שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יִמְכֹּר לוֹ שָׂדֶה בַּשְּׁבִיעִית, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין:

ד. וְאֵיזוֹ הִיא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל? מִנְּהַר[13] דְּרוֹמָהּ שֶׁל כְּזִיב וְאֵילָךְ עַד כְּזִיב. סְמוּךְ[14] לְעַמּוֹן וּמוֹאָב, אֶרֶץ מִצְרַיִם - שְׁתֵּי אֲרָצוֹת הֵן, אוֹ נֶאֱכָל וְנֶעֱבָד, אוֹ לֹא נֶאֱכָל וְלֹא נֶעֱבָד. עֵירוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַסְּמוּכוֹת לַסָּפָר - מוֹשִׁיבִין עֲלֵיהֶן שׁוֹמֵר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָפוּצוּ נְכָרִים, וְיָבוּזוּ פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

ה. עֲיָרוֹת הַמָּתָרוֹת בְּתָחוּם בֵּיתוֹ[15] וְנָאָסְרוּ: - כְּגוֹן צִיר, וְצַיְיר, וְנִשְׁמֵי, וְזִיזִיוֹן, וְיַגְרֵי טַב, וְדָגֶב, חוּרְבְּתָא, וּבְרָכָה דְּבִית חָרֵב. **עֲיָרוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּתָחוּם צוּרָא:** שְׁנֵן, וְכַצַּת, וְפוּמָא צִיבָּא, וְחָנִיתָא עִילֵיתָא, וְחָנִיתָא אַרְעֵיתָא דְּאַשְׁמְעָא, וּבִית מַזִּיל כְּרֵיא, וְעֵמֶק מַזִּיל. **עֲיָרוֹת שֶׁחֲיָבוֹת בְּמַעֲשְׂרוֹת בְּתָחוּם:** צִיצִיתָה, וְעִינִישַׁת, וְעֵין תַּרְעָא, וְרוֹמְבְּרַךְ, עֵין יְעָרִים, וּכְפַר יְעָרִים, דְּכַב, חִצְפִּיָא, וּכְפַר צָמַח. רַבִּי הִתִּיר כְּפַר צָמַח. **תְּחוּם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:** פְּרָשַׁת אַשְׁקְלוֹן, וְאוֹמָר, מִגְדַּל, שַׁרְשִׁינָה, יְדוּר, וְשׁוּרָא דְּקֵיסָרָא, שׁוּרָא דְּעִכּוֹ, וְרֵישׁ מַיָּא דְּגַעְתִּין, וְזַעְתִּין, גָּרְמָא, וְכַבְרְתָּא, וּכְזָנִיתָא, וְקַצְטְרֵי דְּגְלִילָה, וְקוּשְׁעָיָא דְּרָאתִין, וּמִלְתָא דְּכוּר, וּטְרֵיי רַבְתָּא, וְתַפְנִית, וְסַנְפְּתָה, וְסוּחְרְתָּא דְּיָתֵר, וּמַמְצִיָּא דְּגַתָּא, וּמַדְפָּה וְטַרְחַשָּׁה, וְנַחֲלָה דְּיַפְצָאֵל, וְעוּלְשָׁתָא, וְאוּלָם רַבְתָּא, וּמַגְד[16] חָרוּב, וְרַקַּגְתָּא דְּעִיּוֹן, וּמֵישָׁא, וְתִקְרָא כַּרְבָּא סִינְגּוֹרָא, וְתַרְנֶגְלָא עַיֶּילְיָא דְּקֵסָרִין, וּקְנָת, וְרַכָּה, וְטַרְטָא דְּמִתַּחַת לְבָצָרֶת, וְיגֵר שָׂהֲדוּתָא, וְנִמְרִים, מְלַח דְּחֲרַאי, וְיָבְקָא, וְחֶשְׁבּוֹן, וְנַהֲלָא, וּרְפַח, וְחוּנְדָא, וְעַמּוֹן

---

13 צָרִיךְ לוֹמַר: 'מִצַּד דְּרוֹמָהּ' (חִסְדֵי דָוִד).

14 יֵשׁ גּוֹרְסִים: 'סִימָן'.

15 יֵשׁ גּוֹרְסִים: 'נִיוֹי' (אוֹר הַגָּנוּז).

16 בַּיְרוּשַׁלְמִי: 'וּמִגְדָּל'.

תּוֹסֶפְתָּא

וּמוֹאָב, וּרְקֹם גֵּאָה, וְנַגְנָיֶיהָ דְּאַשְׁקְלוֹן, וְדֶרֶךְ הַגְּדוֹלָה הַהוֹלֶכֶת לַמִּדְבָּר׃

ו. מוֹדֶה רַבִּי עֲקִיבָה: שֶׁאֵין זוֹרְעִין, וְאֵין חוֹרְשִׁין, וְאֵין מְנַכְּשִׁין בְּסוּרְיָא, לְפִי שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. הַנּוֹתָר בָּאָרֶץ, שֶׁכָּל כַּיּוֹצֵא בּוֹ מָתָר בָּאָרֶץ - עוֹשִׁין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא. אֵין עוֹשִׁין אוֹתוֹ בְּמָחֳבָר בְּקַרְקַע בְּסוּרְיָא. אֲבָל עוֹקְרִין וְאוֹגֵד עַל יְדֵיהֶן. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא הוּא מְלַקֵּט, וְהֵן אוֹגְדִין עַל יָדָיו. בּוֹצְרִין וְדוֹרֵךְ עַל יְדֵיהֶן. מוֹסְקִין וְאוֹטֵם עַל יְדֵיהֶן. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמוֹצִיא פֵּרוֹת לַחֲבֵרוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵרוֹ פֵּרוֹת. אֲבָל הַלּוֹקֵחַ לוֹ מִן הַשּׁוּק - הֲרֵי זֶה מָתָר, מְלַקֵּט בְּיָד וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ׃

ז. בְּצָלִים שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, אִם עָשׂוּ כַּיּוֹצֵא בָּהֶן - מֻתָּרִין, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרְעוּ כֶּרֶם גָּדוֹל בְּצָלִים בְּצִיפּוֹרִי לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. זְרָעוּהוּ שָׂעוֹרִין, וְהָיוּ פּוֹעֲלִין יוֹרְדִין וּמְנַכְּשִׁין בְּתוֹכוֹ וּמְבִיאִין יֶרֶק בְּתוֹךְ קִפּוֹתֵיהֶן. וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, וְאָמַר: אִם עָשׂוּ כַּיּוֹצֵא בָּהֶן - מֻתָּרִין, וְאִם לָאו - אֲסוּרִין׃

ח. אוֹכְלִין עֲלֵי יֶרֶק, מִן הָאָפִיל עַל הַבָּכִיר, מִן הָרָחוֹק עַל הַקָּרוֹב. הָתֵר מָקוֹם אֶחָד - הָתִּרוּ כָּל הַמְּקוֹמוֹת. הַלּוּף וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, הָתִּרוּ יְבֵשִׁים - הָתִּרוּ לַחִין. לֹא הָתִּרוּ יְבֵשִׁים עַד שֶׁתַּגִּיעַ הַגֶּרֶן. אֵין מֵינוּ מַתִּיר אֶת שֶׁאֵין מִינוֹ, וְאֵין מַתִּירִין אֶת מִינָן אֶלָּא עַל פִּי חָכָם, וְכֻלָּן לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - חַיָּבוֹת בְּמַעֲשְׂרוֹת׃

ט. יֶרֶק שֶׁנִּטְּעוּ בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל שְׁבִיעִית - הֲרֵי זֶה לֹא יִטּוֹל מִמֶּנּוּ בַּשְּׁבִיעִית עַד שִׁירְבֶּה חָדָשׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: נוֹטֵל הֵימֶנּוּ שֶׁלּוֹ, וּמַכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כַּיּוֹצֵא בָּהֶן נִמְכָּר בַּשּׁוּק׃

י. בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין כּוֹבְשִׁין וְאֵין מְיַבְּשִׁין יַבֶּשֶׁת וְכַבֶּשֶׁת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אֵין מְבִיאִין יְרָקוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ.

הַשָּׁלֵם

רַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין יְרָקוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. וּכְשֵׁם שֶׁמְּבִיאִין יְרָקוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ - כָּךְ מְבִיאִין תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. רַבִּי וּבֵית דִּינוֹ הִתִּירוּ לִקַּח יָרָק בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד׃

יא. פֵּרוֹת שְׁבִיעִית שֶׁבָּאוּ לָאָרֶץ - אֵין מוֹכְרִין אוֹתָם, לֹא בְּמַדָּה, וְלֹא בַּמִּשְׁקָל, וְלֹא בְּמִנְיָן, אֶלָּא הֲרֵי הֵן כְּפֵרוֹת הָאָרֶץ׃

יב. מְבִיאִין שַׁחֲלִים וּקְרוּסְטְמִלִּין מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, אֲבָל לֹא מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ לַעֲשׂוֹתָן בָּאָרֶץ. אֵין מְבִיאִין עֲנָבִים מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וְדוֹרְכִין אוֹתָן בָּאָרֶץ. וְלֹא זֵיתִים מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וְעוֹטְנִין אוֹתָן בָּאָרֶץ. וְלֹא הוּצְנֵי פִּשְׁתָּן מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וְשׁוֹרִין אוֹתָן בָּאָרֶץ. מְבִיאִין גְּרוֹגָרוֹת וְצִמּוּקִין מִחוּצָה לָאָרֶץ, אֲבָל לֹא מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ לַעֲשׂוֹתָן בָּאָרֶץ. רַבִּי הִתִּיר, שֶׁיְּהוּ מְבִיאִין אוֹתוֹ מִחוּצָה לָאָרֶץ לַעֲשׂוֹתָן בָּאָרֶץ׃

יג. כָּל אֵילָן שֶׁחָנְטוּ פֵּרוֹתָיו קֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט - הֲרֵי הֵן לְשֶׁעָבַר. לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט - הֲרֵי הֵן לֶעָתִיד לָבֹא. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאֵילָן שֶׁעוֹשֶׂה שְׁתֵּי בְּרָכוֹת בְּשָׁנָה, אֲבָל אֵילָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶלָּא בְּרָךְ אַחַת, כְּגוֹן: הַזֵּתִים וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין, אַף עַל פִּי שֶׁחָנְטוּ פֵּרוֹתָיו קֹדֶם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט - כְּאִלּוּ לֹא חָנְטוּ אֶלָּא לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט׃

יד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מֵהוֹצָאַת עָלִין עַד הַפֹּגִים - חֲמִשִּׁים יוֹם. מִן הַפֹּגִים וְעַד שֶׁיִּהְיוּ נוֹבְלוֹת - חֲמִשִּׁים יוֹם. וּמִשֶּׁהֵן נוֹבְלוֹת עַד הַתְּאֵנִים - חֲמִשִּׁים יוֹם. רַבִּי אוֹמֵר: כֻּלָּן - אַרְבָּעִים אַרְבָּעִים יוֹם. וְכֻלָּן קֹדֶם הַזְּמַן הַזֶּה - הֲרֵי הֵן לְשֶׁעָבַר. לְאַחַר הַזְּמַן הַזֶּה - הֲרֵי הֵן לֶעָתִיד לָבֹא׃

טו. מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָה שֶׁלִּקֵּט אֶתְרוֹג בְּאֶחָד בִּשְׁבָט, וְנָהַג בּוֹ כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּכְדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּדִבְרֵי רַבָּן גַּמְלִיאֵל וּכְדִבְרֵי רַבִּי

אֱלִיעֶזֶר. אַבְטוּלְמוּס בְּרַבִּי יוֹסֵי הֵעִיד מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה זְקֵנִים: שֶׁאֶתְרוֹג - כְּשֶׁעַת לְקִיטָתוֹ לְמַעֲשֵׂר. וְרַבּוֹתֵינוּ נִמְנוּ עָלָיו בְּאוּשָׁא: שֶׁאֶתְרוֹג - כְּשֶׁעַת לְקִיטָתוֹ לְמַעֲשֵׂר וּלְבִעוּר:

טז. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶתְרוֹג שֶׁנִּכְנַס מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לַשְּׁבִיעִית, אוֹ שֶׁיָּצָא מִשְּׁבִיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - פָּטוּר מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת, וּפָטוּר מִן הַבִּעוּר. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר שֶׁחַיָּב בְּמַעֲשְׂרוֹת, אֶלָּא דָּבָר שֶׁגָּדֵל בְּחוֹבָה וְנִלְקָט בְּחוֹבָה. אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁחַיָּב בְּבִעוּר, אֶלָּא דָּבָר שֶׁגָּדֵל בַּשְּׁבִיעִית וְנִלְקָט בַּשְּׁבִיעִית:

ירמיהו פרק א

א דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר
בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן: **ב** אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־
יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה
בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: **ג** וַיְהִי בִּימֵי
יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֹּם עַשְׁתֵּי
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: {פ}
ד וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ה** בְּטֶרֶם
אצורך אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא
מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם
נְתַתִּיךָ: **ו** וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה לֹא־
יָדַעְתִּי דַּבֵּר כִּי־נַעַר אָנֹכִי: {ס} **ז** וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי אַל־תֹּאמַר נַעַר אָנֹכִי כִּי עַל־כָּל־אֲשֶׁר
אֶשְׁלָחֲךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ
תְּדַבֵּר: **ח** אַל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אִתְּךָ אֲנִי
לְהַצִּלֶךָ נְאֻם־יְהוָה: **ט** וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ
וַיִּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי
בְּפִיךָ: **י** רְאֵה הפקדתיך | הִפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל־
הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ
וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ: {פ}
יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מֶה־אַתָּה רֹאֶה
יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה: **יב** וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת כִּי־שֹׁקֵד אֲנִי עַל־
דְּבָרִי לַעֲשֹׂתוֹ: {ס} **יג** וַיְהִי דְבַר־יְהוָה | אֵלַי
שֵׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ
אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה: **יד** וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ: **טו** כִּי | הִנְנִי קֹרֵא לְכֹל־מִשְׁפְּחוֹת
מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ
כִּסְאוֹ פֶּתַח | שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ
סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה: **טז** וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי
אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם אֲשֶׁר עָזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי
יְדֵיהֶם: **יז** וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ
אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל־תֵּחַת
מִפְּנֵיהֶם פֶּן־אַחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם: **יח** וַאֲנִי הִנֵּה
נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד בַּרְזֶל
וּלְחֹמוֹת נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה
לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ: **יט** וְנִלְחֲמוּ
אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה
לְהַצִּילֶךָ: {פ}

ירמיהו פרק ב

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ב** הָלֹךְ וְקָרָאתָ
בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי
לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי
בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה: **ג** קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ
רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה: {פ}
ד שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכֹל מִשְׁפְּחוֹת
בֵּית יִשְׂרָאֵל: **ה** כֹּה | אָמַר יְהוָה מַה־מָּצְאוּ
אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עָוֶל כִּי רָחֲקוּ מֵעָלָי וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי
הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ: **ו** וְלֹא אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה הַמַּעֲלֶה
אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַמּוֹלִיךְ אֹתָנוּ בַּמִּדְבָּר
בְּאֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוּחָה בְּאֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת
בְּאֶרֶץ לֹא־עָבַר בָּהּ אִישׁ וְלֹא־יָשַׁב אָדָם
שָׁם: **ז** וָאָבִיא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הַכַּרְמֶל לֶאֱכֹל
פִּרְיָהּ וְטוּבָהּ וַתָּבֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת־אַרְצִי
וְנַחֲלָתִי שַׂמְתֶּם לְתוֹעֵבָה: **ח** הַכֹּהֲנִים לֹא
אָמְרוּ אַיֵּה יְהוָה וְתֹפְשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא יְדָעוּנִי
וְהָרֹעִים פָּשְׁעוּ בִי וְהַנְּבִאִים נִבְּאוּ בַבַּעַל
וְאַחֲרֵי לֹא־יוֹעִלוּ הָלָכוּ: **ט** לָכֵן עֹד אָרִיב
אִתְּכֶם נְאֻם־יְהוָה וְאֶת־בְּנֵי בְנֵיכֶם אָרִיב: **י** כִּי
עִבְרוּ אִיֵּי כִתִּיִּם וּרְאוּ וְקֵדָר שִׁלְחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ
מְאֹד וּרְאוּ הֶן הָיְתָה כָּזֹאת: **יא** הֲהֵימִיר גּוֹי
אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הֵמִיר כְּבוֹדוֹ
בְּלוֹא יוֹעִיל: **יב** שֹׁמּוּ שָׁמַיִם עַל־זֹאת וְשַׂעֲרוּ
חָרְבוּ מְאֹד נְאֻם־יְהוָה: **יג** כִּי־שְׁתַּיִם רָעוֹת
עָשָׂה עַמִּי אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר | מַיִם חַיִּים לַחְצֹב
לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא־יָכִלוּ
הַמָּיִם: **יד** הֲעֶבֶד יִשְׂרָאֵל אִם־יְלִיד בַּיִת הוּא
מַדּוּעַ הָיָה לָבַז: **טו** עָלָיו יִשְׁאֲגוּ כְּפִרִים נָתְנוּ
קוֹלָם וַיָּשִׁיתוּ אַרְצוֹ לְשַׁמָּה עָרָיו
נִצְתָה נְצָתוּ מִבְּלִי יוֹשֵׁב: **טז** גַּם־בְּנֵי־נֹף

ותחפנם וַתַּחְפְּנֵם יִרְעוּךְ קָדְקֹד׃ **יז** הֲלוֹא־
זֹאת תַּעֲשֶׂה־לָּךְ עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהַיִךְ בְּעֵת
מוֹלְכֵךְ בַּדֶּרֶךְ׃ **יח** וְעַתָּה מַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם
לִשְׁתּוֹת מֵי שִׁחוֹר וּמַה־לָּךְ לְדֶרֶךְ אַשּׁוּר
לִשְׁתּוֹת מֵי נָהָר׃ **יט** תְּיַסְּרֵךְ רָעָתֵךְ
וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תּוֹכִחֵךְ וּדְעִי וּרְאִי כִּי־רָע וָמָר
עָזְבֵךְ אֶת־יְהוָה אֱלֹהָיִךְ וְלֹא פַחְדָתִי אֵלַיִךְ
נְאֻם־אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת׃ **כ** כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי
עֻלֵּךְ נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַיִךְ וַתֹּאמְרִי לֹא
אעבוד אֶעֱבֹר כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה גְּבֹהָה וְתַחַת
כָּל־עֵץ רַעֲנָן אַתְּ צֹעָה זֹנָה׃ **כא** וְאָנֹכִי
נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כֹּלָּה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ
לִי סוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה׃ **כב** כִּי אִם־תְּכַבְּסִי
בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי־לָךְ בֹּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי נְאֻם
אֲדֹנָי יְהוִה׃ **כג** אֵיךְ תֹּאמְרִי לֹא נִטְמֵאתִי
אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הָלַכְתִּי רְאִי דַרְכֵּךְ בַּגָּיְא
דְּעִי מָה עָשִׂית בִּכְרָה קַלָּה מְשָׁרֶכֶת
דְּרָכֶיהָ׃ **כד** פֶּרֶה | לְמֵד מִדְבָּר בְּאַוַּת
נפשו נַפְשָׁהּ שָׁאֲפָה רוּחַ תְּאֲנָתָהּ מִי יְשִׁיבֶנָּה
כָּל־מְבַקְשֶׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחָדְשָׁהּ
יִמְצָאוּנָהּ׃ **כה** מִנְעִי רַגְלֵךְ מִיָּחֵף
וגורנך וּגְרוֹנֵךְ מִצְּמָאָה וַתֹּאמְרִי נוֹאָשׁ לֹוא
כִּי־אָהַבְתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֵךְ׃ **כו** כְּבֹשֶׁת
גַּנָּב כִּי יִמָּצֵא כֵּן הֹבִישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה
מַלְכֵיהֶם שָׂרֵיהֶם וְכֹהֲנֵיהֶם
וּנְבִיאֵיהֶם׃ **כז** אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן
אַתְּ ילדתני יְלִדְתָּנוּ כִּי־פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא
פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה
וְהוֹשִׁיעֵנוּ׃ **כח** וְאַיֵּה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ
יָקוּמוּ אִם־יוֹשִׁיעוּךָ בְּעֵת רָעָתֶךָ כִּי מִסְפַּר
עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהַיִךְ יְהוּדָה׃ {ס} **כט** לָמָּה תָרִיבוּ
אֵלַי כֻּלְּכֶם פְּשַׁעְתֶּם בִּי נְאֻם־יְהוָה׃ **ל** לַשָּׁוְא
הִכֵּיתִי אֶת־בְּנֵיכֶם מוּסָר לֹא לָקָחוּ אָכְלָה
חַרְבְּכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאַרְיֵה מַשְׁחִית׃ **לא** הַדּוֹר
אַתֶּם רְאוּ דְּבַר־יְהוָה הֲמִדְבָּר הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל
אִם אֶרֶץ מַאְפֵלִיָּה מַדּוּעַ אָמְרוּ עַמִּי רַדְנוּ לוֹא־
נָבוֹא עוֹד אֵלֶיךָ׃ **לב** הֲתִשְׁכַּח בְּתוּלָה עֶדְיָהּ
כַּלָּה קִשֻּׁרֶיהָ וְעַמִּי שְׁכֵחוּנִי יָמִים אֵין

מִסְפָּר׃ **לג** מַה־תֵּיטִבִי דַרְכֵּךְ לְבַקֵּשׁ אַהֲבָה
לָכֵן גַּם אֶת־הָרָעוֹת למדתי לִמַּדְתְּ אֶת־
דְּרָכָיִךְ׃ **לד** גַּם בִּכְנָפַיִךְ נִמְצְאוּ דָּם נַפְשׁוֹת
אֶבְיוֹנִים נְקִיִּם לֹא־בַמַּחְתֶּרֶת מְצָאתִים כִּי עַל־
כָּל־אֵלֶּה׃ **לה** וַתֹּאמְרִי כִּי נִקֵּיתִי אָךְ שָׁב אַפּוֹ
מִמֶּנִּי הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ עַל־אָמְרֵךְ לֹא
חָטָאתִי׃ **לו** מַה־תְּזֹלְלִי מְאֹד לְשַׁנּוֹת אֶת־דַּרְכֵּךְ
גַּם מִמִּצְרַיִם תֵּבֹשִׁי כַּאֲשֶׁר־בֹּשְׁתְּ
מֵאַשּׁוּר׃ **לז** גַּם מֵאֵת זֶה תֵּצְאִי וְיָדַיִךְ עַל־
רֹאשֵׁךְ כִּי־מָאַס יְהוָה בְּמִבְטַחַיִךְ וְלֹא תַצְלִיחִי
לָהֶם׃

ירמיהו פרק ג

א לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהָלְכָה
מֵאִתּוֹ וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר הֲיָשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד
הֲלוֹא חָנוֹף תֶּחֱנַף הָאָרֶץ הַהִיא וְאַתְּ זָנִית
רֵעִים רַבִּים וְשׁוּב אֵלַי נְאֻם־יְהוָה׃ **ב** שְׂאִי־
עֵינַיִךְ עַל־שְׁפָיִם וּרְאִי אֵיפֹה לֹא
שגלת שָׁכַבְתְּ עַל־דְּרָכִים יָשַׁבְתְּ לָהֶם כָּעֲרָבִי
בַּמִּדְבָּר וַתְּחַנְּפִי אֶרֶץ בִּזְנוּתַיִךְ
וּבְרָעָתֵךְ׃ **ג** וַיִּמָּנְעוּ רְבִבִים וּמַלְקוֹשׁ לוֹא הָיָה
וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ מֵאַנְתְּ
הִכָּלֵם׃ **ד** הֲלוֹא מֵעַתָּה קָרָאת לִי אָבִי
אַלּוּף נְעֻרַי אָתָּה׃ **ה** הֲיִנְטֹר לְעוֹלָם אִם־יִשְׁמֹר
לָנֶצַח הֵנֵּה דִּבַּרְתְּ וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת וַתּוּכָל׃ {פ}
ו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ
הֲרָאִיתְ אֲשֶׁר עָשְׂתָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל הֹלְכָה
הִיא עַל־כָּל־הַר גָּבֹהַּ וְאֶל־תַּחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן
וַתִּזְנִי־שָׁם׃ **ז** וְאָמַר אַחֲרֵי עֲשׂוֹתָהּ אֶת־כָּל־
אֵלֶּה אֵלַי תָּשׁוּב וְלֹא־שָׁבָה
ותראה וַתֵּרֶא בֶּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ
יְהוּדָה׃ **ח** וָאֵרֶא כִּי עַל־כָּל־אֹדוֹת אֲשֶׁר נָאֲפָה
מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל שִׁלַּחְתִּיהָ וָאֶתֵּן אֶת־סֵפֶר
כְּרִיתֹתֶיהָ אֵלֶיהָ וְלֹא יָרְאָה בֹּגֶדֶת יְהוּדָה
אֲחוֹתָהּ וַתֵּלֶךְ וַתִּזֶן גַּם־הִיא׃ **ט** וְהָיָה מִקֹּל
זְנוּתָהּ וַתֶּחֱנַף אֶת־הָאָרֶץ וַתִּנְאַף אֶת־הָאֶבֶן
וְאֶת־הָעֵץ׃ **י** וְגַם־בְּכָל־זֹאת לֹא־שָׁבָה אֵלַי
בֶּגוֹדָה אֲחוֹתָהּ יְהוּדָה בְּכָל־לִבָּהּ כִּי אִם־בְּשֶׁקֶר

נְאֻם־יְהוָה׃ {ס} **יא** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי צְדָקָה
נַפְשָׁהּ מִשָּׁבָה יִשְׂרָאֵל מִבֹּגֵדָה יְהוּדָה׃ **יב** הָלֹךְ
וְקָרָאתָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צָפוֹנָה ׀ וְאָמַרְתָּ
שׁוּבָה מְשֻׁבָה יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה לוֹא־אַפִּיל
פָּנַי בָּכֶם כִּי־חָסִיד אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לֹא אֶטּוֹר
לְעוֹלָם׃ **יג** אַךְ דְּעִי עֲוֹנֵךְ כִּי בַיהוָה אֱלֹהַיִךְ
פָּשָׁעְתְּ וַתְּפַזְּרִי אֶת־דְּרָכַיִךְ לַזָּרִים תַּחַת כָּל־
עֵץ רַעֲנָן וּבְקוֹלִי לֹא־שְׁמַעְתֶּם נְאֻם־
יְהוָה׃ **יד** שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים נְאֻם־יְהוָה כִּי
אֲנֹכִי בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר
וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם
צִיּוֹן׃ **טו** וְנָתַתִּי לָכֶם רֹעִים כִּלְבָבִי וְרָעוּ אֶתְכֶם
דֵּעָה וְהַשְׂכֵּיל׃ **טז** וְהָיָה כִּי תִרְבּוּ וּפְרִיתֶם
בָּאָרֶץ בַּיָּמִים הָהֵמָּה נְאֻם־יְהוָה לֹא־יֹאמְרוּ
עוֹד אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה וְלֹא ׀ יַעֲלֶה עַל־לֵב וְלֹא
יִזְכְּרוּ־בוֹ וְלֹא יִפָּקֵדוּ וְלֹא ׀ יֵעָשֶׂה עוֹד׃ **יז** בָּעֵת
הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַם כִּסֵּא יְהוָה וְנִקְווּ אֵלֶיהָ
כָּל־הַגּוֹיִם לְשֵׁם יְהוָה לִירוּשָׁלִָם וְלֹא־יֵלְכוּ עוֹד
אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע׃ {ס} **יח** בַּיָּמִים
הָהֵמָּה ׀ יֵלְכוּ בֵית־יְהוּדָה עַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְיָבֹאוּ
יַחְדָּו מֵאֶרֶץ צָפוֹן עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי
אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם׃ **יט** וְאָנֹכִי אָמַרְתִּי אֵיךְ אֲשִׁיתֵךְ
בַּבָּנִים וְאֶתֶּן־לָךְ אֶרֶץ חֶמְדָּה נַחֲלַת צְבִי
צְבָאוֹת גּוֹיִם ׀ וָאֹמַר אָבִי תִקְרָאִי־לִי
וּמֵאֲחֲרַי לֹא תָשׁוּבִי׃ **כ** אָכֵן בָּגְדָה
אִשָּׁה מֵרֵעָהּ כֵּן בְּגַדְתֶּם בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־
יְהוָה׃ **כא** קוֹל עַל־שְׁפָיִים נִשְׁמָע בְּכִי תַחֲנוּנֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הֶעֱוּוּ אֶת־דַּרְכָּם שָׁכְחוּ אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ **כב** שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים
אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנְנוּ אָתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ **כג** אָכֵן לַשֶּׁקֶר מִגְּבָעוֹת הָמוֹן
הָרִים אָכֵן בַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ תְּשׁוּעַת
יִשְׂרָאֵל׃ **כד** וְהַבֹּשֶׁת אָכְלָה אֶת־יְגִיעַ אֲבוֹתֵינוּ
מִנְּעוּרֵינוּ אֶת־צֹאנָם וְאֶת־בְּקָרָם אֶת־בְּנֵיהֶם
וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם׃ **כה** נִשְׁכְּבָה בְּבָשְׁתֵּנוּ וּתְכַסֵּנוּ
כְלִמָּתֵנוּ כִּי ׀ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ חָטָאנוּ אֲנַחְנוּ
וַאֲבוֹתֵינוּ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא
שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ {ס}

ירמיהו פרק ד

א אִם־תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל | נְאֻם־יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב
וְאִם־תָּסִיר שִׁקּוּצֶיךָ מִפָּנַי וְלֹא
תָנוּד׃ **ב** וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי־יְהוָה בֶּאֱמֶת בְּמִשְׁפָּט
וּבְצְדָקָה וְהִתְבָּרְכוּ בוֹ גוֹיִם וּבוֹ יִתְהַלָּלוּ׃
{ס} **ג** כִּי־כֹה | אָמַר יְהוָה לְאִישׁ יְהוּדָה
וְלִירוּשָׁלַם נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל־תִּזְרָעוּ אֶל־
קֹצִים׃ **ד** הִמֹּלוּ לַיהוָה וְהָסִרוּ עָרְלוֹת לְבַבְכֶם
אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִָם פֶּן־תֵּצֵא כָאֵשׁ
חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין מְכַבֶּה מִפְּנֵי רַע
מַעַלְלֵיכֶם׃ **ה** הַגִּידוּ בִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם
הַשְׁמִיעוּ וְאִמְרוּ ׀ ותקעו תִּקְעוּ שׁוֹפָר בָּאָרֶץ
קִרְאוּ מָלְאוּ ׀ וְאִמְרוּ הֵאָסְפוּ וְנָבוֹאָה אֶל־עָרֵי
הַמִּבְצָר׃ **ו** שְׂאוּ־נֵס צִיּוֹנָה הָעֵיזוּ אַל־תַּעֲמֹדוּ
כִּי רָעָה אֲנֹכִי מֵבִיא מִצָּפוֹן וְשֶׁבֶר
גָּדוֹל׃ **ז** עָלָה אַרְיֵה מִסֻּבְכּוֹ וּמַשְׁחִית גּוֹיִם נָסָע
יָצָא מִמְּקוֹמוֹ לָשׂוּם אַרְצֵךְ לְשַׁמָּה עָרַיִךְ תִּצֶּינָה
מֵאֵין יוֹשֵׁב׃ **ח** עַל־זֹאת חִגְרוּ שַׂקִּים סִפְדוּ
וְהֵילִילוּ כִּי לֹא־שָׁב חֲרוֹן אַף־יְהוָה מִמֶּנּוּ׃ {פ}
ט וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא נְאֻם־יְהוָה יֹאבַד לֵב־
הַמֶּלֶךְ וְלֵב הַשָּׂרִים וְנָשַׁמּוּ הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים
יִתְמָהוּ׃ {ס} **י** וָאֹמַר אֲהָהּ | אֲדֹנָי יְהוִה אָכֵן
הַשֵּׁא הִשֵּׁאתָ לָעָם הַזֶּה וְלִירוּשָׁלִַם לֵאמֹר
שָׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם וְנֹגְעָה חֶרֶב עַד־
הַנָּפֶשׁ׃ **יא** בָּעֵת הַהִיא ׀ יֵאָמֵר לָעָם־הַזֶּה
וְלִירוּשָׁלִַם רוּחַ צָח שְׁפָיִם ׀ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ בַּת־
עַמִּי לוֹא לִזָּרוֹת וְלוֹא לְהָבֵר׃ **יב** רוּחַ מָלֵא
מֵאֵלֶּה ׀ יָבוֹא לִי עַתָּה גַּם־אֲנִי אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִים
אוֹתָם׃ **יג** הִנֵּה | כֶּעָנָנִים ׀ יַעֲלֶה וְכַסּוּפָה
מַרְכְּבוֹתָיו קַלּוּ מִנְּשָׁרִים סוּסָיו אוֹי לָנוּ כִּי
שֻׁדָּדְנוּ׃ **יד** כַּבְּסִי מֵרָעָה לִבֵּךְ יְרוּשָׁלַם לְמַעַן
תִּוָּשֵׁעִי עַד־מָתַי תָּלִין בְּקִרְבֵּךְ מַחְשְׁבוֹת
אוֹנֶךְ׃ **טו** כִּי קוֹל מַגִּיד מִדָּן וּמַשְׁמִיעַ אָוֶן מֵהַר
אֶפְרָיִם׃ **טז** הַזְכִּירוּ לַגּוֹיִם הִנֵּה הַשְׁמִיעוּ עַל־
יְרוּשָׁלַם נֹצְרִים בָּאִים מֵאֶרֶץ הַמֶּרְחָק ׀ וְיִתְּנוּ
עַל־עָרֵי יְהוּדָה קוֹלָם׃ **יז** כְּשֹׁמְרֵי שָׂדַי הָיוּ

עָלֶיהָ מִפָּנֵיב כִּי־אֹתִי מָרָתָה נְאֻם־
יְהוָה: **יח** דַּרְכֵּךְ וּמַעַלְלַיִךְ עָשׂוּ אֵלֶּה לָךְ זֹאת
רָעָתֵךְ כִּי מָר כִּי נָגַע עַד־לִבֵּךְ: {פ}
יט מֵעַי | מֵעַי | אֲחוּלָה אוֹחִילָה קִירוֹת לִבִּי
הֹמֶה־לִּי לִבִּי לֹא אַחֲרֵשׁ כִּי קוֹל שׁוֹפָר
שָׁמַעְתִּי נַפְשִׁי תְּרוּעַת
מִלְחָמָה: **כ** שֶׁבֶר עַל־שֶׁבֶר נִקְרָא כִּי שֻׁדְּדָה
כָּל־הָאָרֶץ פִּתְאֹם שֻׁדְּדוּ אָהָלַי רֶגַע
יְרִיעֹתָי: **כא** עַד־מָתַי אֶרְאֶה־נֵּס אֶשְׁמְעָה קוֹל
שׁוֹפָר: {פ}
כב כִּי | אֱוִיל עַמִּי אוֹתִי לֹא יָדָעוּ בָּנִים סְכָלִים
הֵמָּה וְלֹא נְבוֹנִים הֵמָּה חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע
וּלְהֵיטִיב לֹא יָדָעוּ: **כג** רָאִיתִי אֶת־הָאָרֶץ
וְהִנֵּה־תֹהוּ וָבֹהוּ וְאֶל־הַשָּׁמַיִם וְאֵין
אוֹרָם: **כד** רָאִיתִי הֶהָרִים וְהִנֵּה רֹעֲשִׁים וְכָל־
הַגְּבָעוֹת הִתְקַלְקָלוּ: **כה** רָאִיתִי וְהִנֵּה אֵין
הָאָדָם וְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם נָדָדוּ: **כו** רָאִיתִי וְהִנֵּה
הַכַּרְמֶל הַמִּדְבָּר וְכָל־עָרָיו נִתְּצוּ מִפְּנֵי יְהוָה
מִפְּנֵי חֲרוֹן אַפּוֹ: {ס} **כז** כִּי־כֹה אָמַר יְהוָה
שְׁמָמָה תִּהְיֶה כָּל־הָאָרֶץ וְכָלָה לֹא
אֶעֱשֶׂה: **כח** עַל־זֹאת תֶּאֱבַל הָאָרֶץ וְקָדְרוּ
הַשָּׁמַיִם מִמָּעַל עַל כִּי־דִבַּרְתִּי זַמֹּתִי וְלֹא
נִחַמְתִּי וְלֹא־אָשׁוּב מִמֶּנָּה: **כט** מִקּוֹל פָּרָשׁ
וְרֹמֵה קֶשֶׁת בֹּרַחַת כָּל־הָעִיר בָּאוּ בָּעָבִים
וּבַכֵּפִים עָלוּ כָּל־הָעִיר עֲזוּבָה וְאֵין־יוֹשֵׁב בָּהֶן
אִישׁ: **ל** ואתי וְאַתְּ שָׁדוּד מַה־תַּעֲשִׂי כִּי־
תִלְבְּשִׁי שָׁנִי כִּי־תַעְדִּי עֲדִי־זָהָב כִּי־תִקְרְעִי
בַפּוּךְ עֵינַיִךְ לַשָּׁוְא תִּתְיַפֶּי מָאֲסוּ־בָךְ עֹגְבִים
נַפְשֵׁךְ יְבַקֵּשׁוּ: **לא** כִּי קוֹל כְּחוֹלָה שָׁמַעְתִּי
צָרָה כְּמַבְכִּירָה קוֹל בַּת־צִיּוֹן תִּתְיַפַּח תִּפְרֹשׂ
כַּפֶּיהָ אוֹי־נָא לִי כִּי־עָיְפָה נַפְשִׁי לְהֹרְגִים: {פ}

ירמיהו פרק ה

א שׁוֹטְטוּ בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַם וּרְאוּ־נָא וּדְעוּ
וּבַקְשׁוּ בִרְחֹבוֹתֶיהָ אִם־תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם־יֵשׁ
עֹשֶׂה מִשְׁפָּט מְבַקֵּשׁ אֱמוּנָה וְאֶסְלַח
לָהּ: **ב** וְאִם חַי־יְהוָה יֹאמֵרוּ לָכֵן לַשֶּׁקֶר
יִשָּׁבֵעוּ: **ג** יְהוָה עֵינֶיךָ הֲלוֹא לֶאֱמוּנָה הִכִּיתָה
אֹתָם וְלֹא־חָלוּ כִּלִּיתָם מָאֲנוּ קָחַת מוּסָר חִזְקוּ
פְּנֵיהֶם מִסֶּלַע מָאֲנוּ לָשׁוּב: **ד** וַאֲנִי אָמַרְתִּי
אַךְ־דַּלִּים הֵם נוֹאָלּוּ כִּי לֹא יָדְעוּ דֶּרֶךְ יְהוָה
מִשְׁפַּט אֱלֹהֵיהֶם: **ה** אֵלְכָה־לִּי אֶל־הַגְּדֹלִים
וַאֲדַבְּרָה אוֹתָם כִּי הֵמָּה יָדְעוּ דֶּרֶךְ יְהוָה
מִשְׁפַּט אֱלֹהֵיהֶם אַךְ הֵמָּה יַחְדָּו שָׁבְרוּ עֹל
נִתְּקוּ מוֹסֵרוֹת: **ו** עַל־כֵּן הִכָּם אַרְיֵה מִיַּעַר זְאֵב
עֲרָבוֹת יְשָׁדְדֵם נָמֵר שֹׁקֵד עַל־עָרֵיהֶם כָּל־
הַיּוֹצֵא מֵהֵנָּה יִטָּרֵף כִּי רַבּוּ פִּשְׁעֵיהֶם עָצְמוּ
מְשֻׁבוֹתֵיהֶם: **ז** אֵי לָזֹאת אסלוח־אֶסְלַח־לָךְ
בָּנַיִךְ עֲזָבُונִי וַיִּשָּׁבְעוּ בְּלֹא אֱלֹהִים וָאַשְׂבַּע
אוֹתָם וַיִּנְאָפוּ וּבֵית זוֹנָה יִתְגּוֹדָדוּ: **ח** סוּסִים
מְיֻזָּנִים מַשְׁכִּים הָיוּ אִישׁ אֶל־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ
יִצְהָלוּ: **ט** הַעַל־אֵלֶּה לוֹא־אֶפְקֹד נְאֻם־יְהוָה
וְאִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי:
{ס} **י** עֲלוּ בְשָׁרוֹתֶיהָ וְשַׁחֵתוּ וְכָלָה אַל־תַּעֲשׂוּ
הָסִירוּ נְטִישׁוֹתֶיהָ כִּי לוֹא לַיהוָה הֵמָּה: **יא** כִּי
בָגוֹד בָּגְדוּ בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה נְאֻם־
יְהוָה: **יב** כִּחֲשׁוּ בַּיהוָה וַיֹּאמְרוּ לוֹא־הוּא וְלֹא־
תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה וְחֶרֶב וְרָעָב לֹוא
נִרְאֶה: **יג** וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ לְרוּחַ וְהַדִּבֵּר אֵין
בָּהֶם כֹּה יֵעָשֶׂה לָהֶם: {ס} **יד** לָכֵן כֹּה־אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת יַעַן דַּבֶּרְכֶם אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה הִנְנִי נֹתֵן דְּבָרַי בְּפִיךְ לְאֵשׁ וְהָעָם הַזֶּה
עֵצִים וַאֲכָלַתַם: **טו** הִנְנִי מֵבִיא עֲלֵיכֶם גּוֹי
מִמֶּרְחָק בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה גּוֹי | אֵיתָן
הוּא גּוֹי מֵעוֹלָם הוּא גּוֹי לֹא־תֵדַע לְשֹׁנוֹ וְלֹא
תִשְׁמַע מַה־יְדַבֵּר: **טז** אַשְׁפָּתוֹ כְּקֶבֶר פָּתוּחַ
כֻּלָּם גִּבּוֹרִים: **יז** וְאָכַל קְצִירְךָ וְלַחְמֶךָ יֹאכְלוּ
בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ יֹאכַל צֹאנְךָ וּבְקָרֶךָ יֹאכַל גַּפְנְךָ
וּתְאֵנָתֶךָ יְרֹשָׁשׁ עָרֵי מִבְצָרֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה
בֹטֵחַ בָּהֶנָּה בֶּחָרֶב: **יח** וְגַם בַּיָּמִים הָהֵמָּה
נְאֻם־יְהוָה לֹא־אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם כָּלֵה: **יט** וְהָיָה
כִּי תֹאמְרוּ תַּחַת מָה עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָנוּ
אֶת־כָּל־אֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם
אוֹתִי וַתַּעַבְדוּ אֱלֹהֵי נֵכָר בְּאַרְצְכֶם כֵּן תַּעַבְדוּ
זָרִים בְּאֶרֶץ לֹא לָכֶם: {פ}

כ הַגִּידוּ זֹאת בְּבֵית יַעֲקֹב וְהַשְׁמִיעוּהָ בִּיהוּדָה
לֵאמֹר: **כא** שִׁמְעוּ־נָא זֹאת עַם סָכָל וְאֵין לֵב
עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא
יִשְׁמָעוּ: **כב** הֲאוֹתִי לֹא־תִירָאוּ נְאֻם־יְהוָה אִם
מִפָּנַי לֹא תָחִילוּ אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי חוֹל גְּבוּל לַיָּם
חָק־עוֹלָם וְלֹא יַעַבְרֻנְהוּ וַיִּתְגָּעֲשׁוּ וְלֹא יוּכָלוּ
וְהָמוּ גַלָּיו וְלֹא יַעַבְרֻנְהוּ: **כג** וְלָעָם הַזֶּה הָיָה
לֵב סוֹרֵר וּמוֹרֶה סָרוּ וַיֵּלֵכוּ: **כד** וְלֹא־אָמְרוּ
בְלִבָּם נִירְאָה נָּא אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הַנֹּתֵן גֶּשֶׁם
וּיֹרֶה יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בְּעִתּוֹ שָׁבֻעֹת חֻקּוֹת קָצִיר
יִשְׁמָר־לָנוּ: **כה** עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ־אֵלֶּה
וְחַטֹּאותֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם: **כו** כִּי־נִמְצְאוּ
בְעַמִּי רְשָׁעִים יָשׁוּחוּ כְּשַׁךְ יְקוּשִׁים הַצִּיבוּ
מַשְׁחִית אֲנָשִׁים יִלְכֹּדוּ: **כז** כִּכְלוּב מָלֵא עוֹף כֵּן
בָּתֵּיהֶם מְלֵאִים מִרְמָה עַל־כֵּן גָּדְלוּ
וַיַּעֲשִׁירוּ: **כח** שָׁמְנוּ עָשְׁתוּ גַּם עָבְרוּ דִבְרֵי־רָע
דִּין לֹא־דָנוּ דִּין יָתוֹם וְיַצְלִיחוּ וּמִשְׁפַּט אֶבְיוֹנִים
לֹא שָׁפָטוּ: **כט** הַעַל־אֵלֶּה לֹא־אֶפְקֹד נְאֻם־יְהוָה
אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר־כָּזֶה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי:
{ס} **ל** שַׁמָּה וְשַׁעֲרוּרָה נִהְיְתָה
בָּאָרֶץ: **לא** הַנְּבִאִים נִבְּאוּ בַשֶּׁקֶר וְהַכֹּהֲנִים
יִרְדּוּ עַל־יְדֵיהֶם וְעַמִּי אָהֲבוּ כֵן וּמַה־תַּעֲשׂוּ
לְאַחֲרִיתָהּ:

ירמיהו פרק ו

א הָעֻזּוּ | בְנֵי בִנְיָמִן מִקֶּרֶב יְרוּשָׁלַם וּבִתְקוֹעַ
תִּקְעוּ שׁוֹפָר וְעַל־בֵּית הַכֶּרֶם שְׂאוּ מַשָּׂאת כִּי
רָעָה נִשְׁקְפָה מִצָּפוֹן וְשֶׁבֶר גָּדוֹל: **ב** הַנָּוָה
וְהַמְעֻנָּגָה דִּמִּיתִי בַּת־צִיּוֹן: **ג** אֲלֵיהָ יָבֹאוּ
רֹעִים וְעֶדְרֵיהֶם תִּקְעוּ עָלֶיהָ אֳהָלִים סָבִיב רָעוּ
אִישׁ אֶת־יָדוֹ: **ד** קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ מִלְחָמָה קוּמוּ
וְנַעֲלֶה בַצָּהֳרַיִם אוֹי לָנוּ כִּי־פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ
צִלְלֵי־עָרֶב: **ה** קוּמוּ וְנַעֲלֶה בַלָּיְלָה וְנַשְׁחִיתָה
אַרְמְנוֹתֶיהָ: {פ}
ו כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּרְתוּ עֵצָהּ וְשִׁפְכוּ
עַל־יְרוּשָׁלַם סֹלְלָה הִיא הָעִיר הָפְקֹד כֻּלָּהּ עָשֻׁק
בְּקִרְבָּהּ: **ז** כְּהָקִיר בור בֵּירָהּ מֵימֶיהָ כֵּן הֵקָרָה
רָעָתָהּ חָמָס וְשֹׁד יִשָּׁמַע בָּהּ עַל־פָּנַי תָּמִיד חֳלִי
וּמַכָּה: **ח** הִוָּסְרִי יְרוּשָׁלַם פֶּן־תֵּקַע נַפְשִׁי מִמֵּךְ
פֶּן־אֲשִׁימֵךְ שְׁמָמָה אֶרֶץ לֹוא נוֹשָׁבָה: {פ}
ט כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹלֵל יְעוֹלְלוּ כַּגֶּפֶן
שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל הָשֵׁב יָדְךָ כְּבוֹצֵר עַל־
סַלְסִלוֹת: **י** עַל־מִי אֲדַבְּרָה וְאָעִידָה וְיִשְׁמָעוּ
הִנֵּה עֲרֵלָה אָזְנָם וְלֹא יוּכְלוּ לְהַקְשִׁיב הִנֵּה
דְבַר־יְהוָה הָיָה לָהֶם לְחֶרְפָּה לֹא יַחְפְּצוּ־
בּוֹ: **יא** וְאֵת חֲמַת יְהוָה | מָלֵאתִי נִלְאֵיתִי
הָכֵיל שְׁפֹךְ עַל־עוֹלֵל בַּחוּץ וְעַל סוֹד בַּחוּרִים
יַחְדָּו כִּי־גַם־אִישׁ עִם־אִשָּׁה יִלָּכֵדוּ זָקֵן עִם־מְלֵא
יָמִים: **יב** וְנָסַבּוּ בָתֵּיהֶם לַאֲחֵרִים שָׂדוֹת
וְנָשִׁים יַחְדָּו כִּי־אַטֶּה אֶת־יָדִי עַל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
נְאֻם־יְהוָה: **יג** כִּי מִקְּטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם כֻּלּוֹ
בוֹצֵעַ בָּצַע וּמִנָּבִיא וְעַד־כֹּהֵן כֻּלּוֹ עֹשֶׂה
שָׁקֶר: **יד** וַיִּרְפְּאוּ אֶת־שֶׁבֶר עַמִּי עַל־נְקֵלָה
לֵאמֹר שָׁלוֹם | שָׁלוֹם וְאֵין שָׁלוֹם: **טו** הֹבִישׁוּ כִּי
תוֹעֵבָה עָשׂוּ גַּם־בוֹשׁ לֹא־יֵבוֹשׁוּ גַּם־הַכְלִים לֹא
יָדָעוּ לָכֵן יִפְּלוּ בַנֹּפְלִים בְּעֵת־פָּקְדָתִים יִכָּשְׁלוּ
אָמַר יְהוָה: {ס} **טז** כֹּה אָמַר יְהוָה עִמְדוּ עַל־
דְּרָכִים וּרְאוּ וְשַׁאֲלוּ | לִנְתִיבוֹת עוֹלָם אֵיזֶה
דֶּרֶךְ הַטּוֹב וְלִכּוּ־בָהּ וּמְצָאוּ מַרְגּוֹעַ לְנַפְשְׁכֶם
וַיֹּאמְרוּ לֹא נֵלֵךְ: **יז** וַהֲקֵמֹתִי עֲלֵיכֶם צֹפִים
הַקְשִׁיבוּ לְקוֹל שׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ לֹא
נַקְשִׁיב: **יח** לָכֵן שִׁמְעוּ הַגּוֹיִם וּדְעִי עֲדָה אֶת־
אֲשֶׁר־בָּם: **יט** שִׁמְעִי הָאָרֶץ הִנֵּה אָנֹכִי מֵבִיא
רָעָה אֶל־הָעָם הַזֶּה פְּרִי מַחְשְׁבוֹתָם כִּי עַל־
דְּבָרַי לֹא הִקְשִׁיבוּ וְתוֹרָתִי וַיִּמְאָסוּ־
בָהּ: **כ** לָמָּה־זֶּה לִי לְבוֹנָה מִשְּׁבָא תָּבוֹא וְקָנֶה
הַטּוֹב מֵאֶרֶץ מֶרְחָק עֹלוֹתֵיכֶם לֹא לְרָצוֹן
וְזִבְחֵיכֶם לֹא־עָרְבוּ לִי: **כא** לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה
הִנְנִי נֹתֵן אֶל־הָעָם הַזֶּה מִכְשֹׁלִים וְכָשְׁלוּ בָם
אָבוֹת וּבָנִים יַחְדָּו שָׁכֵן וְרֵעַ יאבדו וְאָבֵדוּ:
{פ}
כב כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה עַם בָּא מֵאֶרֶץ צָפוֹן
וְגוֹי גָּדוֹל יֵעוֹר מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ: **כג** קֶשֶׁת וְכִידֹּון
יַחֲזִיקוּ אַכְזָרִי הוּא וְלֹא יְרַחֵמוּ קוֹלָם כַּיָּם יֶהֱמָה
וְעַל־סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוּךְ כְּאִישׁ לַמִּלְחָמָה עָלַיִךְ
בַּת־צִיּוֹן: **כד** שָׁמַעְנוּ אֶת־שָׁמְעָו רָפוּ יָדֵינוּ

צָרָה הֵחֲזַקְתְּנוּ חִיל כַּיּוֹלֵדָה: **כה** אַל־
תֵּצְאִי תִּצְאוּ הַשָּׂדֶה וּבַדֶּרֶךְ אַל־
תֵּלְכִי תֵּלֵכוּ כִּי חֶרֶב לְאֹיֵב מָגוֹר
מִסָּבִיב: **כו** בַּת־עַמִּי חִגְרִי־שָׂק וְהִתְפַּלְּשִׁי
בָּאֵפֶר אֵבֶל יָחִיד עֲשִׂי לָךְ מִסְפֵּד תַּמְרוּרִים כִּי
פִתְאֹם יָבֹא הַשּׁוֹדֵד עָלֵינוּ: **כז** בָּחוֹן נְתַתִּיךְ
בְעַמִּי מִבְצָר וְתֵדַּע וּבָחַנְתָּ אֶת־
דַּרְכָּם: **כח** כֻּלָּם סָרֵי סוֹרְרִים הֹלְכֵי רָכִיל
נְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל כֻּלָּם מַשְׁחִיתִים הֵמָּה: **כט** נָחַר
מַפֵּחַ מאשתם מֵאֵשׁ תֻּם עֹפֶרֶת לַשָּׁוְא צָרַף
צָרוֹף וְרָעִים לֹא נִתָּקוּ: **ל** כֶּסֶף נִמְאָס קָרְאוּ
לָהֶם כִּי־מָאַס יְהוָה בָּהֶם: {פ}

ירמיהו פרק ז

א הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל־יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה
לֵאמֹר: **ב** עֲמֹד בְּשַׁעַר בֵּית יְהוָה וְקָרָאתָ שָׁם
אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְאָמַרְתָּ שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה כָּל־
יְהוּדָה הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לַיהוָה: {ס} **ג** כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הֵיטִיבוּ דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וַאֲשַׁכְּנָה
אֶתְכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה: **ד** אַל־תִּבְטְחוּ לָכֶם אֶל־
דִּבְרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל יְהוָה הֵיכַל יְהוָה
הֵיכַל יְהוָה הֵמָּה: **ה** כִּי אִם־הֵיטֵיב תֵּיטִיבוּ
אֶת־דַּרְכֵיכֶם וְאֶת־מַעַלְלֵיכֶם אִם־עָשׂוֹ תַּעֲשׂוּ
מִשְׁפָּט בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ: **ו** גֵּר יָתוֹם
וְאַלְמָנָה לֹא תַעֲשֹׁקוּ וְדָם נָקִי אַל־תִּשְׁפְּכוּ
בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תֵלְכוּ
לְרַע לָכֶם: **ז** וְשִׁכַּנְתִּי אֶתְכֶם בַּמָּקוֹם הַזֶּה
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לַאֲבוֹתֵיכֶם לְמִן־עוֹלָם וְעַד־
עוֹלָם: **ח** הִנֵּה אַתֶּם בֹּטְחִים לָכֶם עַל־דִּבְרֵי
הַשֶּׁקֶר לְבִלְתִּי הוֹעִיל: **ט** הֲגָנֹב | רָצֹחַ וְנָאֹף
וְהִשָּׁבֵעַ לַשֶּׁקֶר וְקַטֵּר לַבַּעַל וְהָלֹךְ אֲחֲרֵי
אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם: **י** וּבָאתֶם
וַעֲמַדְתֶּם לְפָנַי בַּבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי
עָלָיו וַאֲמַרְתֶּם נִצַּלְנוּ לְמַעַן עֲשׂוֹת אֶת כָּל־
הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה: **יא** הַמְעָרַת פָּרִצִים הָיָה
הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו בְּעֵינֵיכֶם גַּם
אֲנֹכִי הִנֵּה רָאִיתִי נְאֻם־יְהוָה: **יב** כִּי לְכוּ־נָא
אֶל־מְקוֹמִי אֲשֶׁר בְּשִׁילוֹ אֲשֶׁר שִׁכַּנְתִּי שְׁמִי שָׁם
בָּרִאשׁוֹנָה וּרְאוּ אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי
רָעַת עַמִּי יִשְׂרָאֵל: **יג** וְעַתָּה יַעַן עֲשׂוֹתְכֶם
אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה נְאֻם־יְהוָה וָאֲדַבֵּר
אֲלֵיכֶם הַשְׁכֵּם וְדַבֵּר וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וָאֶקְרָא
אֶתְכֶם וְלֹא עֲנִיתֶם: **יד** וְעָשִׂיתִי לַבַּיִת | אֲשֶׁר
נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו אֲשֶׁר אַתֶּם בֹּטְחִים בּוֹ
וְלַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָכֶם וְלַאֲבוֹתֵיכֶם כַּאֲשֶׁר
עָשִׂיתִי לְשִׁלוֹ: **טו** וְהִשְׁלַכְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל פָּנַי
כַּאֲשֶׁר הִשְׁלַכְתִּי אֶת־כָּל־אֲחֵיכֶם אֵת כָּל־זֶרַע
אֶפְרָיִם: {פ}
טז וְאַתָּה אַל־תִּתְפַּלֵּל | בְּעַד־הָעָם הַזֶּה וְאַל־
תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה וּתְפִלָּה וְאַל־תִּפְגַּע־בִּי כִּי־
אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ אֹתָךְ: **יז** הַאֵינְךָ רֹאֶה מָה הֵמָּה
עֹשִׂים בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת
יְרוּשָׁלִָם: **יח** הַבָּנִים מְלַקְטִים עֵצִים וְהָאָבוֹת
מְבַעֲרִים אֶת־הָאֵשׁ וְהַנָּשִׁים לָשׁוֹת בָּצֵק
לַעֲשׂוֹת כַּוָּנִים לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ נָסְכִים
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעָסֵנִי: **יט** הֹאתָי הֵם
מַכְעִסִים נְאֻם־יְהוָה הֲלוֹא אֹתָם לְמַעַן בֹּשֶׁת
פְּנֵיהֶם: **כ** לָכֵן כֹּה־אָמַר | אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה
אַפִּי וַחֲמָתִי נִתָּכֶת אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה עַל־הָאָדָם
וְעַל־הַבְּהֵמָה וְעַל־עֵץ הַשָּׂדֶה וְעַל־פְּרִי הָאֲדָמָה
וּבָעֲרָה וְלֹא תִכְבֶּה: {פ}
כא כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ עַל־זִבְחֵיכֶם וְאִכְלוּ בָשָׂר: **כב** כִּי
לֹא־דִבַּרְתִּי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וְלֹא צִוִּיתִים בְּיוֹם
הוֹצִיא הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־דִּבְרֵי
עוֹלָה וָזָבַח: **כג** כִּי אִם־אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי
אוֹתָם לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְקוֹלִי וְהָיִיתִי לָכֶם
לֵאלֹהִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם וְהַלַּכְתֶּם בְּכָל־
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אֶתְכֶם לְמַעַן יִיטַב
לָכֶם: **כד** וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא־הִטּוּ אֶת־אָזְנָם וַיֵּלְכוּ
בְּמֹעֲצוֹת בִּשְׁרִרוּת לִבָּם הָרָע וַיִּהְיוּ לְאָחוֹר
וְלֹא לְפָנִים: **כה** לְמִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר יָצְאוּ
אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה
וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־כָּל־עַבָדַי הַנְּבִיאִים יוֹם

הַשְׁכֵּם וְשָׁלֹחַ׃ **כו** וְלוֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְלֹא הִטּוּ
אֶת־אָזְנָם וַיְקַשּׁוּ אֶת־עָרְפָּם הֵרֵעוּ
מֵאֲבוֹתָם׃ **כז** וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ וְקָרָאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא
יַעֲנוּכָה׃ **כח** וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר
לוֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָיו וְלֹא לָקְחוּ מוּסָר
אָבְדָה הֶאֱמוּנָה וְנִכְרְתָה מִפִּיהֶם׃ {ס} **כט** גֵּזִּי
נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל־שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס
יְהוָה וַיִּטֹּשׁ אֶת־דּוֹר עֶבְרָתוֹ׃ **ל** כִּי־עָשׂוּ בְנֵי־
יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינַי נְאֻם־יְהוָה שָׂמוּ שִׁקּוּצֵיהֶם
בַּבַּיִת אֲשֶׁר־נִקְרָא־שְׁמִי עָלָיו לְטַמְּאוֹ׃ **לא** וּבָנוּ
בָּמוֹת הַתֹּפֶת אֲשֶׁר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם לִשְׂרֹף אֶת־
בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי
וְלֹא עָלְתָה עַל־לִבִּי׃ {פ}
לב לָכֵן הִנֵּה־יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְלֹא־יֵאָמֵר
עוֹד הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן־הִנֹּם כִּי אִם־גֵּיא הַהֲרֵגָה
וְקָבְרוּ בְתֹפֶת מֵאֵין מָקוֹם׃ **לג** וְהָיְתָה נִבְלַת
הָעָם הַזֶּה לְמַאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת
הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃ **לד** וְהִשְׁבַּתִּי | מֵעָרֵי
יְהוּדָה וּמֵחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם קוֹל שָׂשׂוֹן וְקוֹל
שִׂמְחָה קוֹל חָתָן וְקוֹל כַּלָּה כִּי לְחָרְבָּה תִּהְיֶה
הָאָרֶץ׃

לעילוי נשמת
האשה החשובה
והכשרה
מרת רעכיל
בת ר׳ יצחק ע״ה
שנפטרה י״ז תשרי יום
שלישי לחג סוכות

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת לך לך

יום **ראשון**	**ז** 22	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין ע **ירושלמי:** חלה ט **תוספתא:** כלאים ג **נ"ך:** ירמיהו א	עלות השחר (72 דק') ... 5:35 | חצות היום ..... 12:23 נץ החמה ..... 6:47 | שקיעה ..... 5:57 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:01 | צאת הכוכבים ..... 6:11 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:35 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:09
יום **שני**	**ח** 23	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עא **ירושלמי:** חלה י **תוספתא:** כלאים ד **נ"ך:** ירמיהו ב	עלות השחר (72 דק') ... 5:36 | חצות היום ..... 12:22 נץ החמה ..... 6:48 | שקיעה ..... 5:56 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:02 | צאת הכוכבים ..... 6:09 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:35 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:08
יום **שלישי**	**ט** 24	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עב **ירושלמי:** חלה יא **תוספתא:** כלאים ה **נ"ך:** ירמיהו ג	עלות השחר (72 דק') ... 5:37 | חצות היום ..... 12:22 נץ החמה ..... 6:49 | שקיעה ..... 5:55 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:02 | צאת הכוכבים ..... 6:08 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:35 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:07
יום **רביעי**	**י** 25	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עג **ירושלמי:** חלה יב **תוספתא:** שביעית א **נ"ך:** ירמיהו ד	עלות השחר (72 דק') ... 5:37 | חצות היום ..... 12:22 נץ החמה ..... 6:49 | שקיעה ..... 5:53 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:02 | צאת הכוכבים ..... 6:07 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:36 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:05
יום **חמישי**	**יא** 26	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עד **ירושלמי:** חלה יג **תוספתא:** שביעית ב **נ"ך:** ירמיהו ה	עלות השחר (72 דק') ... 5:38 | חצות היום ..... 12:22 נץ החמה ..... 6:50 | שקיעה ..... 5:52 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:03 | צאת הכוכבים ..... 6:06 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:36 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:04
יום **ששי**	**יב** 27	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עה **ירושלמי:** חלה יד **תוספתא:** שביעית ג **נ"ך:** ירמיהו ו	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') ... 5:39 | חצות היום ..... 12:22 נץ החמה ..... 6:51 | שקיעה ..... 5:51 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:03 | צאת הכוכבים ..... 6:05 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:36 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:03 **הדלקת נרות** (40 דק'): 5:11 (20 דק'): 5:31
שב"ק	**יג** 28	**לימוד יומי:** **בבלי:** קידושין עו **ירושלמי:** חלה טו **תוספתא:** שביעית ד **נ"ך:** ירמיהו ז	**פרשת לך לך** עלות השחר (72 דק') ... 5:40 | חצות היום ..... 12:22 נץ החמה ..... 6:52 | שקיעה ..... 5:50 סו"ז קר"ש - מג"א ... 9:04 | צאת הכוכבים ..... 6:04 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:37 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 7:02 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 7:02**

"לֹא כָּתוּב בְּמִפְרָשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ מִצְוָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה, אֲבָל אֵין עוֹד מִדָּה שֶׁתָּבִיא אֶת הָאָדָם לְקִיּוּם מִצְוֹות הַתּוֹרָה כְּמוֹ מִדַּת הַשִּׂמְחָה!"

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)